

2553

ARMEN SELV.

KI

KOPOG

~~P. o. gal.~~

~~367 b.~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

CARMEN SYLVA.
KI KÖPOG?

ELBESZÉLÉS.

BEVEZETÉSÜL :

EGY RAJZ.

IRTA

PIERRE LOTI.

FRANCZIÁBÓL FORDITOTTA

WOHL JANKA.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1891.

CARMEN SYLVA.

KIKOPOG?

ELBESZÉLÉS.

BEVEZETÉSÜL:

EGY RAJZ.

IRTA

PIERRE LOTI.

FRANCZIÁBÓL FORDITOTTA

WOHL JANKA.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1890.

OSZAK

CARMEN SYLVA.

IRTA

PIERRE LOTI.

R
1965

27

52333

Kóbor vándorlásaim alatt egy izben egy varázspalotába tévedtem, egy tündérhez.

Az erdő mélyéből felhangzó kürt érczes hangja elég, hogy e feledhetetlen idő emléket legkisebb részleteivel újból felidézze lelkemben.

Mert e tündér palotája mélységes erdő közepén emelkedett, hol harsona trombita és kürtszó felelgetett egymásnak, a messze távolban. E sajtáságos, ismeretlen riadók és takarodók a magas hegyvidék éles, vékony és tiszta levegőjében, mélabús csengéssel hatottak el hozzám . . .

Lényem alkotása olyan, hogy a zene teljesen igéző hatalommal hat reám, egy-egy

zenefoszlány minden képnél tisztábban tünteti fel előttem a föld valamely részét, egy-egy arcot vagy eseményt, mely életemben szerepet játszott.

És így, ha trombitaszó üti meg füleimet, mint varázsütésre szemem előtt látom ismét, csakúgy, mintha most is ott volnék még, a királyi boudoirt, (mert a tündér, a kiről beszélek, egyúttal királynő is,) melynek magas, góth-ivezetű ablakai szűz-erdőre emlékeztető zöld fenyves-rengetegre nyílnak. A drágaságokkal megrakott terem kissé setét pompával van berendezve; névtelen színárnyalatok uralkodnak ottan: sárgába játszó gránát, tompa arany, kialvó tűzszin; áttört munkájú karzatok a falakon, belső kis erkélyeket képeznek; nehéz, pompás redőzetek zárják el a titokzatos fülkéket az egyes kis tornyokban. . . . És ott látom újra magam előtt a tündért, hosszan aláfoljó fátyollal, hófehérben. . . . Festő-polcz előtt ül és pergamensre fest, könnyed, lendületes ecsettel teremtvé a sárgás lapokra a finom képecskéket, melyekben, a byzanci izlés szerint az arany dominál: a mult idők királynőinek való munka, egy misemondó könyv ez, melybe három év előtt

kezdett a királyi művésznő s egy székesegyháznak szánt páratlan ajándék lesz.

A tündér fehér öltözete keleti szabású s ezüst szálakkal átszőtt lágy szövetből való. De az arcz, mit az átlátszó fátyol keretbe foglal, valami szelid, borongós kifejezéssel bír, mely csak az Észak túlfinomított fajainak sajátja. És mégis az egész megjelenésben oly összhang, oly tökéletes egyöntetűség észlelhető, hogy az ember azt hinné, e keleti öltözék külön a tündér számára találtatott fel. — Mert maga ez a tündér írta meg valahol a fontos mondatot: »Az öltözet nem közömbös dolog. Eleven műtárgyat alkot az emberből, azon feltétellel persze, ha kiki a saját díszének díszé.«

Mily szavakkal irjam le e királynő vonásait? Oh mily kényes, nehéz feladat! Úgy tetszik, mintha a közönséges kifejezések, melyeket más nőről beszélve használnánk, rögtön merészekké válnának, annyira erőt vesz rajtunk a tisztelet a mint ő róla van szó. Örök ifjúság ragyog mosolyában, bársonyos rózsás arczán, fehér fogsorán, mely tejszin porcelánra emlékeztet. De pompás hajzata, mely ezüstös szálaival átcsillan a fátyol lágy

redőin, már csaknem galambösz! » A fehér haj, írja »Egy királynő gondolatai«-ban, ama fehér tajtékhaj, mely vihar után a tenger felett úszik.«

És mikép adjak fogalmat tekintetének páratlan varázsáról, ez átlátszó szürke szemekről, a széles, tiszta homlok árnyékában? A legfőbb értelem varázsa ez, a végtelen mélység, a gyöngéd rokonszenves éleslátás, a megszokott szenvedés és határt nem ismerő könnyörület vonzó bája!

Bár a mosoly ritkán borúl el ez arczon, kifejezése rendkívül változékony. — »Folytonosan mosolyogni, mint a bálványok, a mi szerepünkhez tartozik« — mondá nekem egy izben. — De ez a királynői mosoly igen sok árnyalatra képes; olykor egyszerre csaknem gyermekded vidámságra derül; — leggyakrabban a mélabús megadás kifejezése, — percenként pedig a határtalan szomorúságé.

Azon bánatok közül, melyek ez uralkodónő haját ezüsttel hintették be, egyet én is ösmerek — s mindenkinél jobban tudom érteni és átérezni, — elmondhatom: hogy egy királyi székhely nagyszerű kertjében, az ő parancsára elvezettek egy kis herczegnő sír-

emlékéhez, ki, a mint mondják, hű képmása volt fenségés anyjának s arczvonásait, széles szép homlokát örökölte.

A siremléken a szentírás e mondatát olvasám: »Ne sirjatok, ő nem halt meg, csak alszik.« S valóban, a kisdéd fekvő szobor csendesen aludni látszik fehér márvány ruhájában.

»Ne sirjatok.« Pedig a kis alvónak édes anyja még mindig sir keservesen, örökké siratva egyetlen gyermekét. És ime egy mondata, mely önkénytelen gyakran eszembe jut, mintha lelkem mélyén egy titkos hang ismételné gyászos lassúsággal: »Egy ház, hol gyermek nincs, nyelvnélküli harang; az alvó hang jóllehet csodaszép volna, ha lenne ami álmából felébreszse«

* * *

Oh mi tisztán emlékszem e páratlan csevegések legcsekélyebb részleteire is ott, ama derengő teremben, a fehérbe öltözött királynővel szemben

(E jegyzetek elején tündérről beszéltem. Ez csak a magam módja volt, melylyel a felsőbb rendű lényt akartam jelezni. Mert hát sehogysem mondhattam róla, hogy angyal;

már annyira visszaéltek e jelzővel, hogy elavulttá, nevetségessé vált. Különben is azt találok, hogy a tündér név, úgy amint én értelmezem, különösen illik e nőre — : Ki fiatal, galambősz hajjal; mosolyog — végtelen reménytelenséggel; az Észak leánya, és a Kelet királynője; minden nyelvet beszél és mind-egyik édes zenévé válik ajkain; — ki mindig bájoló s egy isteni adományyal bir: hogy napfényt tud terjeszteni maga körül, s olykor egy-egy szelid mosolylyal jóltevő varázst áraszt, mely felemel, kibékít, vigasztal). . . .

A mint mondom, magam előtt látom a királynőt, hosszú fátyolával, (most, hogy világosabban jeleztem őt, már nem merem tündérnek nevezni.) Festő-polcza előtt ül és beszélget velem, míg az ókori rajzok, melyek oly természetes könnyedséggel teremnek finom újjai alatt, a misekönyv pergamens lapjain ékes füzéreké fonódnak. Két-három fiatal lány ül Ő Felsége mellett, udvarhölgyei, barna ifjú lányok, kiknek sajátságos színezetű keleti öltözéke aranynyal, himzéssel ékes. Olvasnak vagy pedig pompás selyemre hímeznek, tompa színárnyalatú, nagy virágokat; időnként felvetik fekete szemeiket, ha

a társalgás, melynek fültanúi, érdekeltségöket jobban felkölti.

Rendesen Ő Felsége magával szemben jelöli ki helyemet, egy magas ablak mellett, hol az óriás óntalan tükörtábla, az üres nyílás illuzióját idézi elő s szabad kitekintést enged a környező erdőségre. — Valóságos művész-inyenczkedésből a király húsz lépésnyire kastélyától, tulajdon vad ősiségében hagyta meg az erdőt; a királyi lak ablakából nem látni egyebet fenyves óriásoknál, sűrű, egymásba fonódó bokroknál, a szüerdők tömkeleges sűrűségénél, — vagy pedig végtelen zöld távlatot, a Kárpátok erdős magaslatait, a mint a feltűnően tiszta, átlátszó légben egymás fölé kapaszkodnak. S ez az erdő, melyet oly közvetlen közelségben érez az ember, a kastélyra is kiterjeszti varázsos, titokzatos ígétét. . . .

* * *

Egész mondatok jutnak eszembe, a zengzetes hangsulyozással, mely a királynő ajkain oly mély értelmet kölcsönzött azoknak. Én csak halkán válaszoltam, mert e teremben templomi hangulat uralkodott. Emlékszem

hosszas elnémulására is, miután valami igen nagy horderejű dolgot mondott, melynek mély értelme mintegy tovább hatott e nyugalmas légkörben. És ilyenkor a néma csendű perczekben hatottak el hozzám, az erdő mélységes távolából, ama katonai, ismeretlen tárogató hangok, melyeknek érczes csengése a kürt szavára emlékeztetett. Őszre járt már s még ez apró részletre is kiterjedt figyelmem: az utolsó pillangók, az utolsó apró pillék, melyek meggondolatlanul e pompás sirba tévedtek, mellettem kétségbeesetten verdesték szárnyaikkal a csalékony, láthatatlan, de annál érezhetőbb üvegtáblát.

Említettem, hogy a királynő hangja valóságos zene, friss, ifjú csengésű zene! Nem hiszem, hogy valaha hallottam volna az övéhez hasonló hangot, sem hogy oly lebilincselő bájjal felolvasni hallottam volna. A megérkezésem után való napon, Ő Felsége véleményemet óhajtotta tudni egy még előttem ismeretlen német költeményről. Titkára (ki melleleg mondva franczia, még pedig természetesen, kiváló franczia) félrevont és barátságosan figyelmeztetett: »Ha a királynő maga olvassa fel a művet, mondá, ön nem ítél-

het róla; akármit olvas a királynő, az mindig gyönyörűnek tetszik; — ép úgy mint a dalok, a miket énekel; — de ha azután elővesszük a könyvet és magunk olvasunk, ez már távolról sem az többé s gyakran teljes csalódáson megyünk keresztül.«

Később alkalmam volt tapasztalni, mily jogosult volt e figyelmeztetés. Szerencsés voltam meghallgathatni, midőn a királynő egyik művem néhány fejezetét felolvasta udvarhölgyeinek és megvallom, hogy rá nem ismertem többé, annyira megszépült, átalakult, átszellemült előadása alatt.

* * *

Peleschkastély a vadregényes Sinaiában, itt ez erdő közepette, egy varázsvesszőhatalma által megtestesült művész-álmoknak tetszik; s az egészről misem vésődött oly tisztán emlékezetembe, mint a királynő már említett munkatméré. Már bizonytalan kezd lenni nehéz függönyös, hosszú erkélyeinek képe, a ritka fegyvergyűjteményekkel; impozáns lépcsőzeteinek emléke, hol udvarhölgyek, inasok, aranytól csillogó szolgák jártak-keltek; óriás Renaissance termei, melyek egy megeleve-

nedett Louvrera, egy királyok által lakott Louvrera terelik gondolatainkat; elmosódó félben van már a zene-terem is, mely oly alkalmas az ábrándozásra, magas és homályos, remek festett ablakaival, hol a nagy orgona áll, melyen a királynő este játszani szokott.... mig rögtön a legkisebb részletekig lelkem előtt áll Ő Felsége munka-terme, hol elég kegyes volt engem olykor festő-polcza, vagy munka-asztala mellett elfogadni. Mihelyt e kettős ajtókat, a bejárat dupla függönyeit átléptem, úgy éreztem, mintha a fenkölt derű egy eddig ismeretlen légkörébe bocsájtottak volna be, hová a legtöbb embernek, a külvilág zajának és küzdelmének behatolnia nem áll hatalmában. És mindig, előszeretettel csak ott szerettem újból meg újból felidézni e királynő képét, kinek vendége voltam. Ha járt, fehér alakja festőien emelkedett le a kárpitok és setét fafaragványok háttéréről, mely utóbbiak egy sereg szobrász remekművei. Ha munkájánál ült, azon helyről tekintve, mit első nap kijelölt s azon tul rendesen elfoglaltam, nemes arcza és fátyola Delacroix egy híres vásznáról: »Krisztus sirba tételéről« látszott leválni. És mindannyiszor mellette, mindkét oldalon, a keleti

mezbe öltözött fiatal leányok egészíték ki a képet, mit festeni, megörökíteni szerettem volna.

Ezek a kis udvarhölgyek időnként felváltották egymást, s nagyon különbözők voltak, úgy megjelenésökben, mint arczban. Ha egyik eltűnt a nehéz portiére mögött, ott lenn a terem végén rögtön megjelent egy másik, ki nesztelen léptekkel közeledett a süppedékes szőnyegeken, miután a nagy udvari hajlongáson túlesett, aztán megcsókolta a királynő kezét; — megesett az is, hogy a földön, úrnője lábainál foglalt helyet és tiszteletteljes dédelgetéssel a felséges asszony térdeihez támasztotta fejét. — Ilyenkor aztán a királynő megmagyarázta a helyzetet és mélabús anyai mosolylyal mondá: »Ezek a leányaim«. — De legfőbb bájja e mosolynak a benne nyilvánuló szivbeli jóság és jóakarásban rejlett.

S mily jól emlékszem e fiatal leánykákra is, kik oly nyílt, magas színvonalú egyszerűséggel nyujtottak kezet, a nap első reggeli találkozásánál!

Eleinte meg voltam lepetve, midőn valamennyit, keleti öltözetük daczára, a legtisztább francziasággal hallottam társalogni, minden irodalmi, művészeti újdonságról, csak

úgy, mint ha a legmagasabb társadalmi körből való párisi nők volnának, — sőt tán jobban, szellemesebben csevegtek mint a korukbeli párisi nők, komolyabban, eredetibb felfogással tárgyalták a fennforgó kérdéseket. Az ember érezte, hogy maga a királynő képezte ki a román arisztokrácia e fiatal nemzedékét, melynek második anyanyelve a franczia.

* * *

Midőn először volt szerencsém Ő Felségével hosszasabban társalogni, nem azon csodálkoztam, hogy felsőbbbséggel beszél magasabb rendű dolgokról, mert előre tudtam, hogy így lesz. De királynő létére s »a bálványok örök mosolya« lévén osztályrésze, azt hittem, nem lehet tudomása az emberi lélek setét rejtélyeiről, titkos szenvedéseiről, — s ámulattal láttam, hogy alaposan ösmer minden gyötrelmet, minden nyomorúságot, a legszerényebbek, legkisebbek szenvedését ép úgy érti, mint a nagyok és hatalmasokét.

Hogy ilyenné fejlődhessék egy uralkodónő, az övéhez hasonló komoly és örömtelen gyermekkort kell átélnie, egy északi kastélyban, a folytonos gyászok setét behatása alatt.

Gyermekkorra, mit szándékosan távol tartottak az udvaroktól és érintkezésbe hoztak az apai birtokon lakó szegény emberek szenvedéseivel. Hogy ilyen jóvá, ily hozzáférhetővé váljon a könnyező és boldogtalanok számára, szükség volt arra az első, családias és egyszerű nevelésre, a milyenben annak idejében édes anyja, Wied hercegnő és nagynénje, a Svéd királynő részesült. Ezután ama zarándokút-féle utazás következett, nagynénje, Heléne orosz nagyhercegnő kíséretében, egész Európán keresztül, Londonba, Párisba, a berlini, a szt.-pétervári udvarhoz. És mindazon országokban a hol megállapodott, a legkiválóbb mesterek, az emberi tudományok és művészetek tömörült transcendentál kivonattát oltották belé, valamint különböző irodalmak összegét. És végre, ott voltak a román trónon töltött évek, melyek szinte már hosszú sorra szaporodtak fel Igen fiatalon érkezett e forrongó, még csak megalakulása idejét élő országba, és nagy, tiszta szemeinek ámulatára, igen közelről kelle szemlélnie nem egy szivrendítő, sőt véres drámát És mindjárt akkor, barátnői lettek az özvegyek, az árvák, az elhagyottak, a gyermektelen

anyák és az anya nélkül maradt kis leányok. Úgy találta, hogy királynő létére kötelessége, minden szívet felkarolni mely könnyek közt tárja ki előtte sebeit az ő szerepe pedig e percztől fogva, a támogatás, a békités, a bocsánat és engesztelés szerepe volt. Fogadott »leányait«, kik mellette a palotában nevedtek, mindig a legboldogtalanabb családokból választotta, oly házakból, melyeken valamely végzetes gyász vagy rejtélyes szerencsétlenség átka borongott s mindazok, kik egymást mellette felváltották, kik elhagyták védő oltalmát, hogy sirva kövessék férjüket, valóságos imádattal gondolnak vissza a királynőre. A végtelen könnyörület, mely minden földi salaktól mentt, mely semmi viszonzást nem vár, mindent kiment és túlemelkedik mindenben, — ez, úgy hiszem ama ritka s némileg emberfeletti tulajdon, mit szenvedések, az idő, a csalódások és tapasztalt háládatlanság e királynő szívében kifejlesztettek. Azonban lángoló természetével, lelkesült bámulatával, mely minden széphez és nemeshez vonzza, számos meglepetésen, felháborodáson és lázadáson kelle keresztül mennie, míg amaz állandó, földöntúli mosolyig elju-

tott, mely most lényének mintegy alkatrészét képezi.

»Csaknem mindegyiknek közülünk kijutott a maga **Kálváriája** és **Gethsemáneje**, — írja Carmen Sylva, — akik utána még feltámadnak, már nem e földi létre valók.«

* * *

A számos emlék közül, mely e sinaiai kastélyban töltött időből lelkembe vésődött, a legkedvesebbek az erdőben tett reggeli sétákéi. Ilyenkor mindig kedvezett jó csillagom és hosszasabban volt szerencsém Ő Felségével csevegnetni. Pelesch kastélyban, mely vadregényes vidékben épült székhely, s a Kárpátok havasai közt emelkedik, az udvari élet sokkal egyszerűbb, mint a bukaresti királyi palotában. Sőt az ilyen séták alkalmával, gyakran egészen családias jelleget öltött, mit az uralkodók nyájas fesztelensége idézett elő.

Rendesen már kilencz óra tájban történt, a szeptemberi, kissé hűvös reggeleken. Egy lakáj bekopogtatott ajtómon s román tájszólásával mondá: »Ő Felsége sétálni megy, kapitány uram, és kíséretét kéri.« Ekkor le-siettem, végig szaladva a sűrű keleti szőnye-

gekkel bevont, s remek fegyverekkel dékorált lépcsőkön és folyosókon. A királynőt már künn találtam a perronon. Görög idomzatú, szép alakja, a feszesen testhez álló angol fehér posztóruhában, remekül érvényesült, (mert a román öltözék a hosszú fátyollal csak a kastélyon belül divik.) Mellette, fekete ruhában, karjára támaszkodva, Hohenzollern herczegnő (I. Károly király és az elhunyt portugál királynő édesanyja.) Aztán két-három fiatal udvarhölgy, már szinte nem keleti öltözékben, de elegáns, angolos, tompaszinű ruhákban, mi egészen más lényekké változtatta őket, annyira teljes volt az átalakulás.

A friss és csodás tisztaságú hegyi levegő szinte megittasított. A nap aranyos fénynyel ragyogott, ez már a kelet nagyszerű, varázsos világossága volt, mely az érzékeny hideg mellett, e páratlan kékségű ég alatt csaknem ellentétnek tetszett. A pázsiton és mohákon megjegeczesedett harmatcseppek tündököltek, valóságos parányi kristályok, melyekben ezer színnel és fénynyel tört meg a napsugár. És elindúltunk a sima fövényes sétányokon, mik ott nyomban az erdő sűrűjébe vezettek, a fenyves-óriások közé.

A királynő nyugodtnak, boldognak látszott. Arcza mint mindig, megóvta pihent, rózsás színét, — pedig már négy-öt órát dolgozott volt, napfeljötte előtt kelvén rendesen, az első az egész kastélyban. Pompásan felszerelt kis boudoirba zárkózva, egy torony mélyében, lámpájának discrète fénye mellett már elvégezte napi dolgát, elintézte levelezését, rendeleteket szerkesztett, több oldalt teleirt szép nagy irásával. Feladatát így befejezve, az egész nap aztán rendelkezésére áll, hogy »leányaival« és vendégeivel foglalkozhassék, teljesen átengedhesse magát a fogadásoknak, a zenének, társalgásnak és játékoknak.

Olykor Károly király is részt vett e reggeli sétákban. — Ez a király, ki kitűnő katoná volt, feszesen, állig begombolva egyenruhájába, csatlakozott hozzánk.

Minthogy már kimondtam a nevét, legyen szabad röviden jellemeznem komoly, de egyszersmint jóakaró megjelenését. Rendkívül finom és szabályos arczvonásait előnyösen emeli a selymes, hollófekete szakáll. Egy mély ráncz, a folytonos gond és töprengés barázdája sötétíti el homlokát; mosolya be-

világítja egész lényét, — mosolya ép oly jó-
ságos és vonzó, mint a királynőé. Egyszerü-
sége, fesztelen modora különösen párosúl
királyi méltóságával. Vendégei iránt pedig
páratlan udvariasságot tanúsít.

A király rendszeren már néhány lépés
után, Hohenzollern hercegnővel kissé hátra
maradt s még a királynő sem szokta volt
megszakítani az anya és fiú e tête-à-tête-jeit.
Ritka szeretet fűzte őket egymáshoz s a vá-
lás ideje közelgett. Jól emlékszem még a szo-
morú napra, a midőn a Németországba visz-
szatérő hercegnőt mindannyian elkisértük
Ausztria határáig. És egészen különös tisz-
telettel idézem emlékembe ez anyahercegnő
képét, ki az évek daczára még mindig oly
vonzó és bájos, hosszú fekete csipkéiben és
választékos fekete öltözékében; a hercegnők
eszményének — és az anya eszményének tet-
szett nekem, — ki saját édes anyámhoz ha-
sonlított, ha fiát nézte

Miután nem vagyok román s valószínű-
leg soha sem fogok visszatérni ama távol eső
kastélyba, hol oly feledhetetlen sziveslátás-
ban részesültem, feljogosítva érzem magamat
kimondani, mily ritka emberekből áll ez a

királyi család! Csakhogy más szavak kellenének hozzá, olyanok, melyek legtávolabbról sem hasonlithatnának egy udvaronc magasztalásaihoz.

* * *

Csekély távolságra a kastélytól, egy tisztáson igen sajtászerű, ódon góth-stylü vadászlak van, teljesen medvebőrökkel, bivalyszarvakkal, vadkan-fejekkel és szarvas-czimerekkel felszerelve. A királynő ott egy titokzatos, magányos kis munkaszobát bir. Az egész épület valamely Csipkerózsza varázslakára emlékeztet, mely fenyvesek oltalma alatt a középkor óta változatlanul fennmaradt a maga valóságában.

Ez volt reggelenként az általános találkozási hely, mielőtt a kastélyba visszatértünk volna a déli reggelire öltözködni. Ott találtuk aztán azon udvarhölgyeket és a királynő azon »leányait«, kik nem vettek volt részt a reggeli sétában az erdőben.

Ott hallottam a királynőt először fölolvadni ama »beszélyek« egyikét, miket *Carmen Sylva* névvel szokott aláírni. A mint hangjának zenéje megcsendült, mély csendbe merült a társaság.

Szivszaggató kis történet volt, ritka drámai erővel megírva s még ma is emlékszem, mennyire megrendített, a mig hallgattam. . . .

Azonban e gyorsan odavetett jegyzetekben nem volna helyén írói tehetségének méltatását megkísérteni; nem is érinthetem e kérdést, mely csak komoly, alapos tanulmány után lenne érdeme szerint tárgyalható. Ha felemlitettem e felolvasást, csak azért történt, hogy egy aprólékos, de rendkívül jellemző adomát beszéljek el.

Mielőtt a felolvasást megkezdte volna, a királynő lorgnonja után nyúlt, mely egyszerű ruhaderekához amaz óriás gyémántok egyikével volt kapcsolva, minőkkel csak királynők birhatnak. »Leányai« a kik körülvették, óvást tettek, mondván: »Nem! Ez nem jól áll Felségednek! Nem akarjuk, hogy Felséged elrejtse szemeit, ez kár, mi vagyunk a vesztesek.« Különösen egy, ki egészen közel hozzá a becézett, vásott gyerek szerepét játszotta, határozottan ellenszegült a »merényletnek« és a királynő mosolyogva megadta magát.

De már néhány oldal olvasása után szemei kissé elborúltak és a fiatal leány felé

fordúlva, esdő, édes mosolyával, aranycsengésű kérő hangon mondá: »Ah, de . . . ez nagyon kifáraszt engemet!«

Ez az iczi-piczi mondat, *igy* kimondva egy királynő által, imádatra méltó dolognak tetszett nekem.

A bennünket minden oldalról körülfogó setét fenyegek, kékes félhomályba burkolták a termet, melyben tartózkodtunk és csúcsos ivű fafaragványait. A királynő hangjának zenéjébe csergedező víz csobbanása vegyült: az erdős hegységről le s közvetlen a vadászlak mellett elrohanó hegyi patak egyhangú danája.

Külömben elég közel voltam Ő Felségéhez, hogy kissé követhessem felolvasását az egymás után fordított lapokon — s meglepetésem nem ösmert határt, midőn láttam, hogy a mit *francziául* felolvas — *németül* van írva. Ezt kitalálni, vagy csak sejteni is lehetetlen lett volna, mert a legcsekélyebb habozás vagy tétovázás nélkül olvasott és még rögtönzött mondatai is mindig zengzetesek és befejezettek voltak.

Egyetlen egyszer megakadt egy szó miatt, mely sehogy sem akart ajkára jönni —

egy növény neve, melynek franczia elnevezése nem jutott eszébe. »Oh,« szólt, szemeit a mennyezeten végig jártatva, míg türelmetlenül toppantott lábával, mint a ki keres. Aztán egyszerre, megrázva a mellette ülő leányka karjait — »No szóljon hát, mire vár, hogy megtalálja számomra ezt a nevet, — maga kicsi tuskó«

A királynő hangja, átható bája kellett hozzá, hogy e meghitt mondatból, mely másnak a szájában mindennapinak tűnt volna fel, valami elragadóan édes váljék; — oly váratlan, kedves és furcsa valami, hogy megannyian elnevették magunkat. . . . És pedig a felolvasás ép egy oly perczében történt, a midőn nekünk, hallgatóknak, ellenállhatatlánul köny tolúlt a szemünkbe. . . . Carmen Sylva, ha személyesen olvassa a maga szerzeményeit, az egyedüli lény, ki költött művel valaha a könnyezésig tudott volna megindítani s ez tán a legnagyobb magasztalás, melylyel tehetségének adózhatok, mert még színházban sem történt meg velem soha, hol anynyi férfiún erőt szokott venni a felindulás!

Más alkalommal hasonló meglepő dolgot láttam véghez vinnie a román nyelvvel. Régi

hegyvidéki balladát olvasott, és nyitott könyvből rögtönözve a román eredeti helyet rythmikus francziát adott elő, mely a lendületes kötetlen poëzis hatását tette. Úgy látszik, a nyelv nem határoz nála s egyenlő könnyedséggel használ több nyelvet gondolatainak érvényesítésére. Olyan ő is, mint ama kiváló zenészek, kik egy darabot tetszés szerint átültetnek egy hangnemből a másikba, annélkül, hogy a lendület, vagy érzésük mélysége csorbát szenvedne általa

De ime Az élembe szabott kérlelhetlen határidő elérkezett s kénytelen vagyok megszakítani e jegyzeteket. Oly váratlanúl, követelték tőlem e vázlatot, hogy nyugtalanság száll meg az irottak felett. Úgy hiszem, mindabból a mit leginkább óhajtottam volna mondani — semmit se mondtam. Erzsébet román királynő Ő Felségéről óhajtottam beszélni . . . és csak körülötte, e túl mély és komoly tárgy körül bolyongtam. Inkább csak a keretet irtam le — nem az alakot, mit alig mertem érinteni néhány könnyed tollvonással, félve, hogy tiszteletem, mély hódolatom érzetében nem sikerülne a hasonlatosságot eltalálnom, nem válna elég széppé, elég fenköltté a kép.

Remélem, ha e sorok véletlenül kezeihez jutnának, Ő Felsége nem neheztelne érte, hogy megkísérlettem árnyékának vázolását. És mégis megijeszt kissé „*Gondolatainak*“ e mondata, melyben mintha csak önmagát festette volna: „*Vannak magasztos tisztaságú, hattyúkhöz hasonló nők. Sértsétek meg s látni fogjátok, amint egy pillanatra felborzolják fehér tollaikat, aztán némán elfordúlnak, és lassan a habok kebelébe menekülnek.*“

PIERRE LOTI.

KI KOPOG?

I.

Viharos éj.

Az áprilisi vihar tombol és durván meg-meg-rázza a virággal borított galyakat, melyek gyötrelmökben hajlonganak, vonaglanak és egész nehéz kis záport hullatva, csapdossák az ablakokat. Az égi háború utolsó tompa dördülései a messze távolban vesznek el, a vakító villámok elenyésztek a setétben, de a nehéz fellegek, melyek az éjt még áthatatlanabbá teszik, ott gomolyganak még és sűrűn ontják alá tartalmukat.

A békés kis munkaszoba nyugalma, mit alacsony dolgozó-lámpa világít be és édes illatával áraszt el egy óriás gyöngyvirág- és orgonavirág-csokor, sajtóságos ellentétet képez e viharos izgalommal.

A lámpa teljes fényében, egy szűzies külsejű fiatal nő ül íróasztala mellett és két kezére támasztva fejét, elmerülten olvas egy levelet. Finom fehér újjai görcsösen nyomkodják homlokát. Pompás, habos hajzata hátrafésülve, mint egy nehéz arany tekercs nyugszik nyakcsigolyáján. A homlok egyenes és fehér, csaknem szegletes; az orr keskeny s kissé rövid; vagy tán a kéz által előidézett árnyék okozza e tévedést? E kéz épen úgy kifejezi az erélyt, mint a homlok, mintha megszokta volna a lázadó szellemek fékezését, legyőzését.

Vajjon mi lehet e levélben mit már egy óra óta olvas ily figyelmesen s régen könyv nélkül kell tudnia?

— — — — —
— — — — —
»Asszonyom!

»Jóllehet rossz szolgálatot teszek önnek, de nem engedhetem, hogy még tovább is ekkép megcsalassék.

»Férje már régen elhanyagolja önt és kedvese megajándékozta azzal, mit egy igazságtalan végzet öntől megtagadott: egy fiút adott neki. Ön nem tudta megérteni, mért hagyom el szolgálatát, mikor oly jól találtam magamat házánál. De felláztam ezen állapotok ellen, nem is nézhettem tovább. Bocsássa meg,

ha lerántom szemeiről a fátyolt; legalább nem lesz többé teljesen védtelen s az ön feladata megállapítani, mitévő legyen. Ha szüksége lenne rám, mindig rendelkezésére állok.

Emilia.«

— — — — —

Az ablakok meg-megrezzentek. A szilvafák ágai a szélvész által az ablakokhoz verdesve, sűrű virágcsőt hullattak. A kandallóban fájdalmasan fütyölt, nyögött a szél és panaszos sohaja olykor szinte emberinek tetszett.

Leonie mindebből mit sem hallott. Ott ült íróasztala mellett mint egy márványszobor és újjai, mintha vissza akarták volna nyomni a halántékai felé tóduló lázasan lüktető vérhullámot.

Feltűnt emlékében az idő, a midőn Dömötör egy kérdése kimondhatatlan boldogsággal árasztotta el egész lelkét s ő, felelet helyett, karjaiba veté magát annak, kit mindenek felett szeretett. Mert szenvedélyesen szerette, a szürke szemü rőt hajúak egész lángoló odaadásával.

Felső ajka most fájdalmasan remegett, telt, hátrázott metszetü álla szinte belenőtt tenyerébe, míg gondolatai, mint villámok czikkáztak át szemein és szemöldeit görcsösen megreszketteté.

Ha legalább névtelen lett volna a levél, hogy tűzbe dobhatta volna, egy pillantásra sem méltatva azt. De nem. Szerzője nyilván felelős akart lenni a mondottakért. »Emilia« névvel volt aláírva. Pedig volt idő, mikor csaknem féltékeny volt ezen Emiliára! Nem vetett-é férjére olykor sajtóságos pillantásokat? S valóban, mikor elbocsáttatását kérte, Leonie meg volt győződve, hogy szívét és csinos arcát a veszély elől biztosítani akarta. Mert lehet-é Dömötört nem szeretni? Dömötört, mély kékségű szemeivel, aristokrata külsejével, selymes barna hajával és szakállával, dallamos, behizelgő hangjával? Hát még nevetése, mily derült, mily ragadós volt!... És mégis... Szemei és hangja olykor oly hideg, kemény kifejezéssel bírtak; a mint t. i. e mondatra került a sor: »S mint-hogy nincsenek gyermekeink....« Leonie összeborzadt. »Kedvese megajándékozta azzal, mit egy igazságtalan végzet öntől megtagadott.« A fiatal asszony szemei odatapadtak e mondatra, mintha ellenállhatatlan mágnes volna s egyre ismételte önmagában, hogy elviselhető lett volna férje hűtlensége, ha hozzá nem járúl a sors e keserű iróniája.

Ah, hányszor, mily elkeseredett haraggal verdeste meddő kebelét, mely boldogságát és szerelmét megsemmisüléssel fenyegette.

És ime, a megsemmisülés bekövetkezett. »Leg-

alább nem lesz többé teljesen védtelen s az ön feladata megállapítani, mitévő legyen.«

Görcsös nevetés vett erőt rajta, a mint újra meg újra elolvata e sorokat. Védtelen, teljesen védtelen ama boldogtalan nővel szemben, ki még boldogtalanabb anya, és csak oly gyöngye, mintha kezét-lábát megkötözték volna.

Azt a másikat alig bírta gyűlölni; önmagát gyűlölte. »S az ön feladata megállapítani, mitévő legyen.« — Ah, azt már igen, rendbe fogja hozni a dolgot hidegvérü határozottsággal, mintha semmi köze sem lenne hozzá. Nem-é azért ül most is itt e vészes éjszakában?

De nem talált semmi megoldást. Agya üres volt.

A tulsó oldalon a nehéz kék dámászt-függönyös hálósobában Dömötör aludt. Mélyen aludt, mert reggeli három órakor kelt volt fel, hogy az idény utolsó fajdkakasát lelője.

Mitévő legyen? Hát mindennek vége van hát köztük? A meghitt kötelékek megszakadtak, az a hártart nem ismerő bizalom, a teljes odaadás, gyökereiben meg lett ingatva? Az asszonyon semmiképen sem segíthetett. A gyermek törvénytelen gyermek lévén, semmi szín alatt nem válhatott törvényes örökössé.

Mit lehet tenni, mikor még azt sem tudjuk, ké-

pések leszünk-é elviselni a ránk tört szerencsétlenséget?

— Oh Dömötör, Dömötör! — kiáltotta egyre vérző szive, s neki úgy tetszett, hogy idegen hangot hall.

Aztán vádolni kezdte magát, hogy nem tette elég boldoggá s ez volt hűtlenségének oka. Pedig éjjel-nappal, ébren és alva mindig csak reá gondolt. Önkinzásába elmerülten, felidézte emlékében mindazon alkalmakat, midőn másként kellett volna cselekednie. Eléggé gyöngéd és odaadó volt-é irányában? Természeténél fogva nem volt sem szelid, sem hajlékony, szerelmében volt valami kitörő, vulkánikus, démoni és hatalmaskodó s csak meddőségének eszméjére hidegült el időnként. Anyának lenni, ez a nő legfőbb szenvedélye, mely előtt a szerelem is háttérbe szorúl, ha abban tetőpontját nem éri el.

Már fiatal lánykorában a gyermektelen ház mindig szomorú hatást tett reá, és tizenkét gyermeket sem sokalt volna. Soha, soha sem sejtette, sem hitte volna, hogy az ő háza néma ürre legyen kárhoztatva. Szinte megutálta ezt az ő szép, elegáns házát, árnyas parkjával, ezer kényelmével. Égő irigység fogta el azon szegény asszonyokkal szemben, kik sirva panaszták, hogy már hat gyermekök van. Mi több, még az is megesett rajta, hogy irigy pillantással

szemlélte a juhokat, melyek büszke nyugalommal nyujtózkodtak, emlőiken táplálkozó csemetéik között.

Szeretett mindent a mi fiatal volt, és a környékbeli gyermekek mind ösmerték és szerették.

Valószínűleg már nem találta elég szépnek ő, ki oly szép volt s úgy rajongott a szépségért. Tán megboszúlta magát a természet, mert neje nem valószínűleg meg a szépség azon eszményét, melyről álmodott. Pedig dicsérni szokta magatartását, haját, kezét és fogait és lábának andalouse formáját. Sok bámúlni valót talált rajta — hajdan. Mert most már régen hallgatott. De eddig nem tűnt fel neki e hallgatás, mert hiúság és féltékenység nem értek jellemehez.

A gondolatok úgy kergették egymást meggyötört szívében, mint az esőcseppek, melyek künn a nyögő faágakon és reszkető leveleken folytak szét. Aztán izzó szemei újra odatapadtak a szavakra »fiú« és »mitévő legyen« és gondolatai, mint a tengerhabok a sziklán, e szavakon törtek meg.

Mitévő legyen?

Egy büszke válasz jött ajkára:

— Nem fogok tenni semmit, de épen semmit. Nincs-e eléggé megbüntetve, hogy nem tudja, hová legyen gyermekével? Hallgatni fogok. Mit is mondhatnék neki? De hogy is beszéljek még hozzá és mi-

ról? Ezentúl már csak könyveimmel fogok társalogni, azok legalább csak tudatlanságból hazudnak.

E perczen tartózkodó, félős kopogás hangzott fel az ajtó felől. — Léonie összerezett s aztán mozdulatlan maradt. Ily késő éjjel, e kopogás! Nyitva felejtették tán a kaput? Vajjon ki jöhetett be?.. Szive egy perczig hangosan dobogott. Aztán felmerült agyában az örült gondolat, hogy Emilia jön eltagadni mindazt, mit a féltékenység tollába mondott. Felkapva lámpáját, három-négy ruganyos lépéssel az ajtónál termett, felnyitotta és kivilágított a folyosóra.

Eleinte semmit se látott, és már ki akart lépni, midőn lába megakadt valamiben a mi a folyosó szőnyegén hevert. Lehajlott lámpástól, és a földön egy gyönyörű gyermeket pillantott meg, egy valóságos angyalt, aranyos fürtökkel és sötétkék szemekkel, melyekben a béke egész menyországa ragyogott. Gyorsan letérdelt a gyermek mellé és a lámpát maga mellé a földre helyezte.

— Istenem! — suttogá, a mint nagyranyilt szemekkel nézte a kis jövevényt, anélkül hogy hozzá nyúlt volna.

Egy hideg kéz megérinté vállát. Ijedten feltekintett s egy halvány, keskeny és szenvedő arcba pillantott, nagy tüzes szemekkel, melyekben leirha-

tatlan rémület tükröződött. A dús fekete haj ziláltan s nedvesen tapadt az arcához és a vállakra, s vad, fantasztikus jelleget kölcsönöztek neki.

— Hol van ő? — suttogák a száraz, fehér ajkak. — Hol? Hisz ez az ő háza, de őt magát hol találhatom?

— Hát kit keres? — kérde Leonie mély, nyugodt hangján, míg térdeltéből felemelkedve, szemügyre vette a szegény asszonyt, kinél legalább fél fejjel volt magasabb.

De az egymásba kulcsolá kiaszott kezeit és arca görcsösen kezdett vonaglani.

— Istenem! Hát ön kicsoda? — dadogá a szerencsétlen rekedt hangon, és hol van Dömötör? Vagy nem ez a neve és még a neve is hazug, és meg nem találhatom sehol?

Leonie áthatóan rászegzé szemeit, aztán tekintete visszaszállt a gyermekre.

— Dömötör a férjemnek neve, — szólt lassan és hangja még mélyebben, még komolyabban hangzott.

Mintha kisértetet látna, a másik hátra ugrott, egészen a falig, mélyhez hozzátámaszkodott hogy el ne essék és kezeit maga elé tartva, rémült, de el-elhaló hangon kiáltá:

— Oh nem! nem! nem a felesége! nem a felesége! Dömötörnek nem volt felesége!

Leonie arczán ezalatt a lelkét, agyát, szivét előzőnlő gondolatok viszfénye tükrözödött.

Vége az irgalom győzött.

— Ez az ő gyermeke? — kérdé és karjába kapva a gyermeket, felvette a lámpát.

— Jőjjön be ide, — szólt az idegenhez.

Leonie előre ment. Á mint hátrafordúlt látta, hogy az asszony összerogyott egy kis guggony mellett és vér ömlött a szájából. Hamar letette a gyermeket egy kerevetre, és a szerencsétlen segítségére sietett. Összeszedett annyi párnát, a hányat talált, ágyat vetett belőlük és a beteg kivánságára, ki félelmetesen fuldoklott, kitérta az ablakokat.

— Nem jött el többet, suttogá a haldokló, nem jött el többé hozzám : mert félt, ha megmutattam neki gyermekét és esdekeltem, hogy vegyen el, engem Máriát, a feleségét. Akkor megbetegedtem. És most meghalok. Egész nap utána jártam. Meg kellett találnom. Aztán elrejtöztem a kertben s végre a házban, mig minden elcsendesült Nem láttam elmenni és itt világosság volt. Azt gondoltam : »Még ébren van, s tán mégis gondol reám És most — most — a feleségét találom !«

Kezét kebléhez emelte ; a léleket nehezen tört fel belőle.

— Könyörüljön gyermekemen ! Az Istenre ké-

rem, ne tegye árvaházba gyermekemet! Ne adja rosz emberek közé gyermekemet!... Nem tehet róla, szegény, hogy megszületett... Én, ki azt hittem, hogy mentő angyalom lesz! — hogy fiam meg fogja menteni a becsületesemet — és — a feleségét találom....!

Hörögni kezdett és kékes, ólmos árnyak borúltak szemeire, arczára, homlokára.

Leonie még soha sem látott meghalni. De érezte, hogy ez csak a halál lehet és egész testében remegni kezdett. Betette az ablakokat. A haldokló összeszedte minden erejét, hogy felemelkedjék.

— A gyermekem! — sóhajtá.

Leonie odavitte gyermekét; egy kis szőnyeget összehajtott s ráültette, hogy magasabb legyen. A baba ráborúlt az anyjára, mászkálni kezdett rajta, míg kebléhez ért s ekkor piczi kacsóival a ruha nyílását kereste.

— Ah! — nyögte a szerencsétlen, — egy csepp tejem sincs már, egy csepp sincs, és az én szegény Baldóm oly éhes....

— Ezen hamar segíthetünk, — kiáltá a fiatal asszony, önmagáról s mindenről megfélekedve, hogy a kicsikéről gondoskodják.

Minthogy gyakran későn este is dolgozni szokott, elő volt készítve a számára a kis szeszes lámpa, hogy téáját elkészíthesse; gyorsan meggyújtotta, fel-

melegítette és megczukrozta a tejet s a gyermek hón szürcsölte.

Az anya nagy szép szemeivel nézte a jelenetet, majd Leoniere nézett és elmosolyodva mondá:

»Anya.....legyen az ő anyja....igen? — aztán feje hátraesett, felsóhajtott, szemei megtörtek és lélekzete elakadt.

Leonie megrázkódott az iszonyattól. Minden emberi lényen erőt vesz az irtózat, a mikor először áll szemben a halállal. De férfias lélek lakott e fiatal nőben. Lezárta a meghidegülő szemhéjakat, s nem bírván betenni a száját, addig-addig emelgette a fejét, míg az áll a mellén nyugodott s az ajkak bezárultak.

A piczi kacsók ezalatt utat találtak az anyai kebelig, de hidegnek találva azt, a piros szájacska visszahuzódott és mintha sirásra állt volna. De Leonie karjára vette a kicsit és csendesen dalolni kezdett. Önkéntelenül a régi zsoltár jött ajkaira:

»Az élet közepette ránk tör a halál.«

A fiatal asszony mély hangja, mint az orgona-szó vegyült el a vihar zúgásával, míg lassan fel s alá járt a halott előtt, a gyermeket ringatva karjain, melynek nagy szemei csodálkozva a nagy rejtély fölött, miután hosszan, hosszan nézték őt, végre csendes álomban zárultak le.

Akkor letette szépen egy kerevetre, felkapott egy lágy fehér kendőt s betakarta vele, aztán leült és tanakodni kezdett magával, mitévő legyen.

Most kezében volt a bosszú. Csak be kell hínia Dömötört s egy percz alatt megbünhődik több évi büneiért. A szenvedések árja, melyeken ez éj alatt keresztül ment, mint a tenger dagálya egyre nőtt lelkében s elárasztotta egész szívét; — a vér izzó lávaként keringett ereiben; újjai görcsösen tapadtak szemeire — aztán felugrott s már-már elakart rohanni, midőn tekintete a két alvóra tévedt.

Szívét leirhatatlanul gyöngéd érzés fogta el ez angyalfej láttára, mely égő arczczal, édesdeden mosolygott álmában. Nem a férje gyermeke volt-é ez, a férjéé, kit egyedül szeretett életében, kit ma is még önmagánál százszorta jobban szeret? És azal akarná megbosszulni magát, hogy e szörnyü látvánnyal szembesítse, mely a vért megfagyasztja ereiben?

Nem Erre elő kell készíteni

Nem akarván egyedül hagyni a gyermeket, karjaiba vette, csendesesen felnyitotta a hálószoza ajtaját és az éjjeli lámpa derengő fényénél, saját ágyába vitte. Aztán megkerülte a két ágyat, a férje ágyának szélére ült, megragadta a kezét és csendesesen szóllitá:

— Dömötör!

A férj felriadt s megijedt, látván, hogy Leonie még mindig ruháiban van; felült ágyában és aggályosan kérde:

— Mi baj? Mi történt?

— Sok minden történt ma éjjel. Ime, olvasd, mondá neje nyugodtan, s gyertyát gyújtva, mit félig a függöny mögé rejtett nehogy felébreszsze a gyermeket, odanyújtá a levelet.

Az erek Dömötör homlokán feldagadtak mint a kötelek.

— S te elhiszed ezt? — szólt zavart hangon.

De a nő felemelte a gyertyát és az ágyában alvó angyalra mutatott.

— Baldó! — kiáltá a férj.

A gyermek felébredt, nevetett és két kis karját kinyújtva, madárcsiripolásszerű hangon gagyogá:

— Apa! apa!

— Hát csókold meg már fiúkat! — szólt Leonie.

— Leonie, te képes volnál.... ráállnál?....

— Akarom és képes leszek, Isten segítségével.

Dömötör gondolatainak lázas tevékenysége szinte látható volt homlokán. Leonie nyugtalanítóan határozott és nyugodt volt, oly nyugodt mint a Párka, ki fonalát elvágja. Csendesen bevárta, míg férje felindulása, az a belső vihar annyira csillapult hogy a

többit is hallhassa. Végre, összeszedvén magát, azt kérdé nejétől:

— De mi módon találtad meg? Mikép történt, hogy megtarthattad?

— Nem én találtam. Ő talált meg.

— Ő eljött ide hozzád? De hiszen nem ösmerte sem nevemet, sem házamat, sem sem

— Sem házasságodat. Azért kerestt téged, hogy nálad halhasson meg.

— Meghalni? — Máriáról beszélsz?

— Azt mondta Máriának hivják.

— S azt mondod, hogy meg akart halni?

— Óh, ő nem akart. Ő nem akarta elhagyni gyermekét. És most mégis ott fekszik a szobámban, hidegen, holtan.

E szavak úgy érinték Dömötört mint izzó ólomcseppek. Szemeit eltakarta balkezevel, mert szédülés fogta el. Jobb kezével, mely jéghideg lett s mit Leonie egy pillanatig sem bocsájtott el, úgy szorongatta neje kezét, hogy az szinte felszisszent, úgy kapaszkodott belé, mint egy vizbefúló

A fiatal nő felfogta férje fájdalmának egész nagyságát, megértette belőle szerelmének horderejét — de nem reszketett.

— Ne hidd hogy sajátkezüleg oltotta ki életét; karjaimban halt meg, vérömlés következtében.

A férfi fogcsikorgatva ült ott, és hatalmas alakja reszketni kezdett. Neje szívesen enyhítette volna bánatát egy részvétteljes szó által; de nem jött ajkára semmi. Ő maga is nagyon szenvedett.

— Nem kívánod látni? — kérde néhány percz múltával. — Rendkívül szép.

— Apa — ap..... — gagyogá a gyermek és újra elaludt.

— Leőnie, — szólt Dömötör, a gyermeket nézve, — te vagy megmentőm, áldásom. Nélküled most megőrülnék!

És ajkaihoz emelé neje kezét.

A nő nyugodtan tűrte. Aztán, hamarosan magára kapván valamit, vontatott léptekkel közeledett az ajtó felé és tekintete néma kérdéssel fordult neje felé.

— Az én szobámban... a lámpa ég, .. én itt maradok....

Tapogatódzva ment végig a folyosón a vékony fénybarázdáig, mely az ajtónyíláson átszivárgott. Nem tudta rögtön rászánni magát, hogy belépjen. Aztán végre minden bátorságát összeszedve belépett a szobába és térdre rogyott a halott előtt.

Künn a vihar megújult erővel tombolt; egy letört fát oly erővel csapott az ablakokhoz, hogy azok recsegték belé.

A kandallóban és kéményekben a szélvész úgy üvöltött, mintha pokoli szellemek egy elkárhozottat szidalmaztak volna.

Dömötör soká maradt a halott mellett. Végre visszatért a hálószobába, halványan, önmagából kikelve, fáradtan, s nem mervén neje szemeivel találkozni. De ő ezalatt lefeküdt, arczát a gyermek aranyfürteiben rejtve el, s alvást színelve, hogy egy újabb szenvedéstől megkímélje férjét.

Ekkor Dömötör dolgozószobájába osont és ott reggelig fáradhatlanul fel és alá járt.

A míg a halott mellett tudta férjét, Leonie szive örülten dobogott, oly örülten, hogy szinte megakasztotta lélekzését. Aztán, midőn Dömötör kinyitotta az ajtót, szive egy pillanatig elállt, és midőn léptei zaja, e lépéseké, melyeket mindeddig egy menyasszony türelmetlenségével lesett, elhangzott a folyosón, úgy tetszett neki, mintha örökre eltünnék és soha többé nem térne vissza hozzá. E léptek nesze mindig távolabbról, mind halkabban jutott el hozzá, a mély csendbe merült házban, mint egy elhaló viszhang, mely végre a lépcső alján egészen a semmibe veszett.

Leonie párnáiba rejté fejét és keservesen sirt. Ez a megbénító, iszonyú fájdalom, mely vascsavaroként fogva tartotta szívét, végre engedett, szabadab-

ban lélekzett, de egyúttal végtelen kétségbeesés vett rajta erőt. Mintha a világ vége állna előtte, mintha soha fel nem ragyoghatna többé a nap.

Szemrehányásokat tett magának, hogy ebben az éjben egyedül hagyja Dömötört, — de hát nem volt-é a holtté, testestül lelkestül? ... Hisz csak terhére volna fájdalmában. »Mindennek vége, minden elveszett, kiáltott egy hang szívében, irgalmas Isten, segíts, hogy fel ne lázadjak sujtó kezed ellen.«

Ő, a hajthatatlan, az erélyes és nyugodt, most gyengének érezte magát, akár egy kis gyermek. Aztán felegyenesedett és haját hátra simítá homlokáról. »Hogy lehetek ilyen gyöngé, ilyen gyáva?« gondolá. Tekintete az alvó szőke gyermekre tévedt

Csaknem elfeledte.

— Oh, Istenem! — sóhajtá, — és én, ki megígértem hogy anyja leszek! Ő meghalt Dömötörért, de gyermekét, nem, azt nem feledte el; mig én, ah, én elfeledtem, teljesen, mintha nem léteznék. Szegény kicsike! Azt fogja mondani »anya!« Hamar meg kell tanulnia mondani »anya«, hogy végre hallhassam azt az édes szót, mely után oly soká hiába sóvárogtam. »Anyá« — vagy »mama«? A »mama« szót könnyebb kiejteni, de »anya« többet mond. De hát van-é jogom így neveztetni magamat? Hogyan tarthatok számat rá, ha sem éltemet nem kockáztattam, sem meg nem

szenvedtem érte? Oh, de azért szabad hallanom! Összetiportam életemet, szivem vérét sirta ki két szemem, boldogságomat feltettem ez utolsó kártyára, — van jogom az anya névhez. Mi marad a számomra e világon, ha nem az anya neve? — »Anya!«

És szenvedélyesen kezdte csókolgatni a gyermek kövér kis czombjait, rózsás piczi lábait, melyekről álmában lecsuszott a takaró, és égő könnyei végig permeteztek arczán.

E perczben hajnalodni kezdett és Leonienak eszébe jutott, hogy komoly teendője van, hogy az ébredő cselédség szobájába fog menni takarítani és megrémülve a váratlan látványtól, hangos sikoltozásba fog kitörni.

Sietősen felkelt, öltözőjébe ment, mely csak egy portiére által volt elválasztva hálósobájától, átfésülte gazdag haját és nagy csomóban tűzte fel feje búbján, aztán fürdőjébe lépett. Úgy tetszett mintha újjá születne, míg a hideg víz forró arczát és fáradt tagjait hűsíté. Kéjes élvezettel hátradőlt és elmosolyodott, midőn elgondolá, hogy ma dézsában kellesz megfürösztenie a kis angyalt, nem lévén fürdőkádja gyermek számára. Fog-e ficzkándozi a vízben? S vajjon hány fokú legyen a fürdő? Rögtön gondoskodnia kell a legmegbízhatóbb könyvekről, melyek a gyermekápolás fontos kérdését tárgyalják.

A mig így töprengett, vékony hangocska hangzott fel, túlkiáltva a záporosó és a loccsanó viz zaját. Kiugrott a fürdőből, fürdőköpenyébe burkolózott és mezitláb az ágyhoz szaladt. A kis angyal ott feküdt, pirosan mint a feshő rózsa és nagy, meglepett szemekkel bámúlt reá. De alig érezte Leonie friss arczát a nyakán, nevetni és gagyogni kezdett.

— Mondd, mama, suttogá a fiatal asszony.

A kis kópé nevetett és hangosan kiáltá :

— Papa pa!

Egyidejűleg apró kacsóival megkapta Leonie haját és teljes erejéből huzogatta, mert csiklandozták. Ez a játék még soká tartott volna, ha Leonie zajt nem hall lenn a házban. Hamar magára kapta finom hálóingét, melynek csipkéje oly jól állt hófehér nyakán és belebújt fehér plüshsel szegélyezett fehér kashemir pongyolájába. Egy pillanatig tünődve nézte a plüshe-et és azt kérdezte magától :

— Tele föcscenti-é majd fürdés alatt a kicsike ?

Aztán csengetett. Nyoma sem látszott többé arczán, sem a fájdalomnak, sem a nyugtalanságnak.

— Nézze csak, Malvina, mit ajándékozott nekem az ég, ezt a gyönyörű gyermeket! Egy szegény asszony tévedt ide tegnap késő este; én künn láttam abba a szörnyű időben, behíttam, és ott halt meg a szobámban. Nem is sejtem ki lehet, de rám

bizta gyermekét s azt mondta, Baldo a neve. Intézkedjék, hogy a halottat azonnal a pavillonba vigyék át s aztán melegítsen tejet a gyermekem számára.

Azt mondta »gyermekem« és a szó nem perzselte el ajkát Szent Isten! Gyermekem! Valóban, ma éjjel gyermeket szült, mert most oly boldognak érzé magát!

Dömötör meghallotta az egyre növekvő mozgalmat a házban; ide-oda futkostak; majd a férfiak nehézkes lépéseinek zaja üté meg fülét; nyilván valami terhet vittek és halkán sugdostak egymással. — Nem volt bátorsága szobáját elhagyni, de még csöngetni sem, de öltözködni kezdett, mit mindig nagy gonddal szokott tenni.

Mozdulatai ma lassúk és vontatottak voltak, mintha egyszerre megöregedett volna. A víz nem volt elég hideg, hogy forró homlokát hűsitse s a fájdalmat megszüntesse, mely lázasan lüktető halántékait gyötörte. A fürdő nem üdítette és a rendesen használt illatszerek ma elviselhetetlenek valának. Aztán egy székre dőlt és körmeit kezdte csiszolni, míg egész büszkesége, nem, gögje fellázadt az állás ellen, mit ezentúl nejjével szemben kénytelen lesz elfoglalni.

Leonie összetörte, hidegvérrel tört döfött keblébe és meg sem vizsgálta halálos sebét. Szivtelen, lelketlen volt, hisz régen tudja. A másiknak, ah, an-

nak volt szive, az meghalt érte. Az szerette . . . A rossz szellemek mind felébredtek benne. A fúriák, melyek üldözték, névleg: a gyűlölet, a kétely, a ridegség, a hálátlanság kergetni kezdték mint egy száz levellet; könyörtelen hatalmukban volt.

A modern Orestesnek nincs sem orákuluma, sem temploma, a hová menekülhet és magas műveltsége és nagy tudománya egyetlen egy fúriát sem távolít el küszöbétől és nyughelyétől. De az irgalmas ég a mai nap Orestesének társul adta az »örök nőiest« csak úgy, mint az ősi Orestesnek — és ezért, Dömötör feltekintve a kinyilt ajtó keretében, a fellegetek áttört felkelő nap első sugarától megvilágítva megjeleni látta azt, mit oly régen mintegy megvalósíthatatlan álmod maga elé szokott festeni, mit remélni, a miért imádkozni szokott, hogy végre teljesen lemondjon róla: Leoniet, fehér öltönyében, ragyogó arany hajkoronájával, karjaiban tartva a szőke angyalt, az apjához oly hasonló kék szemekkel.

Mielőtt ideje lett volna felemelkedni, a fiatal asszony már térdeire tette a kis babát s letérdelve előttük, tanítgatni kezdé a kicsikét, hogy kell a »papuska« arany lánczát szájába venni, és füléhez tartani »a papa tik-tak-ját.«

— Nem-é elragadó, Dömötör? Nézd csak a kis gödröcskéket rózsás arczocskáján s mikor fel-

hajtja a karját, itt a könyökén is rózsaszínü gödröcske marad s ha ökölbe szoritja kacsóját, kezén négy kis gödröcske van. Nézd! S ma este látnod kell a fürdőben. Ma reggel nem várhattunk be, nagyon éhesek voltunk. És most a magamé mellett kis ágyat rendeznek számára és senkinek, de senkinek sem szabad kivülem enni adni neki. De nézd hát! Istenem, mily gyönyörű egy gyerek! Tik-tak, Baldo! — No, itt van ni, most az ollódat akarja Mit tegyek hogy ne sirjon, ha oda nem adhatom azt a mit épen kér?

A szép asszony szüntelenül csevegett. Dömötör rideg arcza több ízben felderült pillanatra s még annyira is felbátorodott, hogy neje arczába nézzen.

Leonie ezt észre sem látszott venni: egyedül csak a kicsikét látta. A férj félősen, tartózkodón érinté ajkaival a gyermek fürteit, mintha neje előtt szégyelné szeretetét kimutatni.

— De nem így kell megcsókolni, — kiáltá Leonie. — Itt, itt, így, no, — és odatartotta Dömötör szájához a piczi lábakat, a kis kacsókat, a kövér, fehér nyakacskát.

— Milyen jó szaga van! — szólt a férj s a kicsike nevetett, mert apa szakállá csiklandozta.

Leonie ezalatt hallotta künn a nehéz lépteket, a halottas-kocsi zörejét a nedves kavicsoson és csak

annál élénkebben beszélt a gyermekről. De azon perczen, midőn a halottat kivitték, férje az ablak felé fordúlt s fehér lett mint a fal.

— Mindenről gondoskodtam, — mondá Leonie hirtelen, — ne aggódjál

Igen, fenéig kelle üritenie a megalázás poharát. Neje segíteni akart neki, megkönnyíteni nehéz feladatát ; nem illette sem panaszszal, sem szemrehányással. Hallgatása csak annál tisztábban mutatta meg neki az örvényt, mely őket elválasztá egymástól.

Ha nem lett volna e gyermek, ezúttal valósággal egy Isten küldte angyal, Dömötörnek az élet terhére vált volna. A mint nem volt szó a gyermekről, nyomasztó hallgatás uralkodott köztük, megbénítva mindkettejüket. — Ha férje elment, Leonie hagyta menni szó nélkül, azt sem kérdezte :

— Mikor jössz vissza ?

Már nem szaladt elébe, ha férje visszatért, mert töprenkedve gondolkozott rajta, miként fogadta hajdan, nem akarván most tartózkodóbbnak látszani.

Minden nehéz lett, a közös élet nem tudott visszatérni régi kerékvágásába. — Csak a gyermekkel tudott bibelődni, mely minden idejét és gondját igénybe vette.

Férje a leggyöngédebb figyelemmel bánt vele, de bizonyos félős aggály megbénította szeretetének

nyilvánulásait. Leonie meg, abbeli félelmében, hogy kellemetlenül talál hatni reá, erőszakosan legyőzte magát és hidegnek igyekezett látszani. A közös érzések hangszere megrepedt, s házasetök összhangja ezzel kárba vezett. Bármily gyöngéd kézzel érintették, a húrok hamis, fájdalmas hangot adtak, és az, a miről soha nem beszéltek, mind sűrűbb és áthatatlanabb fátylakat szótt köztük, melyeken keresztül szó és tekintet, maga az érzés is, érthetetlenné vált.

II.

B a l d o.

— Dömötör! Dömötör! Gyere hamar! Egy-maga felállt és egy lépést tett!

És lelkendezve Leonie lefutott a lépcsőn és férje szobájába rontott.

Dömötör most egyedül hált szobájában, nem akarván kis gyermekkel egy szobában lakni: Leonie pedig kijelentette, hogy egészen anyai kötelességének akar élni, miután az ég ezt nemcsak megengedte neki, de úgyszólván rákényszerítette. Egészen ki volt forgatva valójából a gondolatra, hogy ez az arasznyi férfi saját lábán járni fog és Dömötör a hőstett színhelyére sietett, megcsudálandó a nagy eseményt.

Leonie bámúlt, hogy Dömötör nem mutatott

nagyobb elragadtatást. Külömben, lassankint, férje szívének kulcsa kisiklott kezei közül. Csakhogy a gyermek iránti szenvedélyes, módnélküli szeretetében, ezt észre sem vette. Azt hitte, férjének legforróbb kívánsága beteljesült, most okvetlenül boldog, teljesen boldog lesz, s azt hitte, hogy magaviseletének nemesége által, drágán vásárolta meg hitestársa e boldogságát.

De Dömötör nem lehetett boldog; sőt inkább a gyermek csak élő szemrehányás volt neki. Úgy gondolta, könnyebben feledte volna Máriát, ki érte halt meg, ha a kicsike folyton nem emlékezteti rá s ha a gyermek napról napra jobban fejlődő hasonlatossága anyjával, nem üldözi lépten-nyomon. Aztán féltékeny is volt az egyre növekvő szenvedély miatt, melylyel Leonie hatalmas, kizárólagos természete a gyermeket felkarolta.

— Leonie soha sem szeretett, — gondolá olykor Dömötör, és ajkai körül keserű vonás képződött, míg szemeire fátyol borult. Ilyenkor, látva ezt s nem tudva okát, Leonie türelmetlenkedett.

— Még mindig Máriáért bánkódik, — gondolá, — pedig hát a legjobbat hagyta itt neki, mert végre is csak egy elveszett nő volt, semmi más!

S a midőn talán jót tett volna férjével szerelmének bármily csekély jele által, tartózkodó ridegsé-

get tanusított iránta, a halottra gondolva, holott férje épen nem azon töprengett. Feltűnt emlékében neje, menyasszonykorában, odaadó, szeretetteljes gyöngédségével; aztán később az önfeláldozó ragaszkodás ezer jelével, melylyel bocsánatát igyekezett megnyerni gyermektelensége miatt, s oly keserű szemrehányásokkal illetve önmagát, hogy férje már azon ponton volt, hogy hűtlenségét bevallja neki . . . Most azonban új felfedezéseket vélt tenni, gőgösnek, büszkének látta nejét; teljesen nélkülözni tudta férjét és nem volt más gondolata, csak a gyermek.

— Az enyém, sajátom, csak úgy, mintha én szültem volna világra! — ismétlé önmagában szenvedélyesen.

A kicsike már szépen mondta »mama« és »ta« és »fürdő«; — minden vizet, folyót, forrást, »fürdőnek« keresztelt el. Oh be kedves, enni való volt! Hát még a csodálatos előmenetek! Minduntalan új szót tanult, új lépést tett! — Szüntelenül csak vele foglalkozott, sokkal többet, mint kellett volna, nem tudván, mily veszélyes az ilyen kis agyat túlterhelni. Másféléves korában már sokat és tisztán beszélt s az egész ház visszhangzott az ezüstcsengésű kis hangtól.

Dömötör természetesen észrevette, hogy nem kimélte őt a pletyka s mindenkinek feltűntek a gyermek szemei, melyek egészen az ő szemei voltak. Leo-

nie, kit boldogsága teljesen absorbeált, mit sem látott, hallott.

— Ah, Dömötör! — szólt egy szép napon, — ki hitte volna, hogy még ily boldogok leszünk! Most már semmi sem hiányzik életünkől.

A férj azt akarta volna felelni:

— Te mindig hiányasz nekem! — de eszébe jutott, hogy erre nincs joga és hallgatott.

A gyermek csakhamar az egész ház bálványa lett; a házi rend, az egész élet körülötte fordult meg és minden félbeszakítás, minden látogató teherré vált. De kitünő természete folytán, még sem romlott meg a sok beczezés által, mert mindig több adni valója volt, mint a mennyit ő kapott, apró szive csordúltig lévén szeretettel.

— És te egy virágban találtál engemet? Milyen virágban, mama, mutasd meg nekem?

— Már elhervadt, édes gyermekem.

— És angyal tett bele a virágba? Hát az angyal honnan hozott, mama?

— Úgy hiszem, az égből! De akkor te még nem tudtál beszélni és nem tudtad elmondani honnan jösz.

— És nem kérdezted az angyaltól?

— Én csak a szárnyai végét láttam, mikor vissza szállt az égbe.

— És mégis mindjárt tudtad, hogy miattad jött, s neked hozott?

— Oh, mindjárt! Az én kertemben tett le, kedvesem.

— És apuska is örült?

Leonie átlátszó bőre egyszerre megélénkült.

— Oh igen, nagyon örült, mert mindennap imádkoztunk a jó istenkéhez, hogy küldjön nekünk egy kis gyermeket.

Dömötör reggeli után a kandallóhoz vonúlt és látszólag hirlapjának olvasásába merülten, hallgatta ezt a párbeszédet. Leonie rokkája mellett ült és annak kicsi kereke folyton zumogott; de utolsó feleleténél a fonál elszakadt és ő lehajólt, hogy a kis ezüst kampóval felszedje megint.

— Akkor hát megint mindennap kérni fogjuk, hogy küldjön nekem egy kis testvérkét, egy fiúskát, egy leánykát, a más gyerekeknek is vannak testvérkéi, hát nekem is legyen!

E szavaknál a házastársak tekintete találkozott és Leonie felsóhajtott.

— Hát nem vagy megelégedve? Meg van szép kocsid a kecskéekkel, és kedves kicsi ponid, és ott vannak a házi nyulak, és a nagy kutyus — és még sem éred be, még ennél is több kell?

A gyermek egy pillanatig elgondolkozott és szemének kékje sötétebb, mélységesebb lett.

— Igen, szólt végre, nagyon boldog vagyok! De ha legalább másoknak is adhadnék valamit, — hogy azok is boldogok legyenek.

E naptól fogva Leonie magával vitte a szegények, betegek kunyhóiba és megengedte, hogy személyesen ossza szét játékszereit és ruhaneműit; s lassankint a pletykázás róla feledésbe ment. Mert ha szelid hangjával, aranyzóke fürteivel belépett, úgy tetszett, mintha egy égi küldött lépné át a küszöböt.

Hangja tiszta volt mint a csengő kristályé és ha énekelt, Leonie másodiknak kísérte. Ezt Dömötör »esteli hangversenyének« nevezte.

S ha lóháton kísérte atyját és szállongó hajjal ügetett mellette, a falu népe kisietett az ajtók elé, s örömmel nézte e szép elegáns férfit, kit mindnyájan szerettek, angyali gyermeke társaságában, s két pompás vadászkutyától követve, mely vigan játszadozva kísérte őket.

Leonie nem tűrte, hogy bárki tüzetesebben foglalkozzék Baldoval. Ő maga tanította és ritka ügyeséget és tapintatot fejtett ki e téren. A gyermek fel-tűnő értelmessége folyton ámulatba ejté. Oly rendkivüli könnyűséggel tanult, hogy akaratlanul gyorsabban haladt vele, mint az egy alig hat éves gyer-

mekre nézve előnyös volt. Egy alkalommal megijedt azon gondolatra, hogy tán elfogúlt és túlságosan elnéző kedvenczével szemben. Ennek következtében két tanár jelenlétében vizsgát tétetett vele és az urak nem győztek csodálkozni a kis fiú feleletei fölött. Együttal azonban komolyan figyelmeztették az anyát, hogy túl ne terhelje a zsenge, fejlődő agyat, nehogy túlizgassa.

Leonie meglepetten nézett az urakra. Túlizgatni? Hát lehet azt is? Soha eddig eszébe nem jutott. Azt akarta, hogy lélekben és szellemben az ő fia legyen, és egy bizonyos pontig az is volt. De azért mégis az az angyal volt, kit haldokló anyja mintegy fény sugarban fürösztött, elannyira, hogy idegenek, kiknek nézete szerint kissé túlságosan átszellemült hatást tett, szívesen jegyezték meg róla:

— Látszik hogy nem az anyja fia, különben erőteljesebb, férfiasabb volna!

Dömötör bámulatos tevékenységet fejtett ki, mert minden áron szabadúlni akart egy bizonyos holt arcz emlékétől, mely még mindig kísértette s éjjelnappal fenyegette nyugalma. Takarékpénztárt alapított, új találmányú gazdasági gépeket hozatott és kölcsön adta a parasztnak s az egész környék felvirúlt és jóltevőjeként áldotta. Az ő törekvéseinek köszönhetően a helyi érdekű vasút s egy gazdasági kiállítás létrejöttét, mely igen sok embert vonzott a

vidékre, nagy áldozatokkal jobb tenyészmarhákat szerzett s a parasztság marha-állományát megnemesítette, sőt jobb burgonyafajokról is gondoskodott. Az ő kezdeményezésére alapítottat az árvaház és egy sikeknéma-intézet.

Mintegy új életet kezdett, mindenfelé jólét és haladás követték megjelenését és áldás kísérte minden lépését; s így nem is irigykedtek többé boldogságára. Nyájas, szivélyes modora, minden szívet megnyert és mindenkor győztes volt, ott is, hol ellenszenvvel találkozott. El tudta fogadtatni másokkal jó tanácsait, de úgy, hogy azok azt hitték, az ő véleményük győzött.

Eleinte Leonienek egy árva mosolya sem bátorította törekvéseiben. Most azonban, szemei gyakran felragyogtak méltó büszkességgel s minden oldalról áldani hallván nevét, végre saját jószántából karjaiba veté magát.

A fényes aratási ünnepély nagyszerűen sikerült és Baldo a gyermeksereg élén, a játékokat rendezte. Nemsokára rá következett a tengeri-szüret tánczczal, dallal fűszerezve. Az élet a kiterjedt birtokon igen vidám kezdett lenni, vidámabb, mint azt valaha várni vagy remélni merték volna, ösmerve a földesúr természetét. A szomszédok is szívesen megjelentek az ünnepélyeken és még Leoniet is kellemesnek kezdték

találni, daczára szellemi felsőbbségének, mely eddig feszélyezni szokta őket.

Gyakran felkérték, venne magához egy időre nehezen kezelhető gyermekeket. Eleinte nem szivesen tette, mert félt, hogy Baldónak talál ártani vele, kit büntetés nélkül nevelt fel. De csakhamar észrevette, hogy a más gyermekek társasága szórakoztatja a kis fiút, magányát felvidítja és versengésre buzdítja. Megtörtént tehát, hogy időnként heteken, hónapokon keresztül egész kis iskola volt körülötte, hol a legvidámabb tevékenység uralkodott.

Baldo valósággal a ház védangyala lett és felköltötte szüleinek legnemesebb, legfenköltebb ösztöneit.

Még a gyermekekre is ilyen hatást tett. Gábor angyalnak nevezték, mert ő egyenlítette ki mindenkor czivakodásaikat és eltávolította tőlük a büntetéseket, sőt még a szemrehányástól is megkiméltette őket. Az egész környéken beszélték, hogy egy izben megakarván akadályozni egy másik gyermek megfenyítését, a csapás őt érte és e perczen szemei oly angyali kifejezést öltöttek, hogy a paraszt földhöz vágta a kezében tartott ostort és magánkívül karjaiba kapta a gyermeket, kétségbe lévén esve a tévedésből őt ért ütleget felett.

E perctől fogva, a gyermek, kinek Baldo párt-

ját fogta, elválhatatlanná vált tőle és követte akár az árnyéka; »Gábor és Tonija« szokták mondani, ha szó volt róluk.

Együtt építettek apró fa-kunyhókat cserfahéjből, mohával földve, vörös ablakokat illesztettek beléjük és ott laktak együtt.

Az egész vidéken csak egy lény volt határozottan ellenszenves a kis Baldonak. De senki sem osztotta ezen megmagyarázhatatlan ellenszenvét. Sőt nem is hiták másképp a fiatal leányt, mint »a szép Vilmának« és ha csak némileg elfogadható hozománya lett volna, kérőinek száma bizonyára megfelelő bámulói és imádói számának.

Magas és hajlékony volt, mint a nádszál. Rövidre nyirt göndör gesztenyeszinű haja bájos keretbe foglalta finom fejét. A nyakcsiga, mely különösen szép volt, szabad maradt és egy rakoncátlan barna fürtöske könnyedén árnyalta be balfelől a homlokát. Gyönyörű szemöldök kigyózdott nagy gazella szemei felett, melyek majd bársonyos szelidek voltak, majd villámokat szórtak.

Bőre fehér és halvány volt, orczái igen keveset rózsásak, a szín változó benyomásai szerint jött és ment. Szája valamely antik szoborról látszott lopva lenni, büszke vonásával és rövid felső ajkával, mely alól ragyogó fogsor tündökölt elő. Arczán és állán elra-

gadó kis gödröcskék szoktak képződni s tán nem mindig indokolatlanul.

Lóháton, gyalog, vadászaton, halászáton, tánczban, úszásban, croquetben, nyíllövészetben, falusi kirándulásokon és műkedvelői színelőadásokban mindig és mindenütt ő volt az első. Szinte a túlkapásig menő vidámságával elragadott mindenkit és kegyetlenül kinevette és megréfalta imádóit.

Azt állították — de ebben túloztak, — hogy már két párbaj és egy öngyilkosság terhelik a lelkét. Mert hát szörnyen irigykedtek a szép Vilmára, ki a fiatal lányoktól elbájolta a kérőket és udvarlókat, az asszonyoktól a szolgálattévő gavallérokat, holott ő hozzáférhetetlen maradt, akár egy szobor.

Leonie, ki nagyon elfoglalt életet élt és semmiképen sem vett részt a multságokban, melyek Vilmát absorbeálták, csak ritkán találkozott vele. S Vilma gyakran legmérgeesebb nyilait röpitette a távollevő Leonie után. Erről azonban Leonie mit sem tudott; senki sem mert volna pletykával közelíteni hozzá. — Senki sem bátorodott volna fel ennyire, még Dömötör sem, kit e nemes természet erélye titokban kissé megfélemlített.

— Anyám! — szólt hozzá Baldo, — mindig anyámnak szóllította, ha valami fontosat, komolyat akart közölni vele. — Anyám! képzeld csak, ő Gábor-

nak nevezett! Pedig neki nem vagyok Gábor, csak a jó embereknek vagyok Gábor, és őt, őt utálom!

— De, édes gyermekem, kiről beszélsz? S hogy mondhatsz ily csúnya szót. Ha utálni tudod ember-társaidat, nem érdemled, hogy Gábornak hivjanak...

— Jól tudod anyám, arról beszélek, kit apa olyan szépnek talál, ki lovagolni szokott velünk, ki mindig olyan vig és úgy a világba beszél. Gyakran oly bolondokat mond, hogy Toni se lehetne olyan ostoba.

Leonie egyszerre igen komoly lett. Úgy tetszett, megszűnt a gyermek beszédét hallgatni és figyelme csak azon árnyra összpontosult, mely szemeit elhomályosítja. Aztán erőt vett magán, mint a hogy rendszeren szokott és erélylyel mondá:

— Ha Gábor hallja, hogy valaki bolondokat beszél, jusson eszébe, hogy a szerencsétlennek tán nem volt figyelmes édesanyja!

— És ha nem ad semmit a szegényeknek s még a kéregetőnek is hátat fordít, anyám, akkor mit gondoljak?

— Akkor Gábor titokban a szegényhez lopódzik és segíyezi. Sokat kell ám tenni, ha az ilyen szép névre érdemesek akarunk lenni.

— De ha Ő is így nevez, anyám?

— Mért ne fogadnád el tőle is, gyermekem, ha annnyi más a kit szeretsz így nevez? S ki tudja nem

lesz-é egyszer arra is alkalom, hogy neki szolgálót tégy?

Leonie sóhajtott.

— Tudod-é mit, Toni, — szólt Baldo a kis kunyhóban a gyermekhez; — ha Vilma lovaglás közben leesik a lóról és kitöri a lábát, idehozzuk és itt fogjuk ápolni.

— De mit csináljunk hogy leessék? — kérdezé Toni elég praktikusán.

— Oh, hát kérni fogjuk az istent! — vélekedék Baldo.

— Nem, Gábor, lyukat csinálunk a földbe, hogy a ló megbotoljon és elessék.

— Oh, pfui, Toni! Már az ilyet tenni nem szabad! Akkor nem a jó Isten, de mi okoztuk volna a baját.

— És hová fektetjük, e kicsi kunyhóban, elfér-é majd benne?

— Mohát szedünk és ágyat vetünk vele.

— Csalánt szedünk, — viszonzá Toni, ki erősen haragudott Vilmára. Egy izben összeszidta, mert Toni nem állt félre az utjából elég gyorsan; pedig épen azért nem adott helyet, hogy megbosszantsa, mert Gábor utálja őt s mert a lány gögös volt Gáborral szemben. Toni pedig olyan mint a hű kutya: morog és harap, a mint valaki urához mer nyulni.

— »Az, kit apa oly szépnek talál.« E szavak a gyermek ártatlan ajkairól úgy estek Leonie szivére, mint megannyi jégdarab. »Az, kit apa oly szépnek talál.« Szinte megharagudt önmagára, amért nem volt képes e szavakat emlékéből elűzni.

Azonban Dömötörrel szemben már régóta megszokta a hallgatást s így ez alkalommal is néma maradt, de figyelme felébredt és nem csökkent többé.

Észrevette, hogy Vilma folyvást foglalkozott férjével, lassanként hálójába keríté s Dömötör bizony nem maradt érzéketlen a szép leány előzékenységével szemben.

De Leonienak vasakarata volt ; növekvő keserűségét visszaparancsolta szive fenekére és sem gyanút, sem érzékenységet nem tanusított férje iránt. De inkább mint valaha, szerelme Baldóban öszpontosult.

Nem szivesen látta, ha Dömötör magával vitte a fiút, a mikor Vilmával kilovagolt s több ízben meg is gátolta abbéli kívánságát. Ma azonban Baldo maga oly szépen kérte, engedné meg hogy elkisérhesse őket, szinte duzzogva erősítvén, hogy ő már nagy fiú, nem lesz semmi baja, hogy akarva nem akarva, nehéz szivvel eleresztette.

Nyugtalan volt. Nem tudta helyét találni ; majd egy könyvben lapozott, majd ott hagyta megint ; végig járta a házat mint a kisértet s az est közeledté-

vel egyre nyugtalanabb lett. A terasseon már estelire teritettek, s még mindig nem hangzott fel a távolból az oly nehéz szivvel lesett lódübörgés.

Leonie megmagyarázhatatlan idegessége nőtön nőtt; szive hangosan dobogott, lélekzetét megakasztva. Már többször végig ment a park fasorain, egészen a kapuig, minden legkisebb neszre figyelve. De mi sem szakítá meg az esti méla csendet. Ha tudta volna merre felé vették útjokat, befogatott volna hogy elejükbe menjen.

Most szemrehányásokat tett magának, mért nem szokta őket rendesen elkisélni. Mert a mulatni vágyó, minden hóbortra kész, bohó Vilma, nem volt képes egy kis gyermek erejét megítélni. Hátha valami szerencsétlenség történt! Ott látta Baldót, véres fejjel, magánkívül; Dömötört, tört tagokkal. Hideg verejték gyöngyözött homlokán, midőn végre a lovak patkóinak nesze hallatszott a kavicsokon és apa és fia ügetve jelentek meg a kertben.

Rendesen a kis fiú ugrott le elsőnek lováról, hogy mielőbb anyja nyakába borúlhasson. Most azonban meg se moczczant s várt míg lesegíték a lóról.

— Mi bajod, fiam? — kérdé Leonie — és hol maradtatok oly soká.

— Bocsáss meg Leonie, — felelé Dömötör, — de kissé messze mentünk s Baldo egyszerre oly fá-

radtnak érzé magát, hogy lépésben kelle visszajönnünk. Ez az oka késedelmünknek.

Leonie közelebb vonta a fiút a lámpához.

— Milyen halavány vagy. Történt tán valami?

— Csak nagyon elfáradtam, — felelé vontatva a gyermek, — aztán oly nagy meleg volt.

— De hisz most, — felelé Dömötör, — a levegő igen enyhe és kellemes volt már, nem?

— Igen, hideg van, nincs meleg, — szólt a gyermek és mintegy öntudatlanul maga elé bámúlt.

Leonie szemrehányó pillantást vetett Dömötörre; aztán szó nélkül karjára kapta a fiút és felvitte szobájába. Levetköztette, lefektette, aztán tejet és kenyeret adott neki. A tejből ivott pár kortyot, de nem nyúlt a kenyérhez, mondva, hogy igen fáradt, nem birná megrágni, csak aludni vágyik. Pillanatra rá már mélyen elaludt, mi egyenletes lélekezéséből is kiünt. Leonie behítta a dadát s ráparancsolt, el ne mozduljon a gyermek mellől, míg ő maga vissza nem tér.

Dömötört már türelmetlenkedve találta, mert rögtön vissza nem jött; éhes volt s nem akart egyedül asztalnál ülni. Túl nagy fontosságot tulajdonít a kicsinek; egészen elanyám-asszonyoskodik. Jobb lesz őt iskolába adni, ott majd férfit nevelnek belőle.

Leonie hallgatott. Szívében a neheztelés és nyugtalanság küzdöttek egymással. Gondolatai sok-

kal sötétebbek voltak, semhogy férjének perczyi idegessége sérthette volna. Az est mind hidegebbre vált. A láthatár beborult. Bementek a salonba. Mindkettő elégedetlen volt önmagával és mindenki mással.

Leonie felnézett a gyermekhez, mely még mindig mélyen aludt ugyan, de feltűnően halvány volt. Lement ismét és olvasni kezdett. Dömötör szinte olvasott és szivarozott. Egy pille, mely körülrepkedte volt őket, megégette szárnyát a lámpán és haldokolva vergődött az asztal szőnyegén. Leonie elmerengett a szerencsétlen rovaron, azt kérdezve magától: mért égetik meg magokat a pillék örökkön örökké, mikor már milliót és milliót közülök a halálba vonzott a csalfa láng . . .

E perczen tekintete Dömötörrre tévedt s egyszerre örült vágy lepte meg, hogy egy gyöngéd szóval visszatérítse magához, mielőtt késő volna.

Már épen fel akart kelni, közeledni hozzá s egy kis zsámolyt tolva melléje megkísérleni, nem tudná újból felmelegíteni férje szívét, midőn halkán, óvatosan kopogtattak az ajtón.

Leonieban megfagyott a vér. Dömötör hangoosan odaszólt: »Szabad!« És lassan belépett a dada

— Nem tudom mi a baj, de a kicsike igen furcsa. Nagyon piros, aztán feljajdul, álmában, a fejét hánya-veti, aztán kiabál és még sem ébred fel.

Leonie e szavak végét már nem hallotta. Inkább felrepült mintsem szaladt a lépcsőn és letérdelt a gyermek mellett.

Arcza égett. Egyszerre szemei nagyra nyíltak, ijedten körülnézett és felsikoltott:

— A fejem, a fejem, a fejem!

Leonie azonnal jeget hozatott, megparancsolta, hogy fogjanak s lóhalálába' hozzák el az orvost. A gyermek jéghideg lábait melegítette s ruhákba takargatta s fejére jégborogatásokat rakott, mi pillanatnyi enyhülést látszott előidézni; mert felnyitá szemeit, elmosolyodott, azt mondta: »Édes mama!« — aztán ismét elaludt. De csakhamar újból sikoltani kezdett.

Az orvos megérkeztekor, Leonie nem intézett hozzá semmiféle kérdést. Az megdicsérte lélekjelenlétét, hideg borogatásokat rendelt az egész testre és hideg fürdőket. De oly aggodalmas, komoly képet öltött, hogy Leonie szive csaknem megszakadt. Dömötör kérdésekkel ostromolta és fájdalmasan felsziszszent, midőn az orvos kimondta a szót: agyvelő-gyulladás.

— Nem inkább talán napszúrás? — kérde Dömötör és hangja reszketett.

— Hát oly sokat volt ma a napon? — szól csodálkozva az orvos.

— Bizony, elég soká, — felelé Dömötör habozva.

De elfordítá fejét, nehogy Leonie kétségbeesett tekintetével találkozzék.

A hajnal is ott találta őket a kicsike ágya körül, kinek láza és fájdalmai egyre növekedtek.

Jajgatása, panasza elviselhetetlen kínnal tölték el Leonie szívét.

Reggel előkerült Toni is és addig kért és könyörgött, engednék meg hogy az ő Gáborát láthassa, míg bebocsájtották a beteghez. Egy sarokba ült és halotthalványan, némán, leirhatatlan rettegéssel nézte az ágyat.

— Toni, Toni! — kiáltá a beteg.

Odasietett és megfogta forró kezét. De Baldo meg nem ismerte. Majd félrebeszél, majd sikoltott fájdalmában, aztán nehéz álomba merült s ezalatt a baj csak rohamosabban fejlődött.

A harmadik nap reggelén halva volt.

Leonie rávetette magát és karjaival átfogta. Fájdalma nem ismert határt és senki sem tudta, mi-kép segíteni rajta. Nem hallott, nem látott. Nem felelt semmire. De midőn a kis Toni félősen közeledett, kérdezve: »Nem szabad megcsókolni Gábort?« — fájdalma szenvedélyes könyzáporba olvadt. Karjaiba zárta szeretett gyermekének kis barátját és dédelgette, mikor az ijedten dadogta:

— De hiszen egészen hideg a Gábor!

Nem akarta engedni, hogy elvigyék a gyermekét, csak negyednapra lehetett eltemetni, mert mindig még újból és újból látni akarta. Dömötör ellenben képtelen volt ez arcz látását elviselni; a halál angyali szelidség kifejezésével ruházta azt fel s bár bement hozzá egyszer-kétszer, de sietősen, mintha láthatatlan kéz kergetné, rohant ki ismét.

Ismét Toni volt az, ki Leoniet mély levertségből felemelte. Ismét friss virágokat hozott s a mint átadta, kérdé: »Nemde, most sokkal szebb virágai vannak az égben?« Ekkor bizonyos szégyen-érzet lepte meg kétségbeesése miatt. Meggondolta, hogy nem szabad kedvenczének a mennyekben is bánatot okoznia fékevesztett fájdalma által s egy hősies elhatározással, szokott nyugalmával a szükséges rendelkezeteket kezdte osztogatni, hogy a temetés végbe mehessen.

Fehér márvány-keresztet rendelt számára, melyre csak egy szó lett vésve: **Gábor.**

Aztán nehéz néma csend uralkodott a kastélyban. Gyermeküket Leonie nem birt látni, fájt neki. Még Tonit is csak ritkán látta s akkor többnyire Baldo sirjánál, mit ketten gondoztak s halmoztak el virággal. Mint azelőtt, most is gondviselése volt a szegényeknek, a kötelesség hű teljesítője. De komorsága, nyugalma, mintegy nyomasztólag hatott min-

denkire, leginkább Dömötörre, ki lehetőleg kevés időt igyekezett otthon tölteni.

Ilyenkor mint a visszajáró lélek, járt-kelt üres, elnémult nagy kastélyában. Ajkai mind szorosabban zárultak egymásra, mintha még a beszédől is el akart volna szokni és a fáradtság és közöny fátyla homályosítá el szemeit. Úgy tetszett neki, mintha ő maga is meghalt volna, oly kevéssé érdekelte őt a világ.

Vilma eljött bocsánatot kérni, attól tartva, hogy tán meggondolatlansága következtében tört ki hamarabb a betegség. Leonie nem akarta látni. — Dömötör egyedül fogadta és látván, hogy sirva fakad és szemrehányásokat tesz magának, vigasztalására azt mondta, hogy a gyermek agya mindig izgatott volt; valószínűleg túlerőltették a tanulással és a sétalovaglással legfeljebb, ha siettették a válságot.

Nemsokára ezután hire futott az egész vidéken, hogy Leonie kegyetlenül szenved, önmagát okozva Baldo haláláért s búskomorságba esett. Bizonyos tartózkodó félelemmel kezdték nézni; de még e tekintetből is részvétet vélt kiolvasni s balzsamként hatott reá a gondolat, hogy vele együtt mindenki sajnálja és siratja az ő elköltözött angyalát.

III.

V i l m a.

Az erdőben látta viszont Leonie Vilmát, egy Dömötör által indítványozott sétalovaglás alkalmával.

— Mily gyönyörű egy nap! — mondta volt. — Aligha lesz még ilyen ez ősszel és untig elég időd lesz bezárkózni a hosszú tél alatt, minthogy ez lett újabban egyedüli szenvedélyed.

Hangjából bizonyos türelmetlenség szólt.

— Igazad van, — viszonzá a fiatal asszony, — ez igen rossz szokásom. De hát teljesen elfeledted, hogy én is lovagolni szoktam. Soh'se jutott eszembe, hogy nélkülözesz!

Elsietett öltözködni. Dömötör összeránczolt homlokkal követte tekintetével. De mikor nyeregben ült,

nem állhatta meg, hogy csodálattal ne nézze, mily páratlan művészettel kezeli lovát, csakúgy, mintha folyton lovagolt volna. Leonie hősie, bátor természet volt s ezt lóháton is bebizonyította.

Késő ősze járt; a sárga levelek méla zizenéssel röpködtek szét a lovak patkói alatt és a napsugarak minden oldalról háborítlanul hatoltak át az őszi szinpompában ragyogó megritkult lombozaton.

Az ökörnyál mindenfelé csillogott a légben és odatapadt Leonie fekete fátyolához. Remek izabelle lovon ült, melynek szőre csaknem ép oly aranyosan ragyogott a napfényben, mint Leonie királynői hajzata.

Egy szép kilátásu ponton megállapodtak és Dömötör lovagló-ostorával a láthatár felé mutatva egyet-mást kijelölt neki. A fiatal asszony szemeiből tünni kezdett az utolsó idők révedező kifejezése és élesen kémlelték a távot, mintha a végtelenbe akart volna hatolni tekintetével.

— Igen, ah, emlékszem már, itt szoktunk végig száguldani házasságunk első évében, tudod még? És amott Dömötör, a jávorfák alatt, emlékszel, mennyit bosszantottál, megtréfáltál?

A férj nem felelt, mert az utolsó szavaknál önkéntelenül egy méla sóhaj lebbent el Leonie ajkairól. Bosszantotta, az igaz, mert évődött vele, folyvást a

trónörökösre czélozva, melylyel meg fogja őt ajándékozni. Mindkettőnek egyszerre jutott az eszébe és gondolatban újból végig zarándokolták azt a göröngyös élet-utat, mely eleinte oly simának, oly könnyűnek tetszett volt nekik.

Oly mélyen hallgattak, hogy egy közelgő lőügetésére és a meglepetés egy halk felkiáltásra, mindketten ijedten összerezzenek. Hátrafordultak és maguk előtt látták Vilmát egy arabs ló hátán, biborpirosan a zavartól.

— Nem is sejthettem.... Oly csendes volt minden!... Ezer bocsánat hogy megzavartam.

Dömötörnek is arczába szökött a vér és ő, a tökéletes világfi, zavarában néma maradt.

— Legtávolabbról sem zavar bennünket! — mondá Leonie barátságosan. — Mért ne élveznök mindnyájan e páratlan szép napot. Negrenibe akartunk menni s ha velünk akarna tartani, nagyon megörvendeztetne.

Dömötör nem hitt a füleinek. Mi volt Leonie célja. Baldoval tett utolsó szerencsétlen kirándulása óta, még ő maga sem ment el többé a majorba.

De be sem várva Vilma feleletét, Leonie lovát az erdő közepe felé irányzá. Dömötör és Vilma egy gyors pillantást váltottak egymással és némán követték.

Két órányinál hosszabb út volt előttük. Nem gondolt erre Leonie? Bizonyára szó sem volt eddig Negreniről.

Vilma azt hitte, hogy első találkozásuk alkalmával vagy igen feszesek, vagy igen izgatottak lesznek. És ime, minden a legegyszerűbb módon történt. Leonie csaknem vidám volt; de azért egy mély redő képződött szemöldei között.

Egy darabig előttük lovagolt. Aztán váratlanul hátrafordult és merőn nézett mindkettőre — és mind a kettő elpirúlt. Majd ismét egyenesen maga elé nézett és csendes ügetésre inditá lovát; de arczából eltűnt minden szín.

Gondolatai mint az árnyak elvonúltak szemeiben, melyek majd setétek lettek, majd meg-megvilantak, aszerint a mint a fák árnya, vagy az áttörő napsugarak érték azokat.

— Ez a levegő emészt, — szóllalt meg váratlanul. — A majorban pompás tej és kitünő fekete kenyér van, melyre a majorosné igen büszke.

— Valószínűleg meg nem gondoltad az út hosszadalmasságát, Leonie, vagy tán elfeledted? — mondá Dömötör.

— Akkor ugyancsak rövid emlékező tehetségűnek kellene lennem!

Egyszerűen, minden nyomaték nélkül mondta.

ezt, s a válasz mégis úgy érte Dömötört, mint egy ostor-csapás.

Minketten valami ártatlan társalgási tárgyat kerestek és nem találtak. Hallgatásuk csakugyan el is tartott mindaddig, míg Leonie teljes hidegvérrel szólt :

— Itt a major. Opreano, — fordult az elősiető gazdához, — adjon valami enni valót a fiatal úrhölgynek; megszeretné izlelni a kenyerét. S nemde, Dömötör, te addig mulattatni fogod Vilmát? Én ezalatt elmegyek amoda a dombtetőre, honnan az egész völgyet belátni. Később majd megmutatod az útat a nagy tölgyfához.

S be sem várva a feleletet, keresztül vágatott a kunyhók közt, mint valami hajtóvadászaton és eltűnt a tölgyerdő sűrűjében, melyet a már hervadt lombozat képezett.

— Le akar szállni kicsit? — kérdé Dömötör Vilmától. Már mellette termett és egyenesen szeme közé nézett.

— Oh, nem, inkább nem! — felelé ez.

Úgy tetszett a fiatal leánynak, mintha a leirhatatlan rettegésben, mely egyszerre erőt vett rajta, sirva kellene fakadnia, Dömötör karjaiba borulva. Gyülölte ezt a Leoniet, ki így megkinozta s jobban mint valaha sajnálta szegény férjét, ki valóban meg-

érdemelte volna, hogy boldog legyen a házasságban. Bizonyosan azt is gyötörte féltékenységével s csak azért akarta őket elkisérni, hogy szemeivel meggyőződjék róla, mi módon viseli magát férje vele szemben.

De hát mit látott? Semmit. Épenséggel semmit; mert sem ő, sem Dömötör nem beszéltek. Oh, bárcsak már otthon lennének megint!

Mindezek a gondolatok egymást üzték agyában, míg Dömötör tejjel s kenyérral látta el, mit lóháton költött el, s evés közben csak szórakozottan felelgetett az ott álló gazdának. — Apró fehér fogainak villogása, a mint a fekete kenyérbe harapott és arcának ragyogó rózsái jobban elfoglalták Dömötör gondolatait, mint az okok s az érzelmek, melyek Leoniet ez eljárásra birták s a cél, melyet ezzel el akart érni.

Leonie csakhamar eljutott a kis dombra, a honnan messze lehetett belátni a vidéket; a távolban, egy meredély kis sziklatetején régi, jó karban levő váromladék tünt fel. Lenn, annak lábainál a Negra kigyózott végig, körülnyaldosva zöldes vizével a kopár dombot, melynek lankás oldalához kies kis falu simúlt. Setét borostyán futotta be a várrom részben még ép falait, s a lenyugvó nap biboros sugarai rózsás fénynyel hintették be egyes ablakait.

Leonie folyvást mereven arrafelé tekintett;

keble hevesen zihált, míg az illatos szellő hosszú fekete fátyolát lobogtatta mögötte, mint valami gyászlobogót. Lassan, észrevétlen egy köny a másik után permetezett végig arczán. Lehúzta keztyűjét, hogy zsebbevalóját elővegye, végig legyintette vele lovaglóruháját, hogy a forró gyöngyöket lerázza róla s hirtelen letörlé szemeit. Aztán meghallotta maga mögött alovak fújását és lehajolva, belemélyedt hosszú keztyüjének begombolásába.

— A kenyér valóban kitünő! — kiáltá Vilma.
— De milyen szép ez itten! Mily gyönyörű! Soha eddig kirándulásainkban nem jöttünk el idáig.

— Igen, ez a hely nagyon vonzó, — viszonzá Leonie.

— Vonzó? Azt nem mondhatnám. Inkább vadregényes és nagyon, de nagyon mélabús.

— Leonie nagyon szereti ezt a tájt, — szólt Dömötör magyarázatképen. — Valóságos szenvedélyel csügg azon a várromon amott, Negrenin.

Mindkettő nagyon izgatottnak látszott, de Leonie azt észre sem látszott venni.

— Azt képzelem, kellemes lehetne ott lakni, — szólalt meg Leonie csendesen.

— Előbb tudni kellene, kivel? — felelé Vilma nevetve.

— De hát egyedül, természetesen, — szólt

Leonie, míg nagy szemeivel merően nézett a fiatal lány szeme közé.

— Egyedül?

Vilma összerázkódott e gondolatra.

Visszajövet Leonie egyre beszédre készíté Vilmat. Az est beálltával nemsokára lépést kelle menni, míg Vilma lakházához értek.

— Bizonyosan nyugtalankodtak miatta, — szolt Leonie, — és kérem mentsen ki, hogy csak oly későn hozom haza.

— Senkinek sem engedem meg, hogy miattam nyugtalankodjék, — felelé Vilma fennhéjázón.

Azonban, ugyanazon perczen a vér arczába szökött, mert eszébe jutott a kis Baldo társaságában tett sétalovaglás.

Egész idő alatt az élcz és vidámság még a szokottnál is nagyobb mérvben sziporkázott szavaiban; jóllehet ama benső kéjjelmetlen nyugtalanság folytán, mit Leonie jelenléte idézett elő. Most, hogy felhaladt a lépcsőn, lélekzete elakadt, fáradt volt és sietett átöltözni. Kalapját az ágyra vetette és magas tükre előtt állt, göndör hajának rendetlenségét konstatálva, midőn gyors léptek közeledtek és testvérbátyja hevesen rányitotta az ajtót.

— Milyen gondolat ilyen sétalovaglásokat tenni? — kérdé durva kiméletlenséggel.

— Mert mulattat.

— De bennünket n e m mulattat és apád kéret, ne mutakozzál többé ma este, és gondolkozzál rajta, kellemes lehet-é reá nézve a tudat, hogy te éjnek idején egy idegennel bebarangolod a vidéket? Ha neked volnék, pirulnék szégyenemben.

— Vége van már? — kérde Vilma utánozhatlan szeretetreméltósággal. — No hát, tudd meg, hogy »az idegennek« saját felesége kísért hazáig: az ő társaságában tettem az egész sétát; ő az én kedvemért megtette ezt a nagy kerülőt és kéreti apát, ne vegye rossz néven, hogy oly későn hozott haza. Még attól is tartott, szegény, hogy nyugtalankodtok miattam.

— Hát ez mit jelent? — szólt a fiatal ember kendőzetlen meglepetéssel. — Szeszély-é ez az ő részéről? Ez az asszony nem szeszélyes és nem meggondolatlan. Ha valamit tesz, annak czélja van. Vajjon mit akarhat?

Ugyanazt kérdezgette magában Dömötör, midőn néma csendben hazafelé ügettek. Nem tudott kiokosodni e rejtélyes, kimagyarázhatatlan Leonieból.

Hazaérve, a fiatal asszony letette kalapját, de nem vetette le lovagló-ruháját, nehogy Dömötör várni legyen kénytelen ebédjével. Különösen halvány volt, szinte márványszerűnek tetszett az arcza, és nem is

beszélt, míg a salonba nem tértek vissza, hol Dömötör szivarra gyújtva, kényelembe helyezte magát a kandalló mellett.

Most lassan közeledett feléje; hosszú lovaglóruhájában fekete szobornak tetszett s kissé reszkető hangon szólt:

— Dömötör, nekünk válunk kell!

A férfi felugrott ültéből, de ő szeliden visszakényszeríté helyére.

— Soha, soha, soha! — kiáltá szenvedélyesen.

— Ne mond ezt, Dömötör! Jobban ösmerlek önmagamnál, mert jobban szeretlek önmagamnál, bár nem sikerült téged boldoggá tennem.

— Legfeljebb azért, mert én nem voltam méltó hozzád.

— Nem, ez nem áll. Mindig nagyra becsültelek és mindenkor becsülni foglak, még akkor is, ha Vilma már a feleséged lesz.

— De eszembe sincs, hogy Vilmát elvegyem.

— Természetesen, mindaddig míg én itt vagyok — utadban. De te szenvedélyesen szereted, és azt hiszem — úgy tetszik — vagyis remélem, hogy ő is szeret.

Leonie hangja kissé reszketett.

— Mindenesetre hozzád megy, ha egyszer lehetőség lesz rá.

— De Leonie! Ez valósággal a te akaratod? Semmibe sem veszed a lefolyt éveket? Nem tudok megválni tőled, nem tudok élni nélküled!

— Csalódsz, ámitod magadat, Dömötör! Már régen megtanítottál rá, hogy képtelen vagyok szivedet betölteni és kielégíteni. Aztán jött egy másik és egy darabig segített annak betöltésében, — Leonie ajkai mindjobban reszkettek, — de csak igen rövid ideig, addig, a mig megláttad Vilmát. Azóta a te kedves szived egészen az övé, és gyávaság volna tőlem, ha elfoglalni igyekezném azt a helyet, mely tán akaratod ellenére, már másé — egy olyané, ki — fiakat adhat neked. És akkor boldog leszel, Dömötör.

— Jóllehet megérdemeltem e szavakat, Leonie, miután nem tudtalak boldogítani. De hogy a féltékenység valaha útat találjon a te fenkölt szivedbe, azt soha sem hittem volna lehetségesnek, azt képzeltem, felülemelkedel az efféléken

— A féltékenység? Felforgatom a szivemet, de a féltékenységnek nyomát sem tudom találni benne — csupán tehetetlenségemnek érzetét találok azon napontai csalódásnak, mit neked szerzek

— Annak a tudatát, hogy eltévesztettem az útat, mely szivedhez vezet és soha sem tudtam többé megtalálni.

— Tán soha sem kerested ...!

— Kizárólag csak Baldo töltötte be.

Leonie szemei villámokat szórtak:

— Te, te mered ezt a szememre vetni?

— Azt mondod, elfeledlek, de te is elfeledtél
e gyermek iránti szeretetedben.

— Újból bebizonyítod, hogy én nem hozzád
való vagyok. Bocsáss el, hadd menjek, Dömötör.

— El akarsz hagyni, te, az én egyetlen ba-
rátnóm?

— Soha sem fogok megszünni az lenni. Még
nem is távozom messzire. Negreniben fogom meg-
húzni magamat. Ott fogok lakni és ott fogsz találni,
bármikor szükséged találna lenni rám.

— Ott akarsz élni, egy élő lélek nélkül?

Könnyek homályosíták el Dömötör szemeit.

Leonie felsóhajtott.

— Ah, reám nézve legjobb, ha egyedül va-
gyok szeretek egyedül lenni.

Azon a ponton volt, hogy hozzá tegye:

— Életem meg van törve, nincs értéke többé.

Azonban csak ennyit mondott:

— Mig te ragyogni fogsz a világban, nagyvilági
hölgy lesz oldalad mellett Nem másíthatod meg
szándékomat Dömötör! Ez a terv már hónapok óta
érlelődik bennem. Csak erőt akartam gyűjteni, hogy
bátorságom legyen téged egyszer veled együtt látni.

Mert ha ő csak számító, hideg, kaczerkodó volna, nem engednék át neki. De többet ér a hirnevénél és szeret.

Dömötör ékesszólásának minden fegyverével igyekezett nejét tervétől eltántoritani. Mind hiába. Kinek sikerült valaha Leonie egy elhatározását megmásítani? Beszéltek, vitakoztak fél éjjelen át és a köny nem egyszer csordúlt ki Dömötör szeméből. Úgy tetszett neki, mintha gyülné azt a Vilmát, ki Leoniet kiragadja karjaiból. Soha még fennköltlelkű neje nem látszott oly kívánatosnak szemeiben, mint ez éjjel, — a midőn elvesztette.

De a nemes nő megérteté vele, hogy első kötelessége arról gondoskodni, hogy neve ki ne haljon.

— És azt hiszem, kellőleg bebizonyítottam neked, mennyire tudom szeretni a te gyermekedet, — mondá Leonie.

A rákövetkező napon Vilmát jelentették be Leonienál.

Mielőtt ideje lett volna még iróasztalát odahagyni, a fiatal leány már mellette állt és alacsony guggonyt tolva közelebb hozzá, egyszerűen szólt:

— Csupán azért jövök, hogy a sétalovaglást, vagyis a szép kirándulást megköszönjem, mit tegnap tétetett velem. Oly boldog voltam!

— Úgy-é bár kedvesem, maga mindig vidám és jókedvű?

A szép arcot biborpir özönlé el :

— Attól függ! Igyekszem mindig jókedvűnek lenni, de....

— De ha szive ki lenne elégítve, már nem kelene hozzá oly nagy igyekezet, nemde?

— Szivem? Hát igazán azt hiszi, hogy van szivem? Mert azt senki más nem akarja hinni.

— Egy bizonyos ideig attól félttem, hogy szive tán még alszik; de ez a sziv felébredt, él és szenved.

Vilma szörnyen megijedt, belesáppadt; de Leonie nyugodtan, szeliden folytatá :

— Ha ez a sziv végre ki lesz elégítve, ígérje meg nekem, hogy kötelességtudó, jó hitves lesz; — Vilma megkönnyebbülten fellélekzett, — és soha sem fogja képzelni, mikép lehetséges eléggé vagy túlságosan szeretni.

— De én egyáltalán nem akarok férjhez menni!

— Természetesen, mindaddig, míg az nem jelentkezik, a kit szeret....

— Az sohase fog jelentkezni!

— Ne mondja ezt édes gyermekem. Az ég szavánál foghatná és kívánságait teljesíthetné.

— Előbb történhetik meg, hogy rám szakad az ég.

— Van rá eset, hogy az ég elénkbe jön, még mielőtt képzelnők, máskor meg, mielőtt csak távolról

sejtenők, bezárul előttünk. És mindkét esetben nagy és erős szívvvel és nemeslelkü gondolkozással kell birnunk!

E perczen, mitsem sejtve, Dömötör gyors léptekkel lépett a szobába és Vilma láttára meglepetten megállt. De a lányka elébe szaladt és a gondolatra, hogy e gyönyörű teremtest birhatná, szédület fogta el a férfit.

— Eljöttem megköszönni tegnapi szép kirándulásunkat. Fivérem megdorgált és apám a szobámba akart relegálni, büntetésképen, mig el nem mondtam, kinek védő szárnyai alatt maradtam el oly soká. Akkor természetesen én nevettem valamennyinek a rovására és mint rendesen, győzedelmeskedtem.

E szavak úgy fájtak Leonienak, mintha tüzes vas érintette volna. Mégis mosolyogva mondá:

— Remélem, mindig diadalt fog aratni édes gyermekem.

Kevés nappal ezután, az egész vidéken csak egyről volt szó: Dömötör és Leonie közeli válásáról.

A leghihetlenebb hírek keringtek és visszhangra találtak; rendkívül drámai scénákat gondoltak ki, az elhúnyt gyermek eredete újból felelevenítettett, szóval, valóságos vihar keletkezett, izgalom uralkodott mindenfelé; csak a két érdekelt fél nem látszott izgatottnak.

Gyakran látták Dömötört s Leoniet, a mint a legjobb egyetértésben együtt mentek Nigrenibe, hol nagy restaurációk foganatosítottak és a bútorozás is serényen folyt.

Feltűnt, hogy Leoniet ilyenkor mindig mosolyogva, szeretetreméltón találták, míg Dömötör szörnyen szomorú volt.

Egyedül csak Vilma sejtette az egésznek igazi okát és nem szűnt meg remegni. Elég volt hogy eszébe jusson a dolog s már görcs fogta el szivét és fogai vaczogtak. Beszéd, nevetés közben túlizgatott volt, vagy pedig óraszámra elült csendesen, gondolatokba mélyedten, míg fivére egyszer odaszólt neki :

— Senki sem fogja kivenni a fejedből, hogy te vagy oka mindennek. És még arra is képesnek tartalak, hogy hozzá menj ehhez az egyéniséghez.

— Hogyne, nagyon is.

— No hallod, ha neked volnék, nekem ugyan nem kellene !

— De nekem meg nagyon kell ! — felelé Vilma lassan, különösen fátyolozott hangon.

IV.

N e g r e n i.

Hegyen-völgyön mindenfelé sűrű fehér hólepel terült el. A kis folyam setéten kigyózott végig az ódon falak lábainál, melyek hajdanta kastélyt és falut egyaránt oltalmaztak. Az egész kastély setét volt, egyedül csak egy ablak tündökölt, fenn a torony tetején, mit egy magányos lámpa fénye világított meg.

Olykor egy árnyék vonúlt el az ablak előtt, majd meg úgy tetszett, mintha egy kéz felemelné az átlátszó függöny redőit, de csakhamar minden zavarttá vált ismét a megújult hózivatar következtében.

A szoba belseje rendkívül kényelmes volt; a falakat képek borították, a setét, ruganyos bútorokban izlés nyilvánult, mindenféle tompaszinü szőnyegek

a lakályosság színezetét adták meg; a kandallóban lobogó hasábtűz és mellette perzsa szőnyeggel leterített divány; az asztalokon könyvek, hirlapok és a fal hosszában nagy könyvtár.

Leonie az ablak mélyedésében az íróasztal mellett ült; ugyanazon asztal mellett, hol hajdan a végzetes levelet olvasta volt egy zivataros éjszakán.

Ma is, ép úgy mint akkor, olvasott, és ma is mint akkor, újból meg újból elolvasta ugyanazon sorokat.

Csakhogy most nem levél volt, de hirlap, és arcán nem könyörtelen akarat tükröződött, hanem fényes barázdákat vontak rá az egymást követő forró könyvek.

Dömötör és Vilma esküvőjének leírását olvasta.

— Istenem, istenem! — susogá Leonie bensőséggel, áld meg áldozatomat és adjál neki fiakat. Add, hogy kinszenvedésem ne lett légyen hiába!

Apróra le volt írva a mátkapár: Vilma egy túlvilági jelenség, csodálatosan szép és elbájoló azon szemérmes félénkség által, melyet először észleltek rajta. A násznép és társaság igen nagy és fényes volt, mert mindenki eljött, daczára annak, hogy hónapokon keresztül, mindenki a fejét csóválta és kerülni igyekezett Vilmát. Azonban tanácsosnak tartották Dömötör iránt előzékenységet tanusítani, mert a környék

és kerület legbefolyásosabb embere volt és ugyanoly mérvben árthatott a mely mérvben használhatott.

— Istenem, irgalmazzál nekem! — sirt és fo-hászzkodott Leonie. — Bizonyítsd be nekem, hogy szereti. Ah, ha neje szereti, nem fogom megbánni magányomat és megadással bűnhődöm érte, hogy nem birtam boldogságát biztosítani és túlságosan si-rattam a gyermeket.

A szegényekről kivétel nélkül dúsan gondoskodva volt. A szép fiatal menyecske egy fényes ka-rácsonyi ünnepélyen, mely az összes gyermekek szá-mára rendeztetett, mint háziasszony szerepelt, s el-bájolt mindenkit. Egyedül csak Toni hibázott.

Tonit Leonie vitte magával kis apród minősé-gében és szép új egyenruhájában úrnőjének segédke-zett, az ódon kastély nagy termében a karácsonyfa felállításában; s a falu legszegényebb gyermekei gyü-lekeztek a dúsan megrakott ragyogó fa körül s Leo-nie elmesélte nekik a karácsonyest történetét. Aztán zsoltárokat énekelt velök s jó meleg vacsorával ven-dégelte meg.

Erről persze a hirlap nem tett említést, és ép oly kevésbé volt szó a meglepetésről, melyben Leonie a templomban részesült, midőn karácsony napján be-lépve, helyét zöld fenyves galyakkal felékesítve találta, míg a pap imájában az összes gyülekezet nevében há-

lát adott az Úrnak, hogy egy ilyen védangyalt küldött közibéjük.

A hirlap annál körülményesebben részletezte a nagyszerű ünnepélyt, mit az új házaspár tiszteletére rendeztek, mielőtt elutaztak volna Olaszországba. Aprólékosan leírták a fiatal asszony pompás bundáját; de persze nem mondhatták el, hogy a vasúti coupéban férje karjaiba vetve magát, felkiáltott:

— »Én a legboldogabb asszony vagyok a világon!«

E perczban Dömötör Leoniera gondolt, és Vilma ijedten és ébredő féltékenységgel látta a szemeiben elvonuló méla árnyat.

A hópelyhek most már nyugodtan, csendesen hullnak alá, s mennyire különböznek a fehér narancsvirágésőtől, melytől a szerelmes pár megittasúlt ugyanazon időben!

Leonie szinte látja őket. Tán Sorrentóban vannak most, vagy már visszafelé jönnek s Genouában időznek, hogy a Riviéra kora tavaszában gyönyörköd-hessenek. Úgy rémlik neki, mintha benne is lángolhatna még az ifjúság tüze, csakhogy elfojtották, megsemmisítették e tüzet. Úgy rémlik neki, mintha természeteképpen sehogy sem lenne hideg. Ezt gyakran gondolta magában, gyakran győződött meg róla. S ha a viruló narancsfákra gondol és Dömötör

kék szemei tűnnek fel előtte, szive reszket, ez a sziv, mely még fiatal, nagyon fiatal.

Aztán százszor is elmondogatja :

— Te akartad így ! Inkább akartál szenvedni magad, mint szenvedést okozni. No hát szenvedj, ha így akartad !...

Felállt, nagy hasáb fát tett a tűzre és rokkájához ült. Egy könyvet tett térdeire mit fonásközben olvasni akart, — pedig a kis kerék megállt, a könyv nyitva maradt Leonie a tűzbe bámúlt, nézte a szállongó szikrákat . . . annyi hiábavaló, hamar elenyésző szikra ! Künn csak hullott a hó, pehely után pehely, az egész föld csendesen aludni látszott hófehér dunnája alatt.

Negreni nagyon nyugodalmasan nézett ki.

Az ajtó felnyilt és Toni lépett be. Sietősen, mintha rengeteg dolga volna ; kis asztalkát tolt be, melyen meggyújtva állt a theaviz-forraló ; az alsó pólczon hideg sült és étvágygerjesztő apróságok. De Leonie ismét fanni kezdett, s mély gondolatokba merülten, a vizet forrni s a tüzet kiégni engedte —

Kevés étvágya volt, mint az egyedül élőknek rendszeren és gyakran egyszerüen elfelejtett enni. Úgy látszik, Toni ezt már tudta, mert néhány percz múlva újból megjelent s a legnagyobb komolysággal jelenté : hogy kész a téa.

Leonie önkénytelenül elmosolyodott és csakugyan evett egy keveset. De ugyane perczen azt kérde magától: »Fagylaltoznak-e ilyenkor a tengerparton, és jó melegük van-é ?« Úgy tetszett neki, mintha most is érezné illatát ama csodás rózsának, miket Dömötör reggelenként hozni szokott neki, olaszországi útjok alatt.

Toni dühös volt, és felháborodással mutatta meg a szakácsnénak a maradékokat.

— Ha maga valami ehetőt készítene, ő nagysága bizonyosan többet ennék, de így . . .

Erre a szakácsné keservesen panaszkodni kezdett a komornyiknak és mindegyikök, itéletmondás ürügye alatt meg-megizlelt egy-egy darabot — úgy hogy csakhamar üresen álltak a tálak.

Leonie felemelte a nehéz ajtó-függönyt, mely hálósobájába vezetett. Bizonyos szüziesség ömlött el a szobán. S mikor Leonie lebocsájtá pompás hajzatát, több évvel fiatalabbnak tünt fel . . . Qui bono ?

* * *

Végre valahára, a nagy márcziusi havazások után tavaszodni kezdett. A fák gyenge zöldje, a tölgyek virágszerű vörösded levélkéi győzedelmesen előbújtak. Az erdő a boldog madársereg ezreinek csi-csergésétől visszhangzott.

Egy reggel lovas-küldöncz érkezett levéllel :

»Ha megengeded, ma este eljövök egy csésze teát kérni.

D ö m ö t ö r.«

A levél reszketett kezében és sietve odaveté a választ :

»Szivesen látlak!«

Többet akart volna irni, de képtelen, teljesen képtelen volt rá. És aztán, mit irhatott volna? — Ez eleget mondott.

Először a mióta Negreniben lakott, levetette fekete ruháját és hosszan aláfolyo fehér kashmire pongyolát öltött, mert Dömötör ezt legjobban szerette. Úgy nézett ki, mint valami menyasszony. Sürögött-forgott, rendezgetett, és semmi sem látszott elég jónak és elég szépnek mindabból, a mit előkészített.

A legkényelmesebb karosszéket a kandalló közelébe tolta, hogy ott vendége kényelmesen szivarozhasson, aztán végig járta a rom minden zige-zugát, hogy a tavasz első viruló hirnökeit összeszedegesse.

Végre egy ló körvonala tünt fel a domb-oldalon. Szivdobogva, de külsőleg a legtökéletesebb nyugalommal, Leonie lesietett s a lépcső alján fogadta vendégét.

— Üdvözlöm, barátom! — szólt dallamos hangján és kezet nyújtott neki, mit Dömötör ajkaihoz emelt.

Leonie úgy találta, hogy kissé megöregedett a nyolcz hónap óta, hogy nem látta. Halántékain, szakállában itt-ott ezüstszálak csillámlottak.

— Nemde, szabad volt eljönnöm? — mondá. — Csak nem maradhattam a végtelenségig számúzve azon ház küszöbétől, mely védangyalom lakhelye!

— Megigértem, hogy barátnője maradok mindvégig. Minek hát e kérdés?

— Mily nyugalom honol itt! — szólt, lassan körülnézve. — Egy mennyország nyilik meg előttem!...

Leonie szive megszűnt dobogni. Hogyan? Lehetséges volna-é, hogy nem boldog!

— Ugy-e bár? Egy öreg asszonynál érzi magát az ember, ki távol a világtól önmagának él, — szólt mosolyogva. — De most, a mig elkészitem a teát, beszéljen nekem Olaszországról és Vilmáról.

Vilma neve oly könnyedséggel hagyta el ajkát, hogy Dömötör csodálattal nézte a fiatal asszonyt, ki teljesen teájával látszott elfoglalva, mig emberfölötti erőfeszítéssel legyőzte kezeinek reszketését.

— Az utazás kissé fárasztó volt, — felelé Dömötör és kimerülten egy székre veté magát.

— Otthon pedig sok tenni való várta?

— Természetesen. Nem maradhatunk távol bűntelenül oly hosszassan. Képzelméletlen, mennyire felszaporodnak ilyenkor az elmaradt dolgok és hozzá

még az a sok látogatás, mit szinte nem lehet elodázni. Nagyon élénk élet folyik most nálunk, csaknem sokallani kezdem már.

— De másrészt meg igen hasznos önre nézve, ha sok embert lát s alkalom nyílik befolyását tanulmányozni.

— Istenem, az én befolyásom! — Dömötör elmosolyodott, — már e n n y i t sem törődöm vele.

Ez a felelet komolyan megijeszté Leoniet.

— De hát miért nem? — folytatá kérdezősködéseit.

— Mert a kormánypálcza egy fiatal királynő kezeiben van és így nekem — már nincs mit tennem.

— Én nem mondanék le ily könnyen a kormányzatról, ez gyakran meggondolatlan és veszélyes tett.

— Oh, én nagyon meggondolatlan lettem, mert nem találok többé érdemesnek, hogy előre törekedjem. Nem szabad az embereket erőnek erejével boldogítani. Sokkal kellemesebbnek és szeretetreméltóbbnak találnak így.

E szavak egyenként, mint megannyi tördöfés érték Leonie szívét. Mi lett az ő büszke Dömötöréből. És maga nem is látszott észrevenni, mennyire megváltozott!

— Sok érdekes idegennel ismerkedtek meg Olaszországban?

— Érdekes emberek? Nem hiszem, vagy jóllehet csak engem nem érdekeltek. Félek, hogy igen kizárólagos vagyok és tulajdonképen soha sem volt tiszta és helyes fogalmam az életről.

Eszébe jutott Leonienek az ő utazása férjével, ki vezetője, ciceronéja volt. Akkor magas szellemi kulturával bíró körökben mutatta be őt, körökben, melyekből egész további életére érdekes és értékes emlékeket hozott magával.

Mindazáltal a legnyugodtabban felelé:

— Van benne valami, hogy, ha hosszasan lakunk falun, elszokunk a nagyvilággal való érintkezéstől és még annak pletykái is fontosakká válnak előttünk, mert meg nem szoktuk. Nehezünkre esik könnyedén elsiklani a jelentéktelen dolgok felett.

— Hát minek van jelentősége az életben? Nekem minden üresnek és jelentéktelennek tetszik.

Leonie nem hitt a füleinek. Ki változtatta át bölcsésszé ezt az embert, ki még tegnap oly nyílt kebellet vágyott az élet örömeire? Lehetséges volna-e, hogy rosszul ítélte meg? Hogy félremagyarázta, félreismerte természetét?

Még egy darabig beszélgettek, de minthogy Dömötör makacsul kerülte Vilma nevét, Leonie sem mert felőle kérdezősködni. Végre felállt és kissé tartózkodó hangon kérde:

— Megengeded, hogy időnként beszéljak hozzád?

— Mindenkor! — felelé a fiatal asszony.

Aztán kezet csókolt neki és rögtön utánna szélsebesen száguldott lefelé a dombon, elannyira, hogy Leonie halálra ijedt s csak akkor nyugodt meg, mikor már lovastól biztos úton tudta, a folyó mentén.

Hosszasan ott maradt ülve; merőn nézve a helyet, mit az imént elhagyott az, kit még mindig a régi szenvedélylyel szeretett. Hát valóban nem boldog? Szörnyü áldozatát hiába de nem — nem szabad töprengenie! Nem szabad felidézni a kísérteteket!

Kilépett a tornácra. A hold kelőben volt és a Negra vizében tükröződött. Méltóságosan, némán környezte őt félkörben a setéten égbe nyúló hegyláncz. Alulról a viz csobogása hallatszott fel és az omladék falai közül a denevérek selymes szárnyainak zizegő nesztét vette. A holdsütötte ódon falakon Leonie itt-ott árnyképüket látta elsuhanni; nézte, nézte s oly végtelen, leirhatatlan fájdalom, oly szörnyü megbánás vett erőt rajta, hogy azt hitte, neki is szárnyai fognak nőni.

— És minek szárnyak? — kérdé önmagától. — Még a szárnyak is börtönben volnának itten és nem vihetnének vissza az életbe! —

A nyár sok látogatót hozott neki. Többnyire

kíváncsiakat, kik személyesen akarták látni, miként alkuszik meg sorsával ez a nő, ki még ily fiatalon eltemetkezett e bagolyfészekben.

Mindenkor derültnek, nyugodtnak találták, körülvéve szegényektől és betegektől, kiknek imádott orvosa lett. Hire futott az általa véghez vitt csodakúrának és nem sokára már nem hagytak békét neki; még távol vidékekről is hozzá zarándokoltak, segélyért esdve.

A papnak is nagy segítségére volt. Csakhamar meghitt barátságra léptek, együtt kertészkedtek, különösen az egész vidék gyümölcsös fáinak nemesítésére fektetve nagy gondot; s oly sikerrel működtek e téren, hogy új keresetforrást nyitottak általa a vidék szegény lakóinak. Azonfelül varró-iskolát is életbe léptetett Leonie, s nagy termének falain egész csatarendben függtek az elkészített apró öltönyök.

Leonie kora reggeltől késő estig foglalkozott. De a mint a távolból felhangzott egy bizonyos lódüböngés — mindennek vége szakadt. Arczát egy szűziesen boldog kifejezés egészen átváltoztatá és mindannyiszor a boldogság szép perczeivel ajándékozta meg szeretett vendégét.

— Sajátságos! — szólt egy izben Dömötör, — mennyi mondani valónk van most egymásnak; mig azelőtt, már sehogy sem birtuk megérteni egymást.

Leonie elmosolyodott.

— Mert azelőtt egy szemrehányás volt közöttünk, mit nem mertünk szavakba foglalni.

— Ez egyedül csak engem illethetett, mert én követtem el a hibát.

— Nem hiszem, — viszonzá Leonie ábrándosan. — Elvesztettem az utat, mely az ön boldogságához vezetett s akkor találtam meg újra, mikor legyőztem önmagamat.

— Boldogságom útját? Oh, Leonie! Megtaláltam-é azóta? És hol maradt a tiéd?

— Az enyim? Ez másodrendű kérdés volt. De az önét kivívni, édes barátom, ha mindjárt küzdelem és áldozat árán is, ez jogom volt, még ha életembe került volna is.

Dömötör keservesen felsóhajtott.

— Soha, soha sem bocsájtom meg magamnak áldozatodat!

— Oh, dehogy nem, dehogy nem! Hisz oly boldognak érzem magamat azóta, felelé a fiatal asszony.

— Mert nem tehetlek többé boldogtalanná, — mondá Dömötör keserű önváddal.

— Mert nem vagyok többé teher a vállain, nem állom többé útját a boldogságának, Dömötör!

— Ah, Leonie, ki a megmondhatója, melyikünk volt inkább vaksággal sújtva?

Leonie ajkai belehalaványodtak. De azért derülten felelé:

— Azt állítom, hogy én voltam az éleslátóbb. A Gondviselés nem tűr kritikát. S minthogy én játszottam a Gondviselés szerepét, azt kívánom, hogy határozataimba lázadás nélkül nyugodjanak bele.

— Csakhogy a Gondviselés érzéketlen és nem szenved.

— Hát ki mondja, hogy én szenvedek?

Dömötör felállt, megragadta a fiatal asszony két kezét és csendesen simogatni kezdte.

— Itt látom a vértanúság nyomait, — szólt, — itt és még másutt is.

Leonie nevetve vonta vissza kezeit.

— Az évek nyomait és semmi egyebet, — mondás után virágairól kezdett beszélni.

Néhányan a kíváncsi jó barátok közül egy ízben azon élvezetben részesültek, hogy jelen lehettek egy ily látogatás alkalmával, s nem lévén annyi tapintat bennök, hogy visszavonúltak volna, nagy megelégedésükre elmondhatták az egész vidéknek, hogy Dömötör kezét csókol Leonienak, hogy az viszont »édes barátomnak« nevezi; hogy volt férjének jelenlétében Leonie mintegy megifjodni látszik, bár tartózkodó és méltóságteljes marad; hogy Dömötör a legnagyobb tisztelettel viselkedik iránta s Leonie he-

ves szemrehányásokat tett nekik, midőn feldicsekedtek vele előtte, hogy még egyikök sem tette be a lábát Dömötörhöz.

— A ki szeret, az el fog oda menni, — mondta volt erre Leonie.

— Hogy vehetném én sértésnek, ha odamentek? Egyedül csak mert én így akartam, azért van minden úgy a mint jelenleg van.

Az évek múltak. Dömötör öszülni kezdett és Vilma csak nem ajándékozta meg az oly türelmetlenül várt és remélt örökösse.

Ha Leonie olykor óvatosan e tárgyra terelte a társalgást, Dömötör ránczba szedte homlokát és elutasítólag mondá:

— Mit lehet tenni, ha semmi jó tanács nem használ.

Első viszontlátásuk óta nem igen beszéltek Vilmáról. De annál többet hallott felőle Leonie mások által. Most is mint azelőtt a nap volt, mely köré minden csoportosúlt. Még szebb, még fennhéjázóbb lett és férjének igen sok pénzébe került. Mert minden szeszélyét teljesítette és a fiatal nőről úgy sugárzott a boldogság, hogy mindenki irigyelte.

Azonban az örökös függőben lévő kérdése naponta komolyabbá vált; ha Vilmának nincs fia, a vagyon Dömötör halálával távoli rokonokra száll és

Vilma egy fillér nélkül marad. De ő maga, legkevesebbet látszott ezzel gondolni. Minden ünnepélynek ő volt a királynője és azt találták, hogy Dömötör olykor igen fáradtan néz ki. Már nem volt többé a hajdani, nagy befolyású ember; nem maradt szabad ideje, hogy a közügyekkel foglalkozzék s kénytelen volt számos oly dolgot elhanyagolni, mit erélyesen kezébe véve, egykor fényes eredményre vezetett volna.

Vilma lakosztálya páratlan fényűzéssel volt felszerelve, de sehol sem látszott nyoma a munkaszeretnek. De igen, egy nyoma mégis volt. A pompás drapériás ablak-mélyedések egyikében, kis írotámlány állt. Időnként Vilma helyet foglalt mellette, és — festett, mert nagy ügyességgel festett selyemre. Ily módon gyakorolta a jótékonyt, mert e kis apróságokat a bazároknak, jótékony kisorsolásoknak szánta és bámúlói nagy árt fizettek értük.

Fauresti nagyon megváltozott, még inkább mint Negreni, mely új úrnőjének letelepedése daczára sem vesztett semmit ünnepélyes méltóságából.

Egy borúlt őszi napon Leonie beteg-látogatásairól tért vissza s elmélázva nézte a nehéz fehér ködöt, mely a folyamból felszállva, fehér drapériák-ként tapadt oda a kastély ódon falaihoz.

Leonie mindig szerette a ködöt; a szobákat, a rajzokat és képeket tompa világításban tüntette fel,

mintegy elválasztani látszott őt a többi világtól, a setét falaknak bizonyos festői szépséget kölcsönzött, nagyobbitva, átváltoztatva azokat és zöld folyondár-ruházatukat úgy megvilágítva, hogy az melegházi, ritka növényekből szőtt szőnyeg hatását tette.

A pókok türelmesen munkálkodtak utolsó há-
lóiokon, lenge, reszkető hidakat teremtve a rózsatövek
közt. És a köd nagy cseppekké vált e finom szálakon
és mint gyémánt nyakláncz ragyogott és fénylett. A
piczi zöld és rózsaszín pókok is fontak, és alig győz-
ték lázas tevékenységökben.

Leonie az ablakhoz támaszkodva, hosszasan gyö-
nyörködött a szorgalmas rovarok bámulatos ügyessé-
gében s az általuk létrehozott formák pedáns rend-
szerességében, midőn egyszerre lódübörgés ütötte
meg fülét. A hang a hegyoldalról jött.

— Ló, ilyen órában? Lehetséges-é hogy Dö-
mötör legyen?

— Egy perczel később, Toni egészen feltárta
az ajtót, annélkül hogy valakit bejelentett volna és
félősen, remegve belépett — Vilma.

Leonie a legnagyobb meglepetéssel ment eleibe.
Vajjon mit akarhat tőle?

De mielőtt még egy szót szólhatott volna, a
fiatal nő összeomlott előtte a szőnyegen és heves zo-
kogásba törve ki:

— Bocsásson meg! oh bocsásson meg. Szörnyü igazságtalanságot követtem el ellenében! Esdve kérem, bocsásson meg! Az ég sem áldhat meg mindaddig, míg meg nem bocsájtott nekem.

— Az egekre kérem, kedves gyermekem, — szólt Leonie szeliden, a fiatal nőt térdeltéből fel emelve, — szóljon, mi történt? Valaha nehezteltem-é reá? Nem voltam-é mindig meggyőződve róla, hogy Dömötört boldoggá fogja tenni? Mi megbocsájtani valóm lehet tehát?

— De én nem tettem boldoggá! — zokogott a fiatal nő, — úgy megváltozott. Eleinte nem igen vettem észre, míg mások nem figyelmeztettek reá. És én úgy félek és nem tudok magamon segíteni, hisz oly korlátolt eszű vagyok. És ő még mindig szereti önt, sokkal jobban mint engemet, a mi egészen természetes.

Leonie mosolygott, hálósobájába vonta a kicsi asszonyt, a tükör elé vezette és nyugodtan mondá:

— De hát nézzen ide!

És Vilma meglátta magát, ifjan, ragyogó, győzedelmes szépségben egy érett korú nő mellett, kinek arczára mély barázdákat vont az élet nehéz ekéje.

Vilma Leoniehoz fordult és karjaiba veté magát.

— Tanítson meg, hogy lelki nagyságának csak egy parányával birjak, — kiáltá szenvedélyesen. — Tanítson meg, mikép tegyem boldoggá!

— Nos, — szólt Leonie szelid jósággal, — mindjárt első és legfőbb kötelességét nem teljesítette; nem adott neki gyermeket, fiat.

— Késő, késő, — nyögött Vilma. — Panaszkodott reám? Kiöntötte szívét?

— Dömötör! — Oh mily kevésbé ismeri. Inkább kitépné a nyelvét, semhogy valaha panaszra nyilnék ajka. De kitaláltam, hogy gyermektelensége szörnyen bántja.

Miután a tüzet felélesztette volna, Leonie szokott helyére, rokkája mellé ült és Vilma a szőnyegen lábaihoz térdelt. A külső köd és a tűz odabenn csodálatosan megvilágította a két nőalakot; egyik a másikának ajkairól leste a szót.

Leonie annyira megszokta az emberi szivek kezelését és a szenvedéseikkel való elbánást, hogy eszébe sem jutott, hosszadalmas beszédbe kezdeni. Anyai és gyakorlati jó tanácsokkal látta el Vilmát és ez, ki sohasem ismerte az anyai nevelés áldását, figyelmesen hallgatta szavait, megdöbbenve, megijedve a halottakon és folyton rebegve:

— Oh, mért jöttem oly későn? És én, ki naponta megkinoztam féltékenységgemmel. Tudtam mikor jön ide és ilyenkor magamon kívül voltam — előbb és utána folyvást gyötörtem szemrehányásaimmal. De ő metsző maradt, mint az aczél; hiába sir-

tam, dühöngtem, kértem és parancsoltam — a mint önről volt szó, én nem léteztem többé. Gyakran semmit sem szólt, néma maradt — de máskor felriadt: »Vilma!« szólt ilyenkor szigorú hangon, »te mindenben elkényeztetett gyermekem vagy, de erre az egy pontra nézve, soha, de soha sem fogok engedni, ezt el ne feledd!«

— És én aztán beleéltem magamat a gondolatba, hogy kétségtelenül önt jobban szereti nálamnál. Még múltkor is szüntelenül kinoztam féltékenységgel, akkor végre dühbe jött és dörgő hangon kiáltotta: »Vilma, Isten meg fog büntetni! Ha látnád azt a szent asszonyt ott Negreniben, letérdelnél előtte! Nem érdeled, hogy érted feláldozta légyen magát!« — Még soha sem láttam ily állapotban és hatalmas haragja megfélemlített. Ön iránti gyűlöletem egyszerre megszűnt, elenyészett, mintha szélvész hordta volna el és már csak egy kívánságom maradt: Önt látni! S mikor beléptem és arcát megláttam, elszégyeltem magamat, igen, a szégyen vett rajtam erőt és kénytelen voltam letérdelni előtte, épen úgy, a hogy ő megjósolta . . . Oh milyen rossz vagyok, és milyen boldogtalanná tettem őt! . . . Nem is értem ma, hogy lehettem oly vak és még ily soká! . . .

— Ha tudná! Az első perctől fogva féltékeny voltam önre! Mert hisz ő nem lehetett az enyém, mi-

után folyvást még önre gondolt . . . Bocsásson meg, és tanítson meg, hogy üthetném helyre e hosszú, elvesztett éveket, ezen éveket, melyek alatt oly mélyen sértettem őt folyvást és ő oly türelmesen tűrte szélységeimet! Oh, elveszett élet! . . .

Leonienak úgy tetszett, mintha e szavak az ő saját ajkairól jönnének. Végtelen önzésében, Vilma elfeledte, mily fájdalmat kelthettek vallomásai a szegény magános nő szívében.

De Leonie erélye elfojtotta a már-már ajkára törő felkiáltást és könyörületes és erős maradt mint egy igazi gyóntató, ki a meggyónt dolgokon kívül áll — hozzá minden idegen.

E naptól fogva Vilma még gyakrabban volt Negreniben, mint maga Dömötör, míg egyszer, Dömötör sugárzó ábrázattal, mintegy megifjodva jelent meg a rom-kastély úrnője előtt.

— Vilma nem jöhet el ma, mondá kissé reszkető hangon, — engem küld maga helyett, mert ő igen szenvedő.

És ezalatt megragadta Leonie két kezét, többször szenvedélyesen megcsókolta, mondva:

— És mégis boldoggá tettél, Leonie.

V.

Nyugalom.

A nyár elmúlt és ismét beállt az ősz. Leonie egész este fáradhatlan szorgalommal varrt. Fehér selyemmel gyapotozott szép kosár állt előtte, melyben csupa iczi-piczi műremekek szaporodtak fel: bámulatos vékonyságú ingecskék, melyeket csak tündér-újjak varrhattak, mikroszkopikus fehér czipőcskék égszinkék kötőszalagokkal — »mert okvetlenül fiúnak kell lennie és így kék a színe, — susogá Leonie mosolyogva, — a rózsaszín a kis lányoknak való!«

Aztán felállt és félrehúzott egy fehér függönyt, mely mögé egy gyönyörű bölcső volt rejtve. Ez is világoskék selyemből készült, pompás fehér csipkéekkel és himzésekkel. A himezett pólyázó párnák is készen

voltak már, úgy szinte a fehér selyem-béllésű kis paplan. Leonie mindent sajátkezüleg dolgozott. Senki más ne részesüljön abban az örömben, hogy ama csodás, oly régen és nehezen várt kicsi lényről gondoskodhassék.

Vilma igen szenvedő lévén, folyton feküdni volt kénytelen és Dömötör minden találékonyságát kimerítette, hogy szórakoztassa. Óraszámra felolvasott neki meséket, sőt még gyermek-könyveket is, ha minden egyéb fárasztotta. Egész ékesszólásával igyekezett rávenni, hogy jobban táplálkozzék és gyöngédsége nem ismert határt, ha kicsi neje, mint afféle elkényeztetett gyerek panaszkodott, hogy sovány és csunya lett.

Mikor halálsejtelmek gyötörték, mi szinte gyakran történt, addig-addig szórakoztatta, fiatal korából tréfás dolgokat beszélve neki, míg sikerült őt megnevetetnie.

Megtörtént, hogy a fiatal asszony bevallotta magának, hogy szivesebben mondana le a gyermekáldásról, semhogy így szenvedjen; azonban elég önuralma volt, hogy ezen érzelmeit el ne árulja és titkon sokat sóhajtozott, ha az orvos kérlelhetlenül nyugalomra és fekvésre kárhoztatta.

Leonie soká állt ott a kis kék bölcső nézésébe elmerülten s eszébe jutott a kis Gábor ágya

ekkor oly égető fájdalom marta meg szivét, hogy könnyei ismét megtalálták a rég ismert barázdát arczán. Pedig hát az évek múltak, és a gondolat, hogy Baldo most már felnőtt fiatal ember volna, lassanként elvesztette sebző élet

De most gondolata visszaszállt azon éjre, a mikor először gyanakodott Dömötörré és az ég egy gyermeket küldött neki Végre lassan, fáradtan végig vont a kezeit homlokán és haján, felvette lámpáját, hálósobájába tért és levetközött; aztán ágya előtt térdre rogyott:

— Istenem! Istenem! Te vezettél-e mindeddig élet-útamon? Neked engedelmeskedtem-e vagy makacsúl követtem a magam útját? Uram, szívesen vetted-e áldozatomat? Ha igen, könyörgöm, esdve kérlek, vess véget szenvedéseimnek és végy magadhoz, o könyörületes Istenem!

És megnyugtatra, lehunyta szemeit és elaludt; ott, térdeltében elnyomta az álm és fáradság. Álmában újból átélte azt a rettenes tavaszi éjt s úgy tetszett neki, mintha ismét kopogtatnának ajtaján. Sőt többször vélte a kopogást hallani, elannyira, hogy felébredt belé és elmosolyodott, látva, hogy imádsága közben aludt el. De most erősebben kopogtattak, ez nem volt álm s ijedten felugorva, az ajtóhoz szaladt.

— Lovas küldöncz hozta a levelet, — szólt a

komorna, ki nagyra nyílt szemekkel halaványan állt az ajtó előtt.

Leonie feltépte a boritékot.

»Az Istenre kérem jöjjön! Dömötör egyszerre súlyosan megbetegedett és egyre önt hívja: — Leoniet!«

»V i l m a.«

— Azonnal fogasson! — kiáltá Leonie és gyorsan felöltözködött, a legszükségesebbet egy utazótáskába hányta, kijelölte, mit kell utólag utána küldeni és még a kocsi előállta előtt a kastály kapujában volt.

Oh ez a hosszú út a setét éjben! Azt hitte soh' sem lesz már vége

Most először lépte át küszöbét e háznak, melynek annyi éven át úrnője volt. Egy öreg inas fogadta a kapuban, s megvilágította arczát a kezében tartott lámpással.

— Mi a baj? Szólj, mi a baj? — kérde Leonie elakadó hangon.

Az aggastyán kezei és ajkai reszkettek, míg köpenyét leszedte róla.

— Nem tudom, — de a nagyságos úr igen rossz bőrben van. Már régebben rosszul érezte magát, de ha figyelmeztették, ő csak nevetett és tegnap

óta melle elszorúl, lélekezése kimarad, és folyton és nagy nehézséggel köhög.

Az inas felkísérte a lépcsőn. Leonie tétovázás nélkül végig sietett a folyóson és egyenesen a közös hálósoba felé tartott, mintha ennek így kellene lennie.

Beléptekor Vilma felemelkedett és eléje ment.

— Nem mondják nekem az igazat, — susogá — de én tudom, a tüdőben van a baj, tudom.

Keservesen sirt.

— Leonie, te vagy az? — kérde a beteg fuldokolva.

A szegény asszony a beteghez sietett, ki párnáktól támasztva ült ágyában levegő után kapkodva. Megragadta Leonie kezeit és el nem bocsájtotta többé.

— Tudtam igen, tudtam hogy el fogsz jönni! — szólt szaggatottan Nem halhatok meg — nélküled!

— De ki beszél itt halálról! Mily kislelkűség.

A hang csaknem derült volt, de a nagy merev szemekben forró könnyek gyülekeztek.

Leült az ágy szélére; Dömötör egyre erősebben szorongatta kezét, míg Leonie Vilmát átkarolva, magához vonta:

— Jőjjön, üljön ide az ágyra, — susogá, — nem szabad kifárasztania magát.

Vilma eleinte nem akart engedelmeskedni, de Dömötör szaggatott beszédével beleszólt:

— Tedd azt a mit ő mond! Tégy meg mindent a mit ő tanácsolni fog. Jobb vezetőd lesz neked, mint voltam én — — Én rosszul vezettelek.

És Vilma sirva engedelmeskedett.

De a legönfeláldozóbb ápolás daczára, nem javult az állapot. Leonie mindjárt másnap észrevette. Harmadnapra este, Dömötör egyszerre felszólt:

— Vilma, hagyj el egy perczre.

A fiatal asszony kiment, anélkül hogy hátra nézett volna.

— Leonie, szólt a haldokló, légy támasza — légy fiam gyámja — és — és kérlek, bocsásd meg minden bűnömet!

Kitárta karjait és szívére szoritotta oly erővel, oly szenvedélylyel, mintha az élet és az élet öröme visszatértek volna hozzá; de egy újabb köhögési roham ólomszinnel vont a be arczát és visszaszóllította Vilmát, ki nagy nehezen tudta visszatartani az ajkára jött sikoltást, midőn a hirtelen beállott változást észrevette.

Leonie szeliden Dömötör karjaiba vezette Vilmát — de az már nem tudott szólni hozzá. Leonie kezét tartotta az övében és elhomályosuló szemei csak az ő arczán csüggték. És Leonie mosolygott feléje

mindaddig, a míg a haldokló láthatta; aztán lezárta megtört szemeit, kivitte az elájult Vilmát, kit egy nyugágyra helyezett, átadta őt az orvos és a nők gondozásának és mindenkit kiszóllított a halott mellől.

Alig hagyták el a szobát, rájuk zárta az ajtót, hogy egy perczig tartózkodás nélkül átengedhesse magát fájdalmának. Karjaiba kapta azt az imádott fejet és csókjaival halmozta el, míg zokogása csaknem szétrepesztette kebelét.

— Enyém vagy! Enyém! — suttoggá szenvedélyesen, szemeit, elhidegülő ajkait csókolva, míg könnyei záporként omlottak a kedves arcra.

Aztán kezeit dédelgette, mintha fel akarná melegengetni — majd kendőjét nyomta szájába, hogy zokogása ki ne hallassék. Most, hogy Ő már nem láthatta, szerelmének hatalmas és oly soká gátok mögé szoritott folyama, szabad folyást követelt magának. Valóságos vihar volt, mely Leonie erős természetét megremegteté. Egy egész élet szenvedése egy órára összepontosítva.

A halott párnái nedvesek voltak az ő könnyeitől; kezei melegek csókjaitól; de az arcz márványszerü nyugalmaiba nagy fáradtság kifejezése vegyült.

Leonie fellázadt a gondviselés ellen, mely nem engedte hogy meghaljon, vele együtt és egyszerre haljon meg. Nem volt-e méltó reá? — De hiába! Ifjú

életerő dagasztotta még ereit és ezen életerőben bizva, a haldokló ráhagyta gyermekét.

Valaki az ajtókilincset próbálgatta. A neszre Leonie felemelkedett térdeltéből. Egyenesen, ingadozás nélkül oda ment és felzárta az ajtót. Az orvos volt, ki Vilmához hívta és fejcsóválva jelenté, hogy állapotát igen nyugtalanítónak találja.

Most történt először, hogy Leonie Vilma családjával találkozott. Apja, fivérei jelen voltak és tiszteletteljesen, de bizonyos félelemmel üdvözölték.

Vilma már ágyban volt. A mint Leonie közelebb lépett hozzá, felült és karjait izgatottan nyaka köré fonta és mintha többé nem akarná elbocsájtani, ijedten kiáltá:

— Leonie, édes Leonie! testvérem, anyám! Maradjon nálam, kérem ne hagyjon el!

És mint egy kicsi gyermek sirt és zokogott karjai között.

Leonie azonnal tisztában volt a helyzettel, látta, hogy itt szükség van reá. Nem távozott többé Vilma mellől, férfias erélylyel és nőies gyöngédséggel gondoskodott mindenről, elintézett mindent és csakhamar ép oly nélkülözhetetlenné vált Faurestiben, mintha soha el nem hagyta volna és Vilma édes leánya volna.

Nehéz és kinos hat hét mult el, melyeken a vigasztalhatatlan fiatal özvegy, csak ember feletti gon-

dozás és gyógykezelés folytán birt keresztül vergődni. De szinte újra éledni és örülni látszott gyermeke jöt-
tének, midőn karácsony este, egész váratlanul nagy
fájdalmak rohanták meg.

Leonie az egész hosszú éjen át karjaiban tar-
totta a szenvedőt. Mintha csak saját lelki erejét
akarta volna a gyenge kis teremtésbe bele lehelni.

— Ah, mily gyönyörrel szenvedtem volna így!
— gondolá magában.

A nap első sugarára, mely Vilma szobájának
ablakát érte, egy madárhangszerü, vékony kiáltás
hallatszott.

— Vilma, gyermeked él! — kiáltá Leonie.

— Igen, a lányka él, — szólt az orvos.

— Leány? — kérdé Leonie.

Az orvos igent intett. Mindnyájan hallgattak.

E perczben Vilma ajkai szederjes szint öltöttek.

— Jó éjt! Most végre aludni akarok! — mondá.

És Leonie felé fordítva fejét, mintha hű kebelén
akarna nyugodni — örökre elszenderült.

VI.

Még egyszer kopogtatnak.

Tizennyolcz év múlt el ama szomorú nap óta. A tavasz pompájának egész fényével, illatával és varázsával özönlötte el Negrenit. Leonie a templomban az orgona előtt ült, galambfehér hajjal; és nemes arcza szinte átszellemülve tekintett fel a bájos ifjú teremtésre, kit játékával kísért és ki hatalmas hangon énekelte Bach P ü n k ö s d i C a n t a t é - j á t.

— Nem, Mona, nem így: e helyen szelidebben kell bekezdeni.

— De anyám, hogy lehessen? Mikor örömkialtásokba szeretnék kitörni! Sehogy sem fékezhetem meg hangomat.

Oh, hittel eltelt szívem,
Énekelj, örülj és győzz!

A templom egészen megtelt a fiatal lány üde, csattogó, bensőségteljes hangjával, míg gentiána kékségű szemei arczának, mely csodálatosan emlékeztetett Dömötörére, mély és ihletett kifejezést kölcsönöztek.

Leonie mosolygott. Ha az ifju hang nem tudott kifáradni a csattogásban, az ő fülei meg nem tudtak betelni hallgatásával.

— De most elég, — szólt végre.

— Kifárasztottalak? — kiáltá a fiatal lány, a galambősz fejet szenvedélyesen kebléhez szoritva. — Oh anyám, mondd, hogy e ragyogó reggel nem vagy fáradt.

— Nem vagyok, gyermekem; de egy szép könyv is vár reánk, melytől tegnap meg sem tudtál válni s mit be kell fejeznünk.

— Ah! Michel-Angelo! A mi kedves Michel-Angelónk! Nem olyan-é, édes anyám, mintha ismét Rómában vagy Flórenczben lennénk, a mikor azt a szép könyvet lapozzuk? Istenem, milyen boldogok vagyunk! Ugyebár, édes anyám?

— Igen, gyermekem, nagyon boldogok vagyunk!

A szentek arczán látható megdicsőült mosoly kísérte e szavakat.

A két nő elhagyta a templomot és a kastélyhoz vezető úton felfelé haladtak. Útközben mindenki a kivel találkoztak, mélyen köszönté őket.

— Toni! — kiáltá a fiatal lány, a komornyikot megpillantva, — a pávaszem kiszabadult bábójából és remek szép, és a rigófészekben már csiripolnak a kicsinyek, a beteg veréb pedig már a fejemre szállt.

— És Minka kicsinyei is napvilágot láttak, — tevé hozzá Toni.

— Valóban? Hányan vannak? Szépek-e? Nem tarkák? És nagyok-é? Minka örült-é nekik.

A kérdések oly gyorsan követték egymást, hogy Toninak nem volt ideje felelni, míg a fiatal tündér elröpült mint a szélvész, hogy Minka kicsinyeit megcsókolja.

— De kilencz kölyök, ez igen sok, — kiáltá utána Toni.

— Oh, nem szabad vízbe dobni! Pfuj Toni, — kiáltott vissza a lányka, megállva. — Tudod mit? Bérbe vesszük a kicsinyek számára Amy kecskáját. Jól megfizetjük és Amy szörnyen boldog lesz.

— És Amy gyermekei?

— Annak a mi teheneink tejéből küldünk a mennyi kell. Ugy-é anyám, így jó lesz.

És be sem várva bölcs indítványára a választ, eltűnt, rohamlépésben sietve a kis falu felé.

Egy negyedórával később már megjelent Amy gyermekserégének egyik tagja, pórázon vezetve a

szép Mona mögött a kecskét, s tréfás ünnepélyességgel bemutatva az improvizált dajkát az anya-kutyának.

Később Leonie rokkája mellett ült, míg Mona mellette egy kis guggonyon a térdén fekvő könyvből felolvasott. Egyszerre egy mondat közepén, szép szemeit felveté és ábrándosan Leoniera nézett.

— Anyám, férjhez menjek-é fauresti unokaöcsémhez ?

A rokka kereke azonnal megállt.

— Ki mondja ezt ?

— Maga a cousin. Elémbe állt azzal az ostoba képével ! én meghátrálok ; ő nyomban utánam, míg a falhoz értem s nem hátrálhattam többet. Akkor azt mondja : — »Tudja mit kicsi hugom ? Nagyon okos dolog volna ha egybekelnénk« »Oh, hogy ne, feleltem én, de csak azon föltétellel, hogy ön Faures-tiben marad és én Negreniben anyám mellett. Ily esetben én is igen okos dolognak találnám«. — Erre ő ostobául nevetett ; hiszen ösmered azt az otromba nevetését ; én pedig elosontam mellőle és mélyen meghajtva magamat, mondom : — Visszontlátásra férjem-
uram, s maradjon mindenkor olyan okos mint a minő most. — Ezzel elszöktem. — Mert látod anyám, ha egyszer férjhez megyek, a bolondulásig, szörnyen, rettenetessen kell szeretnem, csaknem annyira mint a hogy tégedet szeretlek ! Külömben hogyan is hagy-

hatnálak el, anyám? A tied vagyok úgy, mint a hogy a Negra átkarolja Negrenit; körülötted szeretnék lenni, veled, melletted százezer esztendeig.

És a fiatal lány térdre veté magát Leonie előtt és keblére hajtá barna fürtös szép, üde fejét.

Másnap reggel Mona szédítő magasságban egy falomladékon ült; lábai a folyam felett az ürbe lógtak alá. Mandolinája piros szalagon vállán volt átvetve, s míg piczi lába a levegőben jelezte az ütemet, újjai ábrándosan pengették a húrokat. Aztán egy olasz dalt énekelt, mely mint a madárdal vonult el a magas sudarú fák lombozata fölött, és oly csattogó, oly hosszantartótrillával végzé, mintha soha sem tudta volna mi az lélekzetet venni.

Nem sejtette, hogy alulról látcsóvel felfegyverkezve, egy szürke ruházatú utazó szemléli, még pedig, hála kitűnő üvegének oly közéről, hogy torkának mozgását látta énekközken, mint valami csalogánynál.

Az utazónak szörnyen fejébe és szívébe szökött a vér. Melege lett, mintha idegen határban vadászna. A romokat lakatlanoknak vélvén, előszedte volt rajzműszereit, albumát és már munkához fogott, midőn meglepett szeme az énekesnőre tévedt.

Eleinte halálra ijedt, ily nyaktörően veszedelmes helyzetben látva őt, majd a bájos hang teljesen elbűvölte és lebilincselte s ott maradt mozdulatla-

núl, míg fenn a csonka fal tetején dalra dal következett.

Majd egy mély, érczes csengésű női hang szólalt meg alatta:

— Mona!

— Itt vagyok, anyám, — hangzott a felelet felülről és mint a zerge, a fiatal lány köről köre ugrott, nem is segítve magán kezeivel, s útközben, egy hosszú inda vad-veginyét tépve le, mit feje köré kötött.

Leérve, meglepetten állt meg az idegen előtt, ki kalapot emelve, kérdé:

— Bocsánat kisasszonyom, megmondhatná-é kié e várrom?

— Anyámé.

— És gyakran ellátogat e regényesen szép helyre?

— Dehogy, itt lakunk.

Az idegen egy lépést hátrált.

— Itt laknak? Ezt lehetetlennek hittem volna. De persze csak nyáron?

— Oh, télen is, azaz ha nem vagyunk Olaszországban.

— Itt, e magányban telelnek?

— Soh' sem vagyunk egyedül; — először mindig ketten vagyunk, anyám és én, aztán igen sok a szegény nép, és a pap és az állatok!

Az idegen elnevette magát, de oly jó, kellemes nevetés volt, hogy Monát meglepte dallamossága; s egyidejüleg szemeiben oly gyöngéd, elragadtatásteli kifejezés villant meg, hogy Mona önkénytelen bele mélyedt e szemekbe.

— És természetesen, a csalogányok voltak ének mesterei.

— A mig kicsike voltam, igen, de később édes anyám tanított s utóbb egy olasz tanár.

— Soká voltak Olaszországban?

— Egymásután két télen át.

— És mit szeret ott legjobban? Alaposan ismerem Olaszországot.

— Én? Természetesen Mózes t és az Úr istent a sixtini kápolnában, aztán a Mediciek sir emlékét Flórenczben . . . és . . . Azt akarja tudni mit szerettek Olaszországban?

— Azt.

— Mindent!

— Mona! — hangzott fel alulról.

— Megengednék-é hogy itt rajzoljak? — kérdé az idegen.

— Oh, hogyne, természetesen. Majd megkérdem anyámat.

— Köszönet! És ez alkalmat fog szolgáltatni, hogy édes anyjának bemutatthassam magamat.

— Tehát viszontlátásra!

És a bájos teremtés eltűnt mint valami röpke madár.

Az idegen egyenesen elment a paphoz, s nála tudakozódott a kastély lakói után. Csakhamar megismerte élettörténetüket. Felkérte a papot, mutatná be a hölgyeknek.

Mona lassú léptekkel, ábrándos, tétova tekintettel érkezett a terrassera.

— Mi történt, gyermekem? — kérde Leonie, ki azonnal észrevette a változást kedvence bájos arczán.

— Olaszországra gondoltam.

— Éneked következtében?

— Részben; aztán egy úrral találkoztam, gondolom festő, ki szinte Olaszországról beszélt. — Istenem, hogy meg volt lepelve! Azt kérdezte, kié ez a rom, s én feleltem, hogy az anyámé. Csak láttad volna az arczát! Milyen furcsa volt. Aztán igen kellemesen nevet; akár egy dal. — Egészen más, mint a többi.

— Soká beszélgettél vele?

— Dehogya, pár szót! Te rögtön hittál s én eljöttem.

Leonie arczkifejezése egyszerre komoly és aggályos lett, a mint Mona édes vonásait szemlélte.

— Nagyon kellemetlen dolog volna, ha most

mindenféle utazók felkeresnék a romot és kedves magányunkban háborgatnának, — mondá végre.

— De hátha ezek az emberek kellemesek, anyám?

— És rögtön Olaszországról beszélgethetünk velök, ugyebár?

Mona nevetett.

— Ez aztán olyan ember, a kinek énekelni fogunk a templomban, nemde, anyám?

— Ha meg akar hallgatni.

— Anyám, a ki így nevet, az jó zenész, arról jót merek állni.

Másnap a pap magával hozta vendégét, ki egy időre letelepedett nála, hogy a vidéken vázlatokat gyűjthessen.

— Gróf Ralitz Dömötör! — mutatá be a pap a fiatal embert.

Leonie székének hátába fogódzott, a mig köszöntését fogadta. E név komoly jelentőséggel birt reá nézve. Egy pillantás Monára meggyőzte a tényről, hogy »e z Ő.«

* * *

Negreniben az eljegyzés és az esküvő a kis templomban egész költemény; de az volna e környezet nélkül is, ha a szerelem először nyilatkozik egy Mona szívében.

— Anyám! Azt mondta hogy szeret! Emlékszel még, mit érzünk ilyenkor? Olyan az, mint a mikor a nap egy kis levélkére árasztja melegét. — Akkor a kis levélke hatalmas fává növekszik. Nem emlékszel már, anyám?

— Hogyne gyermekem, úgy hiszem emlékezem.

— Anyám! Ha egykor nem szeretne többé, belehalnék!

— Igen, ha oly hamar lehetne meghalni!

— De hát hogy lehetne azután még élni? Nem, anyám, még sem tudod már, mi a szerelem!

— Meglehet, hogy nem.

— És tudod-é mit mondott nekem? (Itt a fiatal leány hangja titokzatos susogássá vált:) »Mindenem!« Akkor szivem nagyot dobbant, azt hittem megszakad, és reszketni kezdtem!

— Igérje meg, hogy hű marad szép gyermekemhez! — mondta volt Leonie a menyegző napján. Nemde, — mindenkor szem előtt fogja tartani a mai esküt? Mert nem tudhatja mi az, egy szerető szivet megtörni.

Mona földöntúli szép volt hosszú fehér fátyola alatt, — aztán a kocsi elvitte a boldog párt és Leonie visszatért magányos hajlékába.

Ott, a karszék előtt, melyben Dömötör rendszeren ülni szokott, térdre roskadt.

— Istenem! — fohászkodott, — most már utolsó teendőmet is befejeztem itt a földön. Most végy magadhoz, hisz már oly régen várom a felszabadulást

Valóságos feleletnek tetszett, midőn ereje és egészsége közepette, egyszerre ágyba került, nagy fájdalmakról panaszkodván szive táján és tagjaiban. Csakhamar a baj oly mérveket öltött, hogy sürgönyileg visszahívták a fiatalokat.

És Mona leróhatta hálatartozását a szenvedés hosszú hónapjai alatt, melyeken Leonie még mint utolsó megpróbáltatásán keresztül menni volt kénytelen. Hősiesen, panasz nélkül túrt és Mona önfeláldozó, szeretetteljes gyermeke, Dömötör fáradhatatlan, gyöngéd fia volt. Karjain vitte, felolvasott neki és Monával felváltva ápolta. Gyakran mondta Leonie betegsége alatt: »Ez életem legboldogabb korszaka.«

Pedig szenvedései nem egyszer meghaladták az elviselhetőnek mértékét. De kitartó erélye azért meg nem hazudtolta magát. Szokott jóságával, elfeledteté környezetével szenvedéseit. Galambősz haja szinte dicsfénynyel környezte átlátszóvá vált arczát és ajkairól a bölcsesség szavai hullottak, mint megbecsülhetetlen drága gyöngyök.

Mintha háza nem is lett volna egy haldokló

háza, mintha ő maga nem is lett volna vértanú, a fiatalok boldogsága oly szépen virúlt fel mellette. Mindig vidámaknak, derülteknek kívánta őket látni. Olykor a mig keze vejének kezeiben nyugodott, mindketten elmerülten hallgatták Mona csodaszerű hangját, mely naponta hatalmasabban fejlődött.

— Annyira bánt, — mondá egy izben, — hogy nászutazástokat megzavartam és most idekötlek egy betegágyhoz, a helyett, hogy gondtalanúl, saját fészketek megalapításával foglalkoznátok.

— Édes anyám, — felelé a fiatal ember, — minden óráért, mit melletted tölthetünk, hálát adunk a Gondviselésnek.

Olykor leirhatatlan szenvedésekben töltötte az éjjeleket, de szót sem szólt, nehogy viraszszanak mellette.

— Ugyebár anyám, gyermekem neve Leonie vagy Leó legyen, ha fiú. Én naponta kérem Istent, hogy a te oroszán-lelkedet örökölje.

Mona nem értette a kifejezést, mely e perczen anyja arczán elvonúlt, mert ő nem ösmerte a múltat. De Leonie szemei nagyra nyiltak, mintha messze távol láthatárt szemlélne: — szenvedéseinek hosszú múltját.

A régi fájdalom még egyszer összeszorítá szívét, még egyszer, utóljára fellázadt lelke a gyötrel-

mes kiáltásban: »Meddő vagyok!« s újból érezte az átok súlyát, mely egész életét megrontotta. Aztán átlátszó kezével végig simitá homlokát és elmosolyodott.

— Igérd meg gyermekem, hogy a gyermekáldást boldogságnak fogod tekinteni és minden új jövővényt ugyanoly örömmel fogsz fogadni, mintha az volna a várva-várt elsőszülött.

A pap gyakran látogatta és mindig megvigasztalva, megnyugodva távozott.

— Valóságos poklon mentem keresztül, — mondá a beteg, — ellenben már most a menyországban vagyok. Ma már minden világos előttem. Eleinte felláztam, hogy egyedül kelle élnem; de most tudom mért volt ez így. Dömötörért kelle élnem és gyermekében kelle újjászületnem — és csak most szabad távoznom, hogy feladatomat bevégeztem. Most mindenfelé csak világosságot látok. A homály elszéledt, a kétkedés megszűnt. Most tudom, hogy Isten elfogadta életem áldozatát — és bennem csak béke lakozik. A menyország, mit annyi kinszenvedéssel szerzünk meg, valóban szép lehet.

Nagy fájdalomroham félbeszakítá beszédét. Majd elővett egy kis szekrénykét és átadta a papnak.

Kiosztandó! — volt ráírva az aranytekercekre, melyek a szekrénykét szinig megtölték.

— Toni, — szólt, — ragaszkodjál Monához,

szolgálád hiven, őt is, gyermekét is, kinek.... Gábor-ról fogsz beszélni.

Toni a könyektől nem tudott felelni.

A nap ragyogó pompában hanyatlott alá, midőn vonásai egyszerre átszellemült kifejezést öltöttek.

— Mona! — kiáltá, — nem hallod? Kopognak! Nézd meg ki az! Kopognak!

Mona ajtót nyitott.

— Nem anyám, senki.

Leonie arcza még ragyogóbb lett.

— Újból kopognak! Igen jövök, Dömötör! Gábor! Gáborkám! Mind itt vannak és a meny nyitva áll!

És boldog mosolylyal ajkain, elszenderült gyermekei karjaiban, kik egyszerre egy új ifjúság fényével látták felruházva vonásait, ama nagy szerelem ragyogásával, mely egész életét betöltötte.

És ott, a martirnő hült teteme előtt, a fiatal ember elmondta a zokogó Monának vélt anyjának élettörténetét, mit az mindig eltitkolt kedvencze előtt, nehogy árnyékot vessen általa fiatalságának boldogságára.

Mona egészen olyanná vált, mint a minőnek Leonie óhajtotta és oly boldog lett, a minő Leonie is lehetett volna, amaz első kopogás nélkül, mely éjnek idején ajtaján felhangzott.

Vége.

AZ ANYÓS.

BESZÉLY.

IRTA

CARMEN SYLVA.

A z a n y ó s .

»A kék szemek menyországba jutnak, a fekete szemek a purgatóriumba!«

A kolostor tantermében vidám ajkak danolgtatták e versszakot.

— És a zöld szemek? — kérde egy sugár fiatal leány, tengerzöld szemekkel, hosszú fekete szempillákkal és finom aristokratikus orrocskája felett csaknem összeérő, merész rajzú szemöldökkel.

— A zöld szemek pokolba jutnak! — viszonzá kihívóan a fekete szemű leányka, mintha az ő osztályrésze sokkal kielégítőbb volna, bárha az ég előtte is zárva van.

Az első beszélőnek szemöldei kissé ránczba húzódtak, de félig nyilt ajkai mosolyogtak, remek fog-

sort tüntetve fel, midőn az ajtó megnyilt és szigorú arczú apácza lépett be rajta.

— Leonóra! — szólt, egyenesen a fiatal lánynak tartva.

Ez összerezzent és múló pir boritá hibátlan tojásdadságú arczát, mely azonnal ismét felvette szokott halványságát, a bodros, aranyszínű, gazdag fürtök keretében.

Egy szempillantásig, szempillái a pillangószárny rezgésével lebocsájtkoztak; aztán a tengerzöld szemek nagyra nyilva az apáczára szegződtek, mig fenyegető, de egyszersmint ravasz kifejezés sugárzott belőlük.

— Nem tudná-é megmondani Leonóra, ki töltötte meg zongoránkat — cserebogarakkal?

Mély és néma csend követte a nagy horderejű kérdést.

— Mért vádolnak mindennel engemet? — dadogá végre a fiatal leány.

— Mert ime, ez elárulja! — felelt az apácza, a lányka ruhájáról lebontva egy nagy cserebogarat, és azt diadalmasan felmutatva.

Elfojtott nevetés hallatszott a terem minden zugából. Mindenki hálás volt a bűnös iránt, hogy pár napra lehetetlenekké tette az unalmas zongoraleczkéket.

— Hát nem hullhatott rám a kertben egy ilyen cserebogár?

— Hogyne, a kertben, hol a fél éjjelt töltötte! Ha tüstént be nem vallja tettét, az egész osztály büntetve lesz.

— Természetesen én vagyok a bűnös és cseppet sem sajnálom, mondhatom, — felelé Leonóra dicsekvő fennhéjázással.

— Helyes, csakhogy nyolcz napra kenyér és víz mellett fogságba kerül, hol kénye-kedve szerint lesz alkalma elhatározni, sajnálja-e tettét vagy sem. Mi több, két hónapon át belépése a kertbe tiltva lesz.

Ez a gyönyörű arcz sajátságosan elsötétült ha a szemöldökök ránczba szedődtek. Méla árnyék vonúlt el a szemeken és a bájos metszetű száj körül keserű vonás képződött.

Leonóra lehajtá fejét és anélkül hogy csak egyszer is visszafordult volna, követte az apáczát.

Azonban, elhaladtában minden felől susogni hallott:

— Édes Léo Jó Leona! . . . Kedves kis Ello! . . . Szegény Leonóra! ,
És lopva kezet szoritottak vele.

Alig húzta be az apácza maga után az ajtót, valóságos szóvihar tört ki a tanteremben. A legjőza-

nabbak megrótták Leonórárt, míg a fegyelmezetlenebbek diadalmaskodtak és örültek.

— Tudod mit? — kiáltá a fekete szemü leány, — ma éjjel kiszedem az iskola-harang nyelvét. Az inspektiós nővér siket. Hiába fog csengetni, csengetni, csengetni, mi azért aludni fogunk akár a marmoták. És ha megbüntetnek, az én kedves Leonórámmellé kerülök. És épen ezt akarom.

— Én meg jól megdörzsölöm szappannal a lépcsőt. Mikor az apáczák reggel le fognak sietni, hamarébb lesznek lenn mint kívánnák.

— Nyolcz napi fogság száraz kenyéren és vízen és két hónapi kitiltás a kertből. Ez kicsit erős! — szólt egy szép rózsás képü, kékszemü leányka. Nem kellemes odafönn, higyjétek meg! azt tanácsolom, legyetek okosak

Magasan fenn a tető alatt volt az ismert szürke kicsi szoba, téglával kirakott padlójával, mit a piczi padlás-ablakon át egy kicsi szürke ég-foszlány világított gyéren. Ez volt az egyedüli világos pont, mely felé akarva nem akarva fordultak a sirásban kifáradt fiatal szemek.

Semmi butor, csak egy deszkaszál és egy szőrtakaró. Leonóra emlékezett még, hogy azelőtt egy asztalka és szék is volt a rideg lyukban; de a mióta

rajta kapták, hogy a széket az asztalra helyezve, mint a macska felkúszott a padlás-ablakhoz s azon át a háztetőre, hol órákat töltött a sürgő-forgó, khaotikus Páris felett — asztal és szék kihordattak és mi sem maradt csak a deszka.

A falhoz erősített kis fapolczon egy kicsi kenyér és egy vizes korsó diszelegtek; de még kályha sem volt a szűk farkasordítóban. A ki fázott, magára szedhette a durva darócz-takarót, melynek vastagsága kifogástalan volt. Hajdan mindenfelé versek, idézetek és torzképek ékitették a kopott, szürke falakat; de azokat is levakarták és Leonóra kétségbeesésére, le kelle vetköznie és minden apró holmiját elszedték. Irónt, tollkést, apró kézi munkáját, de még kicsi zsebkönyvét is, mit gondosan keblébe rejtve hordott magával. Egy gyors mozdulattal össze akarta tépni. De az apácza megelőzte és kiragadta kezéből.

Az ajtó már bezárult, a kulcs nyikorogva fordult meg a zárban, és az apácza eltűnt váratlan prédájával s még mindig ott állt Leonóra egy ingben, haragtól, szégyentől reszketve és dideregve a hidegtől.

A zsebkönyv, mely azonnal kiszolgáltattatott a fejedelemasszonynak, nem volt arra való, hogy a fiatal lázadó büntetésének enyhítését elősegitse. Gúnyversek, hasonlatosságuk által veszedelmes karikatú-

rák, össze-vissza lángzó ömlengésekkel és szivbeli titkok följegyzéseivel, tarkították az apró fehér lapokat.

Leonóra gondolatban látta, mint fátyolozzák el arcukat a felháborodott apácák, elítélve, megvetve őt és számtalan gonosz tettének nyomára jutva, melyek eddig észre nem vétettek.

Hosszan nézte még mindig a földön heverő ruházatát s eszébe jutott, hogy ha tél volna, egyszerűen fel nem venné többé és megfagyni engedné magát. Utolsó gonosztette után azt remélte, hogy kizárják a gyűlölt zárdából. De nem: a legszigorúbb fogságbüntetésében részesült. Valami nagy pensum valóságos istenáldásnak, kellemes szórakozásnak tetszett volna. De ez a tétlenség, a csend, az úr, megbénították, elbutították.

És nyolcz napig kell túrnie e megőrzítő magányt. Egy árva hang sem jutott fel hozzá. Még a tisztogató alatt lévő zongora nyögéseit sem hallhatta, pedig ez is a vigasztalás egy neme lett volna.

De gondolatai már tova kalandoztak. Eszébe jutott hogy árva, egyedül áll a világon, s tán még hosszú évekre ez utált falak közé lesz zárva. Aztán egyszerre iszonyú honvágy lepte meg. Feltűnt lelke előtt gyermekkorának szép hazája, mit majdnem elfelejtett már, Románia ragyogó, aranyos napja, a végtelen, zöld kalászos mezők, a barnaszemű parasz-

tok, fehér ingeikben és széles bőröveikkel, az édes, lány hazai nyelv, mely oly gazdag dédelgető elnevezésekben: Dudnia, Mititica, Dragulitza, Inimivara és annyi más édes, édes szó, mit anyja és dadája rápazaroltak; mert ő, az egyetlen gyermek, a ház bálványa, zsarnoka volt.

Zokogása meg-megrázta sugár testét, elannyira, hogy a falnak kelle támaszkodnia. Aztán ruháira veté magát, arczát belé temeté és nyögni, majd kiáltani kezdett:

— Anyám! Édes anyám! maiculitza! Végy magadhoz! Oly boldogtalan vagyok! Kicsi mamám! Miért haltál meg, miért hagytál itt? Mondd még egyszer dudnia! Anyám! Maiculitza!

Végre felemelkedett és lassan felvette zárda-ruházatát. Még elviselhetetlenebbnek találta most, hogy napfényes hazájának képe lebegett előtte, az a virágdús szép vidék, koszorút viselő fiatal leányaival, piros rokolyáikban és gazdag himzetü ingvállukkal. Kevésbe múlt, hogy ruháját le nem tépte magáról; csak a szégyenérzet tartóztatta.

Úgy tetszett neki, mintha távolból hallaná a rég elfeledt népies tánczenét, a cigányok elragadó, ringató dallamait. Sajátságos élességgel tüntek fel lelkében az emlékek: szinte érezte az ujonnan kaszált széna illatát, maga előtt látta az ismert zöld korsó-

kat, a fehér fából készült vedreket, miket a lánykák oly kecsesel hordoznak vállaikon. E gondolatra úgy megszomjazott, hogy inni volt kénytelen.

De azonnal letette ismét vizes korsóját és undorodva összerázkódott. Ez nem volt hazájának friss hideg forrásvize, az az éltető, pompás víz, mely ama forró éghajlatban az első szerepet játsza.

— Oh, szeretett hazám! — kiáltá, karjait kitérve.

Aztán szenvedélyes könnyápor tört elő szeméből.

Első éjjel, a sirástól, bánkodástól fáradtan, mélyen aludt, s reggel felé anyjáról, otthonáról, hazájáról álmodott. . . .

Anyja . . . ah, hisz még arczvonásaira sem emlékezett, de még érezte lágy karjainak érintését és keble hullámzását, ha hozzá simúlt. Ébredése zavart volt; eleinte nem tudta hol van. De csakhamar a hátában és tagjaiban jelentkező fájdalmak eszébe juttaták, min aludt ez éjjel. Össze volt törve, alig birt mozdulni és gyötrő éhséggel küzdött. A múlt napi kenyér száraz volt és kemény; csak keveset evett belőle s rögtön úgy jóllakott vele, mintha Isten tudja mennyit evett volna. Hogy felmelegedjék fel s alá kezdett járni szűk börtönében, de a hideg egyre jobban bele vette magát fáradt tagjaiba. Napkeltekor rózsás

fény világítá meg pár percze a tetőt, de csakhamar eltűnt ismét. Az ég ismét szürke és szomorú lett.

Az unalom, mely betegnek jótétemény, betegség az egészségesnek s minél erőteljesebb a természete, annál izgatóbban, nyugtalanítóbban hat reá. A nyugodt természeteket álomra ösztökéli, vagy mélabusakká teszi; ellenben a vérmes egyének fellázadnak ellene és az elzáratus veszedelmes kísérlet reájok nézve.

A második nap estéjén Leonóra arcza lángolt és éjjel kísérteteket látott. Egy látvány a másik után üldözte és szive szüntelenül a megszakadásig hevesen dobogott. Képzelete izgatottan működött, egy lidércz nyomás a másikat érte, úgy, hogy jéghideg verejték tört ki rajta és takarója alatt görcsösen, reszketve meghúzva magát, léleketet is alig mert venni.

A szolgálattévő testvér, ki vizet és kenyeret hozott neki, jelentést tett, hogy még egy szót nem szólt és ijesztően rosszul néz ki. Azonban a fejedelem-asszony kérlelhetlen maradt. Le kell vezekelnie a jegyzőkönyvében talált tiszteletlenségeket, még ha mindjárt bele betegszik is.

Leonóra annyira félt a következő éjtől, hogy a sűrű setétség daczára fáradhatlanul fel s alá járt a kis szobában, mig végre szédület fogta el, és álomittassan a falnak támolyogva, nehéz, mély álomba merült.

Másnap egész gőgje és büszkesége visszatért. Lelkének minden gonosz szelleme felébredt, mint a hogy az a remetékkel és askétákkal szokott történni. Természetének minden rossz és gonosz eleme felülkerekedett és örült tánczot járt túlcsigázott agyában, míg ő elégedetten mosolygott örült bosszú-tervein.

Oly fékevesztett gyűlölet vett erőt rajta, hogy legszivesebben, agyonverte volna az apáczákat, felgyújtva a zárdát mindenestül. Valóságoskéjjel festette ki magának a lángba borított kolostort a jajveszékelő zárdaszüzekkel. Akkor reggel jól esett neki a setétség, mert agya így háborítlanabbúl dolgozott és tisztában látta a lelkében támadó szörnyü képeket...

Egyizben azonban mégis felfelé tekintett: szelid csillag ragyogott be hozzá, a padlásablak szűk nyílásán keresztül. Eszébe jutott a meny; de abban ő nem hitt. Egészen vallás nélkül nőtt fel, mert tiltva volt őt a katolikus hitben nevelni. Ösmerte ugyan szertartásait, de fogalma sem volt azoknak értelméről s így üreseknek, hiábavalóknak találta.

Kételyeit magába zárta, vagy kedves kis jegyzetkönyvére bizta, mely most kézről-kézre járt és nagy gondot szerzett a gyóntató-atyának. Álmatlanúl hervervén kemény fekhelyén, az éjjel hit és remény közt hanyodott... Kétségbeesés szállta meg, rosznak érezte magát... soha sem volt jó, soha sem lehetett az.

Reggel ismét ott volt arczán ama tragikus kifejezés, mely annyi gondot és fejtörést szerzett a jó apácáknak és a legsetétebb jóslatokra ragadta őket, a gyermek jövőjét illetőleg. Mozdulatlanul állt és egyenesen maga elé bámúlt. Szemmelláthatólag megfogyott — s nyilván észre sem vette a szolgálattévő nővér jelenlétét.

Az nagy ijedelemmel sietett a főnöknőhöz, mondván, hogy a kis kisasszony megtébolyúlt.

— És ha van Isten, okvetlenül ördög is van, — suttogá Leonóra, fehér, vonagló ajkakkal. — Isten nem segít rajtam, Isten elfelejtett és elhagyott; tehát az ördöghöz fogok folyamodni!

Hosszú tűt vett ki hajából, karjába döfte és nagy véres betűkkel oda irta a falra: **Leonóra**.

— Ördög! hallasz engem? Tied leszek testestől-lelkeستől, ha innen kiszabaditsz!

Hangosan beszélt és most megrémülve némúlt el és hátra nézett; azt hitte, nyomban megjelen a gonosz személyesen és csaknem felsikoltott, midőn e perczben a kulcs nyikorgását hallotta a zárban.

Nem vette volt észre a léptek közeledtét.

— Menjen le rögtön a társalgóba, — szólt hozzá a belépő apácza.

Leonóra szóttalanul, nagyra nyílt merev szemekkel bámúlt rá.

— Nem hallotta? menjen le rögtön, a nénje van itt.

— Néném? Sabina néném?

Midőn a társalgóba ért, lélekzete elállt nagy felindulásában. Nénje, egy csinos fiatal asszony, elébe szaladt és megölelve őt, mondá:

— Tudod-é, hogy magammal viszlek? Férjet találtam a számódra. Három hét múlva férjnél leszel. Nem örülsz neki?

Leonóra tekintete nénjéről nagybátyja arczára vándorolt s ha ez utóbbi csak legtávolabbról ember és lélekismerő lett volna, a fiatal lányka talányos arczkifejezése nem kevésbé döbbsentette volna meg. Így azonban a jó ember beérte vele, hogy kopasz fejét rázogatta és kezeit dörzsölve, ismétlé:

— A bizony, kitünő partie! Kitünő partie.

— De hisz nem ismerek senkit.

— Oh, ez egészen felesleges — kiáltá a nénje. Megmutattam neki az arczképedet, feldicsékedtem vagyonnoddal, és habozás nélkül megkérte kezedet.

— Igen szép birtoka és nagy ménese van; Scherbane-nak hívják és birtokának a neve Boldeni. Boldeni nagyon szép fekvésű, a Jalomitza partján és bizton boldog leszesz ottan! — folytatá a nagybácsi.

Leonóra úgy hallotta mindezt, mintha mesze

távolból érnének füleihez a szavak. Reszketett és nem mert megfordulni, félve, hogy a megidézett ördög személyesen ott áll a háta megett

Egy világot adott volna érte, hogy elfeledhesse a mit tett.

Társnői nem irigyelték többé midőn látták, mennyire megváltozott. Halványan, ábrándos szemekkel búcsúzott el tőlük; úgy tetszett, mintha egy ismeretlen világból került volna vissza, hogy ismét egy másik ismeretlen világban tűnjék el, mint valami hulló csillag.

— »Az ördögnek eladva!« — Neki úgy látszott, mintha folyvást ezt súgná valaki a fülébe.

A varázslatnak csak úgy szakadtatott vége, ha a vérrel irt betűk eltöröltetnek A fiatal lányok egyike, ki titokban fellopózott a börtönbe, azon reményben, hogy felfedezi a titok nyomát, mely Leonórára oly feltűnően nagy hatással volt, észre vette a nevet, felfedezését közölte a többiekkel is, kik lopva mind felmentek a sajtósági irást látni.

A vérrel irt betűk szörnyü érdeklődést keltettek. Vallatóra fogták a szolgálattévő testvért, de ez nem tudott semmit, vagy nem akart semmit tudni.

A börtön soká lakatlan maradt és a név betűi, félelmetes színük idővel feketébe csapván át, elkerülték az apácák figyelmét.

Leginkább meg volt lepetve a fejedelemasszony, midőn a fékezhetetlen Leonóra belépett hozzá, lábaihoz vetette magát és szenvedélyes megbánással bocsánatot kért minden vétkéért. Áldását nem merte kérni, azon tudattal, hogy az ördögnek adta el magát, s mikor a főnöknő saját jószántából fejére tette áldó kezeit, oly kétségbeesett zokogásba tört ki, hogy az öreg dámának megesett rajta a szive s azt hitte: csalódott a gyermek jellemének megítélésében és a hosszú éveken keresztül túlságos szigorral bánt vele.

A Leonóra által tanusított nagy megbánás megerősítette a jó apáczákban, a magánzárka üdvös hatása iránt táplált jó véleményt, a helyett hogy annak veszedelmes voltára figyelmeztette volna őket.

Most, Leonóra legszivesebben maga zárta volna magát börtönbe, meggyónva tettét, böjtöléssel, vezekléssel elhárítva magától a szörnyü átkot, mely ránehezült De késő volt. A zárda nehéz ajtói bezárultak mögötte, ártatlan ifjúsága a múlté lett és ő átmenet nélkül belépett a nagy világ, az élet tömkelegébe.

A kormányos ki egyelőre élete sajkáját vezette, nem volt arra való, hogy a lelkében duló vihart lecsendesítse. Jó nénje boltról boltba czipelte, hogy pompás kelengyét beszerezze és ezzel, szerinte, az önfeláldozó anya szerepét töltötte be a fiatal árva mellett.

Aztán, természetesen a fényképészhez kellett menni. Szépségét tizenkét különböző helyzet és öltözék segélyével akarták kellőleg érvényre juttatni.

Leonóra nem ösmerte Párist. A mit most megmutattak belőle, az utcákra, a fényes üzletekre szoritkozott. Azonban még így is a zaj, az élénkség kellemesen szórakoztatták és gyermekded örömet talált a tudatban, hogy jól van öltözve és szép.

Cseppet sem vágyott hazájába visszatérni. Rettegve gondolt az ismeretlen vőlegényre, ki már várta, de kihez épenséggel nem vonzódott — még hallomás után sem.

Mindazonáltal, a mint elhagyták Bécset, különös örömezzet szállta meg a gondolatra, hogy viszontlátja szép hazáját. A román határ közeledtére, még az ismert ökrös taligák is megdobogtatták szivét és valódi örömmel ismerte fel a rég nem látott furcsa fogatokat, a tizenkét vagy tizenhat kis makra lóval, melyeket egy lovas paraszt vezetett, fehér, lobogó újjú ingben, széles bőrtüszővel dereka körül, és báránysapkával hosszú hajú fején.

Az ég is megváltozott; az a mélységes kék azur jelentkezett, mit a fényes keleti nap világít meg, mely itt sokkal pazarabbúl önti szét sugarait, mint az északi tartományokban.....

A lég is felmelegedett és daczára az áthatat-

lan por fellegeknek, Leonóra úgy élvezte a jóltevő melegét, mint valami felszabadult gyikocská. Ah, az a nap! mennyit sóhajtozott utána, hogy nevette társnőit, kik hőségről panaszkodva, lebocsájtották az ablakredőnyöket, míg ő keresve kereste a halavány párisi nap sugarait, hogy sütkérezhessék bennök.

A vasutot elhagyva, nagy, öblös hintóba szálltak, mely elé nyolcz ló volt fogva, mit két egyenruhás kocsis hajtott. Igazi román gyorsasággal száguldtak át a pompás rónaságon, Moroneni, a nagybácsi birtoka felé véve útjokat.

A szédítő menés, a hosszú ostorok suhintása, a kocsisok kurjongatása, a vörös ruhák, a mezőn dolgozó asszonyok fehér fátylai, mindez elragadtatással tölté el Leonórát. Parasztok lóháton vágattak el mellettük, úgy megülve a lovat, hogy vele egynek látszottak; fehér juhbőr bundájuk egyenesen lóg alá vállaikról; gazdag tarka himzésük már messziről világlott, valamint a mellükön nyitott himzett ingük is. Lóháton levő nők is ügetve haladtak el, férfi módjára ülve meg a lovat és menet közben csecsemőiket szoptatva.

Mindenfelé juhnyájak legelésztek, a hegyeknek tartva. Különösen mulattaták Leonórát a sűrű szőrű szamarak, melyek bundát látszottak viselni és a kutyák, mik úgy néztek ki, mint a cseperedő medvebocsok.

Mind e képek gyors egymásutánban követték egymást, mint valami álomban. És mint az álom vonúlt el szemei előtt gondtalan ifjusága; látta magát, a mint atyja mellett lóháton bebarangolta a földeket és itt-ott megkóstolgatta a mamaligát, mit reggelire azon forrón borítottak ki a serpenyőből. Mindenfelől anyanyelvének édes hangjai csengtek feléje. »Oh szép nyelv!« gondolá és gondolataiban mondatokat igyekezett összeilleszteni az emlékében maradt szavakból. De nem sikerült és szeme könybe lábadt a mint tapasztalnia kelle, hogy elfeledte édes zengzetü anyanyelvét.

S hogy felkaczagott, midőn egy kis fiut látott, kinek egész öltözéke igen rövid ingből és óriás juh-kucsmából állt, s ki nálánál nagyobb gágogó ludat szorongatott karjai közt, erélyesen védekezve egy nagy disznó támadásai ellen.

Messziről, szinte inteni látszottak neki a vékony dongáju kútágasak, melyek körül mezitlábás fiatal lányok sűrögtek-forogtak, feltüzött szoknyákkal és kikiricscsel a hajukban.

Majd bivaly-csordával találkoztak. Volt vagy száz darab s oly óriások, mintha özönviz előtti állatok volnának. Nagy robajjal vetették magokat a folyóba, hogy csakhamar csupán fényes orruk és görbeszarvaik látszottak ki a vízből.

Aztán ők is áthajtottak a gázlón, nagy ostorpattogással buzdítva a lovakat. A folyam az esőzések következtében megáradt és Leonóra szive hangoosan dobogott, látva, hogy a habzó viz csaknem a kocsiba tolúl már, felfordulással vagy elsodrással fenyegetve az egész fogatot.

— No, most már igen közel vagyunk, — mondá Sabina néni. — Scherbane bizonyosan elénkbe jön — és ime amott van már, — nagybátyja lován!

Ugyan e perczben két lovag közeledett; az egyik jobbról jött s a nagybácsinak tisztelgett, a másik balról s a nénit üdvözölte.

A baloldalit, ki szakállas, vállas s épen nem volt szép, Leonóra nem kegyeskedett figyelmére méltatni. Ellenben a jobboldali sugár termetű volt, akár egy fiatal fenyves; mélyen fekvő fekete szemei sűrű szemöldök alól villogtak, hosszú bajusza selyem-lágy-sággal simúlt barnás arczához; — remek banditaalak volt. A mint lovagias eleganciával meghajtotta magát előtte, Leonóra félelemmel párosult örömet érzett.

Sabina oly élénk társalgásba bocsátkozott társával, hogy egy perczig megfeledkezett unokahúgáról. Most egyszerre feléje fordult:

— Leonóra, unokafivérem Scherbane!

A fiatal leány hajtövig elpirúlt és komolyan,

némán hajtá meg magát. Szive ólomnehéz lett. A hideg borzongatta.

— Hogyan, ez, a kiépen nem szép, ez legyen »Ő«? Nénje bizonyára tévedett.

Az a ki megtetszett neki, Mihai név alatt lőn bemutatva.

Hát mégis úgy van, Az a semmitmondó, rút külsejü egyéniség az ő vőlegénye, az ő ura!

Rettenetes!

A két fiatal ember a kocsi mellett ügetett; majd még több lovas jött eléjük üdvözlükre: intendáns, bérlők, vadászok, iskolamester, míg egész lovascsapat kísérte őket, midőn ünnepélyesen bevonultak Morineni udvarába.

A két fiatal úr sietősen leszállott s a hölgyeket kísérik a kocsiból, Scherbane nénjének, Sabinának nyújtván kezét, Mihai pedig Leonóranak. Beléptek a hűs előcsarnokba, hol az összegyűlt cselédség virágokkal várta őket.

Az előcsarnokból egyenesen a salonba léptek, míg jobbról-balról a hálószobákba nyíltak az ajtók. A salon ablakaiból gyönyörű kilátás gyönyörködtette a szemet. Elöl a folyam, távolabb tavak, erdőségek és végre a ragyogó síkság.

A felmelegedett, szomjas utasok számára rögtön behozták nagy ezüst tálczákon a dulceatzt,

jeges vízhez hasonló friss forrásvízzel. Leonóra azt állítja, hogy semmit sem fáradt, míg nénje alacsony diványra veté magát s óriás legyezőt felkapva, élénken kezdte legyezni kipirúlt arczát.

De a társaság nem soká maradt együtt; alig hogy a nagybácsi az összegyűlt személyeket egyenként üdvözölte volna, mindenki saját szobájába vonult átöltözni.

Leonóra, ki hamar elkészült, elmerengve könyökölt ki az ablakon, midőn nénje hirtelen berontott hozzá:

— Nos, hogy tetszik?

— Kicsoda?

— Hát Scherbane!

— Egy cseppet sem, néném.

— De gyermekem, hogy mondhatasz ilyen képtelenséget! Most már kell hogy tessék, érted?

— Kell? A másik sokkal jobban tetszik, mondhatom.

— Miféle másik? Ah, vagy úgy! Ó!... Szent Isten! Annak nem szabad tetszenie, annak tiltva van. Egész vagyonát elvesztette kártyán és csak úgy éldegél itt nálunk, nagybátyád fehéreneműjét hordja, az ő lovain lovagol és időről időre egy kis pénzecskét kap tőlem, ha nagyon alázatosan tud kérni. Ez nem úri ember, kihez férjhez lehet menni, kedvesem. Ellen-

ben Scherbane kitünő ember, rendszerető, gazdag, ép oly jó a parasztjai irányában, mint a milyen anyja iránt. Óh, az anyja, az aztán az asszony! Az megszeretteti veled a fiát.

— Vele lakik? — kérdé hidegen a fiatal leány.

Nénje szavai renkívül visszatetsző hatást tettek reá s oly kétségbeejtő csalódás nehezedett lelkére, mely még e varázsos májusi napot is szürke ködbe burkolta szemei előtt.

— Természetesen, mindig! Ő anyádat fogja pótolni.

— De még nem vagyok visszavonhatlanul menyasszony?

— Engedelmeddel, oly visszavonhatlanúl a mint csak lehet. Az egész szomszédság tudja már.

— Az nem nagy fontosságu, hogy mit tud a szomszédság.

— Csalódszol; épen ellenkezőleg. Ezen már nem lehet változtatni. Ha azt hiszed, hogy még megkaphatod a másikat, azt a sehonnait, azt a koldus-tarisznyát, ismét csalódszol. Soha sem kapod meg, érted, soha! Nagyon háládatlan vagy Leonóra, irányunkban, kik annyit fáradtunk érdekedben.

És a néni ott nyomban sirva fakadt.

— No, no, csak ne sirjunk mindjárt nénikém, — csak úgy világba beszéltem.

Ebéd után négyecskén szépen leültek whistezni. Nem birván tovább kiállani az unalmat, Leonóra kiment a nagy verandára. Egyedül akart lenni szívével, gondolataival. Scherbane szomszédja volt ebéd alatt és folyton a jövőre vonatkozó terveivel mulattatta. Számos terve volt, de utazásról azért szót se szólt.

Leonóra észrevette e hiányt és leirhatatlan unalom fogta el a merő gondolatra, hogy e férfi és anyja közt kell majd leélni ifjusága verőfényes napjait. »Ha az anya hasonlít a fiára, nem marad más menedék, mint a halál,« — gondolá.

De nem hasonlított a fiára. Ezt mindjárt másnap alkalma volt beismerni, midőn magas, impozáns alaku nőt látott belépni a salonba, nemes sasorral, nagy fekete szemekkel, sűrű merész iveretű szemöldökkel, mely szinte találkozott egymással az orr felett. Gyönyörű fogsora úgyszólván megvilágította kissé setét arcját és hangja dallamos és mély volt. Igen fekete haja, melybe még egy árva ezüst szál sem vegyült, fehér, sima, kissé alacsony homlokot foglalt fényes keretébe.

Két leánya kísérte, kik közül az egyik az anyára, a másik a fivérre ütött. Kiváncsian szemlélték fivérek menyasszonyát, míg anyjuk, Pulchéria asszony, miután éles tekintetével lelke mélyén látszott olvasni,

barátságosan homlokon csókolta és a fiatal leány lehajolva, ajkaival érinté leendő anyósa kezét.

E tiszteletet parancsoló jelenség láttára, bizonyos aggály fogta el Leonórárt.

— Bár hasonlítana rá a fia, gondolá, szívesen meghajolnék előtte! — És daczára hogy kissé megfélemlítette, vonzódást érzett e nő iránt s hozzá menekült, hogy a fiatal lányok és vőlegényének kérdésöködéseinek kitérjen. Legszívesebben Mihaival csevegett volna. De az szándékosan kerülni látszék.

— Nemde, szép zöld szemei vannak? — kérdé Scherbane Mihaitól.

— Kinek?

— Természetesen Leonórának, menyasszonyomnak.

— Igaz hogy zöldek, — viszonzá Mihai közömbösen.

— Mint a szép-nem elismert imádója, azt találom, hogy kevés elragadtatást tanúsítasz ilyen szépséggel szemben.

— Már mint én? Először, láttam már hozzá hasonló szépeket és aztán, nem az én menyasszonyom »Bár az volna,« — suttogá cigarette-jét fogai közé szorítva, de oly halkán, hogy Scherbane nem hallhatta szavait.

A következő hetek alatt igen élénk, vig élet folyt Morineniben. S az esküvő napját oly rohamosan látván közelegni, Leonóranak szívére nehezedett a gondolat, hogy mindez a vigság örökre le fog tűnni élete egéről. Sohsem látta vőlegényét egyedül és nem is vágyott utána, de szerette ha az ő, a nővérei, Mihai és nagybátyja társaságában végnélküli lovaglásokat tehetett, vagy este, Sabina néni polkái és keringőinek hangjánál, kedve szerint kitánczolhatta magát.

Mihai kitünő tánczos volt, kinek karjai közt úgy érezte, mintha a föld felett repülne el. A szomszédok is minden oldalról Morinenibe özönlöttek; a társaság a kertekben mulatott, csolnakázott, fagyaltozott, az istállókat vette szemügyre és főkép, bonbons-okat evett, melyek a szentesített szokás szerint, minden másodnap érkeztek nagy mennyiségben Bukarestből, pompás virágcsokor kíséretében.

Szerencsére a mátkaság ideje rövid szokott lenni, különben a vőlegény még a menyegző előtt tönkre menne virág és bonbons megrendeléseinek folytán

— Tudod-é, érted-é, milyen nő az anyósod? — kérdé egy napon Leonóra nagybátyja, szép unokahúgától.

— Bámulatra méltó nő és valósággal imádom.

— Mindez nem elég, korántsem elég! Csakis azért mert Scherbane az ő fia, azért választottuk őt

vőlegényedül. Az ember, a kinek ilyen anyja van, az bizonyosan kitünő egyéniség.

— Bár Mihaira hasonlítana! — sóhajtott Leonóra. De saját gondolata fölött megijedt.

— Keveset hasonlít hozzá! — felelé fennhangon.

— Ez mitsem tesz, gyermekem. De az anyja nevelte és beléoltotta saját nemes érzelmeit.

Leonóra meglepetten nézett nagybátyjára. Ő ugyan még nem hallotta vőlegénye ajkairól e nemes érzelmek nyilvánulásait; jóllehet későbbre halasztotta ezeknek hirdetését. Ellenben Mihai már igen sok, igen szép és gyöngéd dolgot mondott neki, melyek gondolkodóba ejtették; sőt elragadó franczia sonetteket is irt hozzá. Tény, hogy Mihai a műveltebb a kettő közül Scherbane egyre csak aratásról, szüretéről, birtokának szegényeiről beszélt és a dologról, mely nejére vár...

Leonóra jobb szeretete volna, ha kilátásba helyezik neki az élet örömeit, — felvirúlni, szépsége teljét élvezni szeretete volna, s nem az élet terheit ismerni meg.

— Anyósod mentette meg férjét Szibériától! — folytatá a nagybácsi.

— Szibériától?

— Igen, akkoriban, mikor még az oroszok uraszkodtak nálunk. Most már fogalmat sem képezhetünk magunknak az akkori állapotokról. Vas kéz nehez e-

dett ez országra s ki ellenkezni mert, azzal igen röviden bántak el. Pulchéria asszonynál nagy mennyiség katonaság volt elszállásolva; a dolog annál kellemetlenebb volt, mert a kapitány durva, kegyetlen ember lévén, az urat játszotta a háznál. A lovakat kitétette az istállókból, hogy a magáéit elhelyezze; naphosszant kiabált, káromkodott, s mód nélkül szemtelenkedett. Egy napon valamit követelt, de senki sem értette mit akar, mert ő csupán oroszúl beszélt. Pulchéria asszony a diványon ült férjével, midőn az otromba belép, oroszúl káromkodik, dühöng, s végre csapásra emelt ököllel közeledik a háziúrhoz. De a következő pillanatban, Pulchéria asszony már előtte termett és oly hatalmas két pofonnal büntette meg a merész támadót, hogy az megtántorodott s csaknem elbukott. — Aztán királynői magatartással elhagyta a szobát. — »De asszony, mit cselekedtél?« — kérdé megrémülve apósod. — »A mit te tettél volna, ha közbe nem lépek s a mi fejedbe kerül, vagy legalább is Szibériába való élethossziglani száműzetésedre vezetett volna. De nyugodt lehetsz, egy időre lecsillapítottam a henczegőt!« S csakugyan, alig múlt el félóra, az orosz igen alázatosan, szerényen beállított, kérve, esdekelve, hogy el ne árulják az esetet, mert nagy kellemetlenségeket szerezhetne neki. S azon percztől fogva rendkívüli udvariasságot fejtett ki.

Leonóra helyeselte a történetet, megbámulta anyósa lélekjelenlétét és megvigasztalódott a gondolatra, hogy mellette kellend töltenie életét. Az ő társalgása bizonyára érdekesebb lesz Scherbanénál.

Az esketési szertartás alatt semmi felindulást nem árult el, de nyugodtan jártatá körül tekintetét a templomban. — Rendkívül szép volt a hosszú arany-szálakkal, melyek fátyol helyett fejről le, egészen hosszú uszálya széléig folytak alá, mint valami gazdag arany hajzat, ragyogásba, fénybe burkolva az egész ifjú alakot.

— Ha megkerülöd az oltárt, — súgta volt neki kis sógornője Linza, — ne felejts el, gondolj rám és csúszszál odább laposan feltett lábbal, akkor én is nemsokára férjhez megyek.

Leonóra csakugyan gondolt rá, s mig dús virágeső hullott reá, felveté szemeit a kis Linza barna arcza és bogárszemei felé; de Linza tekintete helyett Mihai villogó szemeivel találkozott, melyek mohó vágygyal, villámokat szórva, tapadtak reá. Annyira megijedt e látványtól, hogy pillanatig habozott. Az ördög volt-é a ki így ránézett? Mért merült fel lelkében most, itt, ez az elfeledtnek vélt rettenetes emlék?

S midőn az oltár fölé hajolt, hogy az evangéliumot és a keresztet megcsókolja, az arany karika, mit a szertartás egy része alatt hordani kell, megin-

gott fején és a földre gurult — a legijesztőbb jóslatok egyike!

Két sógornője, az élénk Linza és a komoly Zoé meglepetten néztek egymásra. Mihai ajkain gúnyoros mosoly vonult el, míg selymes bajusza végeit harapdálta. Nem vette-e ő is észre az elfojtott nevetést, mely Leonóra vállait megremegteté, midőn a koszorút férje fejére illeszték? Igaz, hogy igen rosszúl állt neki.

Pulchéria asszony aligha gyönyörködött e kétes értékű részletekben, azonban nem mutatta nehezitelését. — Mozdulatlanúl állt menyé mellett, kinél keresztanyai szerepet vállalt, nyugodtan, némán mint a szobor

* * *

Másfél év múlt el.

A kis Linza épen hazatérőben volt szokásos hosszú sétái egyikéről. Szeretett hajadon fővel a juliusi napon sütkérezni. De tudni kell, hogy Romániában a juliusi nap sugara negyven fokra kergeti fel a hőmérő higanyát. A fiatal lány igen messze járt egyszerre nagy fáradság vett rajta erőt. Majd észrevett a gyér pázsiton egy kis lovat, melynek előli lábai meg voltak kötve és mely csak szökdécselve mozoghatott, ha kevésbé kopár helyet akart keresni a

legelésre. Gyorsan felkötötte a köteleket és pillanat alatt fenn termett a ló hátán, fiú módjára ülve meg a lovat. Meg-megveregette füleit, nyakát, úgy adván tudtára kívánságát, merre akar vitetni. Az állat eleinte tagadólag rázogatta fejét, de Linza megétette vele a nagy virágcsokrot mit összegyűjtött, hogy az asztalt, ruháját, haját feldiszitse vele s e szeretetréméltóság által rávette, hogy előre ment.

Csakhamar sűrű erdőben találta magát s az állat sokkal kellemesebbnek találta itt, a hús árnyékban a friss fűvön legelészni, mint akarata ellenére mozogni s erőlködni. Linza tehát türelmesen várt egy darabig, midőn egyszerre a szomszédból hangok nesze hatott el hozzája. Hallgatódzni kezdett, felismerte Leonóra hangját, a mint mondá:

— Nem Mihai, hagyj el! Távozni akarok, haza akarok menni, félek tőled.

Linza előre nyújtá barna fejecskéjét a ló nyakán át, s visszafojtott lélekzettel, villogó szemekkel, mint egy kis vadmacska nézett a lombsűrűbe.

— Semmi sem segíthet már rajtad, — viszonzá a másik. — Elég soká paczkáztál, játszottál velem. Most már komolyra fordult a dolog és nem fogsz menekülni előlem.

— Sohasem játszottam veled, — lelkesedett Leonóra, ez nem igaz! De te az ördög vagy, tudom!

Kisértetbe akarsz vinni, azt akarod, hogy elkárhozzam. Látod, hogy gyöngé és boldogtalan és kétségbeesett vagyok, és a helyett hogy támogatnál, hasznot akarsz húzni belőle! Hagyj el, bocsáss!

— Csak akkor bocsátalak el, ha kedvem lesz, de nem előbb.

— Ah, kérlek, bocsáss! Halálosan meg vagyok ijedve. Félek!

— Félsz? Mitől? A fáktól? Mert nincs emberi lény a közelben. Kiabálhatsz a mennyit tetszik, senki sem fog meghallani! Hatalmamban vagy, nem bocsátlak!

— Gyűlöllek!

— Nem igaz, nem gyűlölsz. Szerettél az első perctől fogva és ha mégis férjhez mentél Scherbanehoz, az a te dolgod, mert esküszegő vagy saját sziveddel szemben. Már akkor, Leonóra, veszve voltál. Jól tudod hogy így van!

— Oh, Mihai nem könyörülsz meg rajtam? Nem vagyok-é így is már elég boldogtalan?

— Hisz épen az, könyörületből boldogítani akarlak, megtanítalak a szerelemre. Hisz fogalmad sincs még a szerelemről, szegény gyermek!

E perczben Linza, hosszú galyat törve egy közelálló fáról, megkorbácsolta vele lovát, mely ügésre fogta s így, nevetve integetvén nekik, elhaladt

az álmélkodó pár mellett. Még soká hátranézett utánok, apró fehér fogait mutatva nevéttében.

Haza érve, nyomban anyjához szaladt s apróra elmondta a hallottakat és látottakat.

Egy órával később Linza és Zoé az ablakon néztek ki.

Leonóra lekonyított fővel, lassan lépdelve jött haza.

— Gyülölöm! — szólt Zoé.

— Anyánk azt mondta, hogy Scherbane-nak semmit sem szabad tudnia. Képzeld csak, szegény Scherbane!

— Nem szóltál még senkinek?

— Isten ments! Senkinek

— Persze, kivéve Ketit, Maritzát és Zsófiát és

— Elég, elég! Zsófiának nem

— Ugy, hát csak az első kettőnek? Jól ismerlek. Javithatatlan vagy és az maradsz.

— Leonóra! Hangzott most Pulchéria asszony mély hangja, az ablakok egyikéből.

A közeledő fiatal asszony láthatólag összerezent és mélyen elhalványodott.

— Leonóra, kérlek gyere be hozzám egy percze, — hangzott újra Pulchéria asszony szava.

Midőn Leonóra belépett, Pulchéria asszony

gondosan betette utána az ajtót, aztán lebocsátá a nehéz ajtófüggönyt.

— Az, a miről beszélni akarok veled, nem idegen füleknek való; — szólt. — Hogy nem találod jól magadat nálunk és ezt velünk a kelleténél is jobban érezteted, azt türelmesen elviselhetjük. De hogy más viszonyokban vigasztalást keresel, ezt nem vagyunk kénytelenek megengedni. Egyelőre még hallgatni fogok, mert nem akarom fiamat boldogtalanná tenni. De ha még folytatod a játékot és szégyent hozasz nevünkre, nem fogok visszariadni a halálos csapástól sem, mit kénytelen leszek rámérni — s mi téged illet, téged korbáccsal foglak kiveretni kastélyunkból. Értetted?

Leonóra térdre vetette magát.

— Mindez csak rágalom! — dadogá, — nem igaz, nem igaz! Oh, édes anyám, könyörülj rajtam!

— Figyelmeztettelek. Nem kívánok vallomást, nem akarok tudni semmit. Most mehetsz.

Biztos kézzel feltárta az ajtót és kibocsájtá Leonórát, ki szinte összeroskadtt anyósa villámló tekintete alatt.

De ismert dolog, hogy nincs fal, se lakat, se zár mely a szerelemnek útját állhatná.

Hónapok múltak. Scherbanet pörös ügyek tartóztatták Bukarestben. Nem tudták mikor tér vissza.

Október teljes szinpompájában ragyogott. Mindenfelé szüreteltek. Oly rendkívüli volt az Istenáldás, hogy régi hordókat kelle kiüríteni, az újjak nem lévén elegendők s bár már mindent felhasználtak, egész nagy szőlő-területek érintetlen maradtak.

A ház, az udvar üresen álltak, minden kéz a szőlőkben volt elfoglalva. Pulchéria asszony is elment a szüretelők után nézni s most fáradtan hazatérve, egy pillanatig megállt, a vidék ragyogó, szingazdag képén legeltetve szemeit. Egyszerre susogást hallott a feje feletti szobában, de a nyitott ablakok daczára csak pár szót birt megérteni.

— Az ördög, Leonóra?

— Igen, eladtam magamat neki.

Itt a szavak érthetetlenekké váltak.

— Kérlek, távozz, valaki jöhet! Menj el!

— Mit bánom? Hát már látogatást sem szabad tennem nálad?

— Oh, ha tudnád, mivel fenyegetett anyósom! Reszketek ha rá gondolok. Szörnyü!

— Bámulni fogod hidegvéremet.

— Ah, távozz inkább, Mihai!

Pulchéria asszony a falnak támaszkodott. Keze erélyesen szivére volt szoritva; ajkai majd megnyitak, majd egymásra szorúltak, mint mikor elviselhetetlen szenvedés gyötri testünket.

Ah, ha Leonóra most látta volna e szemeket!
Az ajtó megnyílt és Mihai szemtől szembe találta magát vele.

Mindkettő pár pillanatig néma maradt. Pulchéria asszony nyerte vissza leghamarébb lélekjelenségét.

— Fiam pár percz múlva itt lesz, nem akarja-e bevárni? — kérdé erőltetett nyugalommal.

— Oh nem, dehogy — vagyis magam sem tudom, — csak látni akartam, — szerencsétlenségemre, épen nincs időm, — javában szüretelnek unokafivéremnél, — de nem vehették semmi hasznomat; — azt hittem honn találom Scherbanet.

Dadogott, össze-vissza hadart mindenfélét.

Pulchéria asszony villámtekintete, mintha lelkét égette volna.

— Mi is nagyon el vagyunk foglalva, — szólt.

— Ezért engedelmet is kérek a visszavonulásra.

Pulchéria asszony komolyan meghajtá fejét és előtte elhaladva, bement a házba.

Midőn anyósa belépett, Leonóra a függönyhöz simulva állt az ablakmélyedésben. Reszketett mint a nyárfalevél és már várta a perczet, hogy az ígért büntetés fejére zúdul.

De Pulchéria asszony szót sem szólt. Ott ült mozdulatlanúl s beérte vele, hogy jó negyedóráig le

nem vette róla mély tüzü szemeinek tekintetét. Leonóra a függönybe kapaszkodott, hogy el ne essék és a függöny vele együtt reszketett, minden perczen leeséssel fenyegetve a beléje kapaszkodót.

Pulhéria asszony azonban egyre hallgatott.

Leonóra nem mert megszólalni, nem tudván mit és mennyit hallott az anyósa s attól tartva, hogy elárulja magát, ha mentetetődzést kísérel meg.

Végre belépett Zoé, valami kérdése lévén anyjához és Pulhéria asszony leányával együtt hagyván el a szobát, Leonóra egyedül maradt. Lefeküdt, mert feje úgy megfájult az izgalomban, hogy nem birt a lábán állni s az nap nem is mutatta magát többé. Folyvást remegett és fázott takarója alatt és sehogy sem birt felmelegedni.

* * *

Leonóra oly ingerlékeny lett, hogy már nem tudtak vele mit kezdeni. Linza és ő folyton perlekedtek és egymás bosszantásában lelték egyedüli megnyugvásukat.

Egy napon, miután ismét vég nélkül veszekedtek volna, Leonóra végig kutatta a házat, bosszúterveket forralva és sehol sem birván meglelni azt a kis boszorkát, Linzát, ki újból kihozta sodrából.

Egyszerre felismerte a fiatal lány hegedűjének

hangját, mely a fürdőszobából hangzott ki. Meglepetten megállt s hallgatódzott, aztán nesztelenül felnyitá az ajtót. A fiatal lány a rézkádban ült és elragadtatással hallgatta a fémről való visszaverődés által csengőbbé vált hangokat.

Leonóra macska-lépésben közeledett s egyszerre egyet fordított a vízvezetékek csavarjain, a zuhanyét sem feledve el, — pillanat alatt Linza és hegedüje el volt árasztva a vizsugaraktól.

A szegény gyermek sirva fakadt dühében s abbéli félelmében, hogy szeretett hegedüje végkép megromlott a váratlan zuhany alatt.

— Czigány leány!* — kiáltá oda Leonóra nevetve, és gyorsan megfutamodva, mielőtt még Linza utólérhette volna.

Mig ez az izgalmas kis jelenet lejátszódott Scherbane vágatva száguldott végig a mezőkön. Gyönyörű telivér ménjéről hópelyhek gyanánt hullt a tajték, és időnként a széltől elkapva, a lovasra tapadt. A nap hevesen sütött, oly hevesen, hogy a fák másodsor virágoztak és a fű újból nekizöldelt, csak úgy mint tavasszal. Az ökörnyál harmattól csillogó ezüstszállai úsztak a légben és a szőlőkből egymásnak felelgetve hangzottak a hegedük dalai, az örömkkiáltások, a kacagás édes zenéje és rythmikus toporzékolás.

* Románul a legnagyobb sértés.

Az ifjú legények feldiszitett négy ökrös szekérel álltak meg a pópa háza előtt; szép leányáért jöttek, kit megkoszorúzva tarka szőlőlevelekkel zeneszó mellett a présházba vittek, hol szép fehér vászon-zsákban a legszebb szőlőhalmaz várta megérkezését.

Az anya aztán lehúzta lánya lábairól a cipőt, feltűzte rokolyáit, mire a lányka a zene hangjai mellett táncolni kezdett. Ez volt a taposás kezdete s a legtüzesebb bor innen került ki. Miután kellőleg kitaposta volna a szőlőt, a lányka vőlegénye közeledett hozzá és megcsókolta lába talpát, mit irigykedve nézett a többi legény.

»Beh' szép és beh' rózsás vagy! — A tavasz legyezte-é arcodat ily pirosra, Viorica?« énekelték karban körülötte.

Scherbane csak tova iramodott gyorslábú paripáján, mitsem látva mindez örömből és vigságból. Ez a túlcsapongó fiatal kedv rendesen örömére szolgált; gyönyörködni szokott az erőteljes legényekben, hosszan vállukra omló koromfekete fürteikkel, bogárfeketeségü szemeikkel, a kecses leányzóknak, kik virágszerűen himbálódtak csipőiken, míg finom kerekdedségü keblük gazdag himzetü vállaik alatt megmegréngett.

Mindenki szerette, ifja-vénje, apraja-nagyja. S mikor most oly részvétlenül látták tovaszáguldani,

nagy, komoly szemekkel, némán néztek utána. Aztán csakhamar visszatért ajkaikra a vidám csevegés, a szellemes, olykor nagy költészettől áthatott beszéd. Soha a fiatal lányok és legények ki nem fogytak az élczes, derült feleselésből. Valóságos tűzijáték volt.

A kertbe érve, Scherbane leugrott lováról, hogy láttatlanúl, észrevétlen bejuthasson a házba. A nemes állat reszketett; orrlyukai remegtek és szinte látni lehetett a bőre alatti érhálózatot. Szőre aranyosan fénylett, mint az őszi lomb a lábai alatt, mit aranyszinnel hintett el a napsugár. Azt lehetett hinni, hogy e levelek egész nyáron át napfényt ittak s most hasonló fényvel akarnak ragyogni.

Pulchéria asszony, kinek finom hallását szive még inkább élesítette, meghallotta fia lovának dübörgését, s már az ablaknál állt, midőn fia gyors léptekkel, de halálsápadtan belépett. Az anya szemei ránczba szedődtek ijedt aggályában, a mint meglátta; de szeme azért nyugodtan pihent meg rajta, ki izzadtan, képéből kikelve lépett be és két levelet dobott az asztalra.

— Olvasd, anyám, névtelenek ugyan, de azért mégis el kell olvasnod azokat.

— De hát ki fog névtelen levelekkel foglalkozni?

— Tudom anyám, gyávaság, örültség, minden a mit akarsz, — de azért mégis, kérlek, olvasd el.

Az anya felvette a két lapot és tekintete végig futott tartalmukon. Egy percz alatt elolvasta — előre tudta mi áll benne — de szemei lesütve maradtak, időre volt szüksége, hogy összeszedje magát és szavakat találjon.

— Anyám! Ez utálatos rágalom! Mihai barátom! Nem követne el ilyen gázságot A feleségem! — És fejét kétségbeesetten kezeibe temeté.

— Természetes hogy nem, Scherbane! Hogyan hihetted el csak egy perczig is, a mit az ily nyomorúltak kieszelnék.

— Dehogy hiszem, nem is hiszem, perczig se hiszem De hogyan eszelhetnének ki ilyesmit, ha valami meggondolatlanság okot nem szolgáltatott volna rá.

— Hisz épen az, hogy ártatlan emberek többnyire meggondolatlanok.

— Te teljesen megbizol feleségemben, anyám?

— Sohasem fogom házunkat úgy meggyalázni, hogy megengedjem, mikép gyanú érje feleségedet.

— Te jobban megfigyelted nálamnál, anyám. Nem találtad, hogy nyugtalanabb, szórakozottabb volt a szokottnál?

— Nem emlékszem, hogy feltűnt volna.

— Mihai gyakran volt itt?

— Nem, ritkábban mint rendszeren.

— Ritkábban? — Anyám, nevetséges, tudom, de ez a szó »ritkábban« szörnyü nyugtalanságba ejt. Mondd hogy feleségem ártatlan és elhiszem, n e k e d hiszek. Mert te mindent láatsz, egy szó, egy lépés sem kerüli el figyelmedet!

Pulchéria asszony merőn nézett fiára; szemei mozdulatlan merevséggel tapadtak rá — mintha az ördögöt akarta volna exorcizálni. . . .

— Feleséged ártatlan, Scherbane.

— Esküdj meg rá!

Az anya legyőzte a reszketést, mely magas alakján végig futott és ajkait is megremegteté.

— Esküszöm!

Rémülettel látta, a mint fia a szoba ama sarka felé szalad, hol az örökkön égő mécs mögött a szent képek oltárt képeztek. Fia oda hozta neki a szent képeket.

— Anyám, tedd kezedet e szent képekre és esküdj meg, hogy feleségem hű hozzám.

Úgy nézett rá, mint egy vérszomjas állat, minden mozdulatát lesve.

Mintha keze ólomból lett volna, Pulchéria asszony nagy nehezen felemelte és a szent képekre nyugtatá:

— Esküszöm!

Szemeit ég felé emelte és szive imában emelke-

dett az irgalmas Atyához, bocsássa meg e hamis esküt s tegye a véghetetlen anyai szeretet róvására.

— Oh, anyám, anyám, köszönet!

A képeket az asztalra téve, térdre borúlt előtte és kezeit könyeivel, csókjaival árasztá el.

— Az életemet mentetted meg, anyám! Mindent a világon eltűrhettem volna, de ezt, nem, soha! Nem vagyok se szép, se szeretetreméltó, de örültem szeretem Leonórát. Kell, hogy ezt érezze!.... Talán megindul rajta egykor a szive, tán még szeretni is fog.... Szivem megszakadt volna. Valami gyávaságot követtem volna el. Te megmentettél, anyám! Mert szemeid élesek, te tudsz látni és ajkaid sohasem vétettek az igazság ellen!....

Ezzel elhagyta a szobát.

Egy pillanatig az anya még mozdulatlan maradt, az ajtóra szegezve tekintetét, melyen át fiát távozni látta; aztán ugyanazon a helyen, a hol az imént fia térdelt, térdre vetette magát ő is s a szent képek után nyúlva, meg akarta csókolni. De nem merte tenni.

— »Ez ajkaknak nem áll jogában többé, valaha egy feszületet, vagy szentképet érinteni!« — gondolá, és homlokát az asztal szélére hajtva, szenvedélyes sirásra fakadt, úgy mint hajdan, fiatal korában szokott. »Meg k e l l e t t menteni fiamat! Bocsáss

meg Istenem, bocsáss meg! Csak egy gyöngye, szerencsétlen anya vagyok! Szent-Szűz bocsáss meg! Te tudod mi az, anyának lenni!«

Mire felemelkedett, tudta, hogy élethossziglan viselnie kellesz e hibát, bűnhődnie kellesz e tettért, mit földi hatalom le nem vehet róla többé. De erős lelke volt. Belátta, hogy gyermeke iránti szeretetből azt is el fogja viselni, a mit szeplőtlen, szigorú élete folytán eddig mindig el tudott kerülni: a bűnös öntudatot.

Scherbane nem is sejtette anyja áldozatát, midőn feleségét megölelte, ki mélyen elpirúlt látására.

Délután nővéreivel együtt a szőlőkbe ment, és ekkor Pulchéria asszony váratlanul belépett Leonóránál, ki rosszullet ürügye alatt szobájában maradt.

— Úgy látszik nem tudod még, hogy névtelen levelek elárulták férjednek Mihaival való viszonyodat, és hogy én esküvel erősítettem előtte ártatlanságodat?

— Linza irta azokat, senki más! — kiáltá Leonóra szenvedélyesen.

— Nem találok, hogy jogod volna másokat vádolni, mikor ugyancsak nehezedre esnék saját magadat kimenteni. A levelek névtelenek voltak.

— Az már egyre megy, ha Scherbane elhiszi.

— Nem hiszi még, de tudd meg, szenvedélye

oly féktelen, hogy, ha gyanúja felébred, megöl és megöli magát is!

E perczben ostorcsattogások és postakocsisok kiáltásai hangzottak fel és nagy garral négyesfogat robogott be az udvaron, Sabina nénit, férjét Radu bácsit és Mihai cousint hozva a helyszínére.

— Itt vagyunk újból! — kiáltá vidáman Sabina asszony, — mert feltesszük, hogy szüret alatt ugyancsak van itt mulatozás.

— Mindenki a szállókben van, — mondá Pulchéria asszony, vendégei fogadására sietve.

— Mind? Leonóra is?

— Nem-a, édes néném, itt vagyok! — kiáltá egy ifjú hang az ablakból, melyben megjelent Leonóra bájos piruló arcza.

— Akkor hát gyere! Hol a férjed?

— Künn jár; jövök már.

— Csak az imént szenvedő voltál, — szólt Pulchéria asszony rövid hangon és fenyegető tekintettel.

— Nem lehetek-é most már jobban? — viszonzá a fiatal asszony kihívó hangon.

— Nem, te nem vagy jobban és parancsolom, hogy honn maradj.

— Oh, milyen szigor! — kiáltá Radu nagybácsi.

— Nemde, kellemetlen egy anyós vagyok! — viszonzá mosolyogva Pulchéria asszony.

— Ha így áll a dolog, én is itt maradok, — kiáltá Sabina néni.

Leonóra szivesebben maradt volna egyedül, mert legalább kiönthette volna rossz kedvét. Mohó szemekkel követte az urakat, kik a szállók felé veték útjokat.

Sabina asszony kis diványra ült és maga mellé vonta Leonórát.

— Úgy látszik nem igen értitek egymást anyósoddal? — szólt félhangon és fontoskodó arczczal.

— Nem is lehet másként, édes néném. Azt állítják, fegyelmezetlen vagyok....

— Kicsit pórázón vezet, ugyebár, de ez tisztán szeretetből ered.

— Gondolod? — ellenveté a fiatal asszony keserü hangsúlyozással. Lázadó gonosz szavak tólultak ajkára, de bűnösnek érzé magát és visszafojtá türelmetlen kifakadásait.

— És férjed jó hozzád?

— Oh, kitünő! Olyan mint a bárány. Természetesen mindent megtesz a mit akarok.

— Ez baj, ez nagy baj! — viszonzá Sabina asszony oly gondterhelt arczczal, mint az vidám kedélyétől egyáltalán kitelhetett. — Jobb volna rád nézve, ha kissé félnél férjedtől, folytatá komolyan, jobban szeretnéd, mert tisztelnéd.

Leonóra elgondolkozott.

— Tán igazad van, néném! — felelé vontattottan.

— Majd megtanitom rá, hogy kell bánni veled, aztán minden jobbra fordul majd, — kiáltá Sabina asszony nevetve.

Különösen szórakozottnak találta unokahúgát az este. Minden külső zajra figyelni látszott, azon egy lépés nesztét lesve, mely egyedül volt képes érdekét fölkelteni. De az est árnyai leszálltak s végre nagybátyja egyedül tért vissza a szőlőkből. Mihai, — mondá magyarázatképen, — hazament.

Leonóra egyszerre úgy érezte, mintha szive kővé válna és izgatottsága nőttön nőtt, mikor nagybátyja kijelenté, hogy csakhamar a városba költöznek, mint-hogy a színház már megnyilt.

Mi Leonórát illeti, Pulchéria asszony elhatározta, hogy nyugalomra lévén szüksége, legtanácsosabb lesz, ha a telet falun tölti.

Január hava földön és légben egyaránt ragyogtatta kristályozódott gyémántcsepjeit. Másodikán még tizenöt foknyi meleg volt és most egyszerre leszállt a hévmérő és tizennyolcz fokú hideget jelölt. Fagyott mindenfelé. A hideg oly kemény volt, hogy a fiatal lányoknak le kelle mondaniok a korcsolyázásról, ellenben a farsangra készülődtek, melyet ezúttal először fognak a fővárosban ünnepelni.

Pulhéria asszony szabadabban lélekezett, pár hónapra legalább megszabadulván Mihai veszedelmes szomszédságától. Most hogy nem kelle résen lennie éjjel-nappal, fiának férji becsületén örködve, komolyan hozzálátott más anyai kötelességeihez: lányait kívánta férjhez adni.

Leonóra kevésbbé félt a magánytól, mint e rettenetes szemektől, melyek folyton lelke mélyét látszottak kutatni, mint a megtestesült, kérlelhetetlen

lelkiismeret. Úgy tetszett neki, mintha könnyebben is fogná túrni Scherbane alázatos szerelmét, ha anyja és nővérei nem lesznek annak többé folytonos szemtanúi, keserűbben szemére lobbantván azt olykor egy gyors tekintet által, mint kiméletlen szavaikkal.

Férje csupa figyelem és szeretet volt irányában, és meghitt beszélgetéseik közben, nővérei szabad folyást engedtek a sógornó iránti neheztelésüknek, ki szerintök semmiképen sem érdemelte ez angyali, türelmes jóságot. Anyjukkal azonban nem mertek erről szólni, mert az egyszer mindenkorra szigorúan megtiltotta, hogy e tárgy érintessék.

Ma végre az ajtó előtt állt az ötfogatú szán és Scherbane kijelenté, hogy elkiséri édes anyját, nem akarván tél derekán kitenni kedveseit egy ilyen út esélyeinek, kellő támasz és védelem nélkül.

— Három nap múlva itthon leszek ismét, szerelmem! — szólt Leonórához. — Ne unatkozzál. Megvan a zongorád, ott vannak könyveid, háztartásod, lesz mivel foglalkoznod. Sietni fogok a mennyire csak lehet.

És a szán oly sebességgel siklott el a sima, hófehér úton, hogy a csengetyűk ezüstös csilingelése csakhamar a messzeségbe veszett.

Leonóra sóhajtvá tért vissza szobájába. Elmerengett a bálók, a vig zene, a párisi toillettek visióján

mely utóbbiakat még ki sem pakolta, tudván, hogy egyelőre nem veheti hasznukat. .

E perczben nehéz léptek alatt csikorgott az út megfagyott hava, egy küldöncz alakja jelent meg az ajtóban levéllel kezében.

A fiatal asszony reszketve bontá föl és félig elalélva egy székre rogyott.

Ezt olvasá :

»Az éj beálltával egy szánka fog várni a kertben. Ha szeretsz, végy magadhoz pénzt és a legszükségesebbet. A legközelebbi keresztúton hozzád csatlakozom és három nap múlva Nizzában vagyunk.«

Leonóra hátradőlt, minden fekete lett előtte — csaknem elalélt. Olyanra határozni magát, mi egy csapással egész életét megváltoztatná!

— De hát mellette, vele, nem-é a menyország nyilna meg előtte?

Huszsor felállt és válogatni kezdett holmija között és huszsor abbahagyta ismét, kezeit tördelve. Estig végre elhatározta hogy marad. Aztán egyszerre megüté füleit a csengetyük hiyogató zaja, a mint a kertajtó felől egész hozzá hozta az esti szellő és minden további meggondolás nélkül magára kapta pompás bundáját, feje körül tekert egy selymes plüshkendőt, megragadta csomagját és pénzét és egyszer sem nézve vissza, lélekszakadva futott a kert vége felé.

Nem ösmerte sem a kocsiszt sem a lovakat. De alig szállt fel a szánba, az szédítő gyorsasággal ragadta tovább.

Szemei rettegve keresték a növekedő setétségben Mihait, de nem volt sehol. Szive örülten kezdett dobogni, már-már kiáltani akart, midőn az erdő szélén nagy mennyiségű állatot vett észre, kik a hóterületen szanaszét szaladtak. A setétben óriásoknak tetszettek.

— Bivalyok ezek? — kérdé ijedten, s reszketve húzta összebb bundáját.

— Nem, kutyák, motyogá a kocsis, annélkül hogy visszafordult volna, magasabbra fogva a gyepelt.

— Különös kutyák! — gondoló Leonóra. — Tán csak nem farkasok? Scherbane nem akarta, hogy anyja egyedül keljen útra; de hát farkasokról nem beszélt.

— Valósággal kutyák? — kérdé hangosan, midőn az erdőhöz közeledett a szán.

— Hogyne, kutyák, csak kutyák, — ismétlé a kocsis.

A szán egy szempillantásig megállt és egy fekete alak beleugrott, kérdve:

— Megbízhatol lovaiddban?

— Úgy szaladnak mint a villám! — volt a háta-
tározott felelet.

Leonóra egy megkönnyebbült sóhajjal Mihaihoz simúlt, ki rá sem nézett, hanem folyvást az erdőszélt vizsgálta, hol a kutyák száma ijjesztően növekedett.

E perczen feljött a hold, tiszta világával elárasztva erdőt, mezőt. A messze láthatáron minden fehér volt. Ragyogó hóterület végtelenje körülöttük, míg az erdő, mint egy csillogó beláthatatlan kristálykupola milliárdnyi jegecz-gyémánttűjét emelte az égbolt csodálatosan nyugodt dómja felé.

Most e kupola alá hajtattak, a kristály-ágas, csillogó óriások közé, a cser- és bükkfák fantastikus árnyaiba hatoltak és percz alatt körülfogta a szánt a setét, ugrándozó, ordító csorda.

— Farkasok! — kiáltá Leonóra, rémulten kapaszkodva Mihai karjába.

— Bocsáss! — rivalt rá Mihai brutális hangon, mit soha eddig nem hallott tőle. — Bocsáss, különben nem lőhetek. Előre kocsis, hajts!

A kocsis lovai közé vágott és azok, nem ösmer vén még az ostor suhintását, nekiiramodtak, szédítő sebességgel ragadva a könnyü járművet.

Mihai bundája alól elővette fegyverét és a farkasok közé lőtt. Azok nekiestek a leterített állatnak. De nagyon is sokan voltak. Ismét körülfogták a szánt és nem tágitottak. Ha egy ló megcsuszik, veszve vannak.

Mihai újra lőtt, újra töltött és többször egymásután közibéjük küldte golyóit. Akkor végre megszeppentek üldözői is hátramaradtak.

Mikor Mihai végre Leonóra felé fordult, az életelenül, ájultan hevert oldala mellett; a fiatal ember heves káromkodásba tört ki, rázogatni, ütni, verni kezdte, míg magához tért.

Még eszméleten kívül suttogá:

— A zöld szemek pokolba jutnak. Az ördögé vagyok, eladtam magam, és a pokol fenekére jutunk...

— Leonóra! térj magadhoz! Ne beszélj így. A menyországba megyünk — az édes dél felé, a rózsák, a narancsfák közé, a nap, a szerelem országába!

És magában hozzátevé:

— És a monakói játékbank felé.

* * *

Mihai a tánczterem egy oszlopához támaszkodva állt, és nézte a vakító fényben úszó, virággal ékes termet, gyönyörködött a szép nőkben, gazdag öltözékeikben, fehér vállaikban, kecses mozdulataikban.

Egy élite-bál Bukarestben főképp akkor még, a lehető legszebb dolgok egyike volt, mit a társadalmi téren látni lehetett. A legbájosabb női alakok szép sorozata volt, hol a finom párisi izlés a keleti subtilis színérzékkal párosult; s emelte varázsukat a szipor-

kázó szellem, mit kellőleg érvényre hozott a kiváló, gondos nevelés.

Az idegenek szemei szinte kápráztak egy buka-
resti vagy jassy-i tánczterem láttára. Azonkívül, a
táncz iránti előszeretet a román jellem egyik alkat-
része; ebben nyilvánúl legfényesebben ritka műérzé-
kük és érzelmi melegségük.

Linza épen fivére mellett haladt el. Sárga krepp
fellebbe látszott burkolva lenni, mely bájos arcának
ama meleg színt kölcsönzé, mit a nap hevétől pirosi-
tott gyümölcsön bámulunk. Nagy szemei csillogtak-
villogtak és göndör hajának apró fürtei még igézőbb
gyűrűkkel ékesíték homlokát mint rendesen, s lebi-
lincselő kis kigyóknak tetszetek.... Piczi lábacskaí
alig érinték a földet s azonnal kitünő tánczosnénak
lévén elismerve, kézről-kézre járt, a tánczosok serege
várta mindig, úgy hogy kegyelemért kelle esdenie,
hogy lélekzetet vehessen.

Zoé királynői méltósággal viselte fehér ruháját,
melyen elszórva nyiltak a fehér rózsák. Nyugodt, elő-
kelő modorral beszélgetett a bemutatott urakkal s
vonzóan kecses tartózkodással hajtotta meg fejét, a
kékes fényü, fekete hajkoronával. Scherbane nem egy-
szer hallá a susogott kérdést:

— Vajjon ki lehet ez a parancsoló, feltünő meg-
jelenés, ez az új szépség?

Egy izben mosolyogva fivére felé fordítá fejét s e mosoly komoly szép arczát mintegy új varázsszal világítá meg. Saját édes anyját meglepte szépsége. Ősmerte leányának értelmét és kitünő tulajdonait, de szépségének hatalmáról új környezete világosította fel.

— Ah! Ha Leonóra itt volna köztük, mégis ő lenne a legszebb! — gondolá magában Scherbane.

— Vajjon hol lehet Mihai? — tünődék ezalatt Pulchéria asszony.

Szemei keresve járták körül az óriás termet.

Most Sabina asszony közeledett hozzá. Ő is remekül nézett ki pompás párisi öltözékében.

— Leányaid elragadóan szépek! Szivből szerencsét kívánok sikerükhöz. Kár hogy Leonóra hibázik. A három grácia együtt lett volna. Mihai is cserben hagyott, a gonosz. Farkas-vadászatra ment. Még e türelmetlenül várt bál sem volt képes őt tartóztatni. Pedig ugyancsak szép pár lett volna Zoéval, mindkettő oly nyúlánk, oly magas. Kár, igazán kár.

Ez a beszéd rosszul csengett Pulchéria asszony füleiben. Tán csak nem gondolnak az ő lányára, hogy a préda Mihai ügyeit rendezzék?

E perczben a támaszául szolgáló oszlop mögött Scherbane szinte a Mihai nevét hallá emliteni, még pedig oly hangos beszédben, hogy nem is kelle különösen figyelnie még is megértett mindent. És az

a mit hallott, ereiben megfagyasztotta a vért és ajkait, arczát halotthalványsággal vontá be.

— Hát Mihai hol marad ma este?

— Farkas-vadászaton van.

— Ostobaság! Csak nem vadász farkasokra, mikor a legszebb lányokkal tánczolhatna!

— Nemde? Rá nem lehet többé ösmerni.

— Dehogy! Én jól ösmerem Mihai farkasvadászatait... furcsák azok!

— Vagy úgy! Értem már. Valami különös vadról van szó.

— Természetesen. Jelenleg egy bizonyos Leonóráról szól az ének, annak az előkelő kinézésű dámának odaát a menyérről. Azt mondják, Mihai oda van érte. Halálosan szerelmes belé.

— Szép?

— Persze, szép mint a bűn! És furcsa egy történet kering róla. Azt mondják, az ördögnek adta el magát.

— Ne mondd! Az ördögnek! És a helyett aztán Mihai jelent meg?

— Meglehet. Azt beszélik, hogy a zárdában kenyér és víz mellett magánzárkába tették. A lány a nevét vérrel a falra irta és megidézte az ördögöt, és ekkor megjelent....

— Maga a sátán?

— Nem, egy apácza, nénje megérkezését jelentve, ki érte jött, hogy magával vigye.

— És a néni már férjet is választott a számára?

— Természetesen, férjet — és a házibarátot is. Ügyes asszony léteire mind a kettőt egyidejűleg mutatta be! . . . S ha a kettőt összehasonlítják, kérdezni sem kell, ki lesz a győztes a kettő közül.

— És neked ki beszélte ezeket a dolgokat?

— Mihai maga . . . Értésemre adta, amúgy távolról — nó, hiszen értesz?

— A boldog ficzkó! De hisz mindig szerencséje volt.

Scherbane nehezen támaszkodott az oszlophoz, mintha maga is kővé vált volna. Szemei nagyra nyitak, de azért nem látott semmit; fogait csikorgatta emberfeletti kinjában, hogy a szivéből feltörő kiáltást elfojtsa. Orrcimpái egyre tágultak, de mintha nem lenne bennök élet, mozdulatlanok maradtak. Nem látta többé a tánczolóknak tömegét, mely annyjától elválasztá, nem tudta hol van, mi van körülte. De valami soha nem sejtett, elviselhetetlen, irtózatossá, felbőszítő fájdalom dúlta fel egész valóját, mintha agyveleje forrongásban volna és koponyáját készülné szétrepeszteni . . . mintha egy szivén ejtett sebből elvérzenék és a haláltusa kinjait élné át.

Egyszerre úgy tetszett neki, mintha a messze tá-

volból a tenger zúgása hatna el hozzá; nem értette, mi lehet az, de e távoli zúgásból hallani vélte a kérdést:

— Nem jól érzed magad, Scherbane?

Nagy erőfeszítéssel a hang iránya felé fordítá merev szemeit. Felismerte Linzát, kinek éles tekintetét semmi sem kerülte el. De azért nem értette, mit beszél vele.

— De Scherbane, mi lelt, szólj az Istenért!

— Engem?

Hangja mély és töredezett volt. Úgy tetszett neki, mintha nem is ő, de más valaki beszélne.

— Szörnyen halavány vagy!

— Mond meg anyáknak, hogy haza kell mennem, ne nyugtalankodjék. Egészen jól vagyok, de hirt kaptam, hogy a feleségem rosszul van és én nyomban visszaindulok Boldeniba.

Felegyenesedett, minden áron el akarta rejteni a világ előtt lelke halálos sebét. Nehéz léptekkel, mint az ittas ember haladt le a fényes lépcsőkön és megrendelte szánját.

Az idő megenyhült. Ellenben nagy hópolyhekben kezdett havazni, mintha valami gyolcsról nagy foszlányokat tépett volna le a szél, melyek lassan, súly nélkül s keringve szálltak alá. Scherbane sietve haladt át az utczákon, hol szánkák és járókelők tolong-

tak, estélyre sietve színház végével, vagy más mulat-
ságot keresve a szorgalmasan falun töltött nyár fá-
radalmai, vagy a külföldi fürdőzés örömei után.

Szobájába rontott, a legszükségesebbet bőrönd-
jébe hányta, megvizsgálta és megtöltötte revolverét s
mig előrendelt szánjára várt, hamarosan megírta
Zoénak, hogy meg ne ijedjen : Leonóra azt izente neki,
hogy nem jól érzi magát. A mint megérkezik, hirt át
magáról.

Aztán soká ott maradt ülve, fejét tenyerére tá-
masztva, tollal kezében. Végre papírra vetett néhány
szót, mit tárczájába csúsztatott, majd bundájába bur-
kolódzott, prémes süvegét mélyen szemeire huzta,
hogy a hó és szél ellen megvédje és szánjába szállt.
Csak egy kocsis volt jelen.

— Nem lehetett hamarjában meglelni a máso-
dikát ; de e négy ló oly gyorsan megy mint nyolcz
más, szólt az inas, neki készülődvén hogy helyét el-
foglalja.

Scherbane ráparancsolt, maradjon az anyjánál,
szüksége lehet rá.

— De félek, hózivatar éri utól, uram.

A pelyhek sűrűbben és apróbban hulltak és
erős szél kerekedett.

— Se baj, ha az ember jól ösmeri az útát.

Egy kiáltás, egy ostorcsattanás és a szán neki

iramodott csengetyüinek vidám csilingelésétől kísérve. Csakhamar elmaradtak mögötte a kivilágított házak, a sietősen odább rohanó gyalogjárók; aztán magányosabb utcákba tért, a házak egyre kisebbek, sötétebbek lettek s végre künn voltak a városból a szabadban. Hatalmas vihar száguldott át a beláthatatlan síkságon. A lovak hátravetették fejüket és horkantva figyeltek; majd szűgybe vágták és neki iramodtak, versenyt futva a viharral.

A kocsis lehorgasztott fejjel ült ott, mert a finom, megjegeczesedő hó, mint megannyi éles tű hullt szemeibe. Scherbane a távolba nézett, de csak a sötét éjt látta és a hó visszaverődő világosságát. A hózivatart csak érezni lehetett, csupán a lámpások de rengő fényében volt olykor észrevehető.

A szél egyre dühösebb lett; a hópelyhek tűkké, éles porszemekké váltak és a szemekbe, az orrba, a fülekbe hatoltak, elvakítva az embert és égetve a bőrt, mint megannyi metszett seb.

Három óra múltával fékevesztett orkánná fajult a vihar és a hó alulról felfelé, felülről lefelé kavarva, minden oldalról áthatatlan, mozgó falként vette körül az utasokat. A lovak egyre rázogatták fejüket és balra húztak, hogy az északi szélnek kitérjenek.

Scherbane nem figyelt az elemek e vad tánczára. Kezét pisztolyaira nyugtatva, mintegy lázálomban fel-

idézte maga előtt a két bűnöst, elképzelte, mint lövi le mind a kettőt és végre önmagát. Hatlövetű revolver volt nála és kegyelem nélkül rájuk süti. Napkeltekor már Boldeniben kell lennie, egyenesen szobájuknak fog tartani és ágyukban lövi le mindkettőt. Felidézte elszörnyüködésüket, ijedelmöket, neje szépségét — de akarata és szándéka csak megszilárdult e látványokra.

A vihar üvöltött, zúgott; a kocsis nem ösmert többé az útra. A lovak folyton jobban balra húztak; a hó sűrűn kavargott szügyük, fejük, párolgó orruk körül; a kocsis gyakran kénytelen volt szeméit behúnyni, hogy a szempilláira fagyott hó-tüket leolvaszsa, melyek látását megakadályozták.

A hó már oly magasan feküdt, hogy a lovak térdig jártak benne s minden lépés erőlködésükbe került.

— És mi lesz ha esküdni fog, hogy ártatlan, ha nem találom mellette azt a nyomorúltat?

— Anyám mindent tudott! Anyám csak azért volt oly szigorú hozzám, mert mindent tudott! De kímélni akart, tudta, megöl, ha elárulja amit tud! Szegény, szegény anyám! — Előbb a csábitót, aztán őt! — És ha a gyermekről beszél nekem? — Ah! a gyermeket is megölöm vele együtt! Hát mit? A gyermek! Jobb hogy halva legyen, hogy soha meg ne szülessen!

Inkább tépjék szét a farkasok, semhogy a világra szülessen a szégyen bélyegével homlokán!

A lovak nagy félköröket képezve haladtak előre; de minthogy az út minden nyomát befűtta a hó, a kocsis észre sem vette e körülményt. Szegény párák annyira gőzölögtek, hogy a lámpások üvege a rá fagyott meleg gőztől jégkérget nyert. Scherbane és a kocsis haja és szakálla már csak egy sűrű jégtömeggé vált, míg apró jégcsapok tüskékként meredtek felfelé a lovak füleiről és sörényéről. Az utóbbiak még mindig bátran küzdöttek a viharral, olykor szügyig elmerültek a mozgó hófuvatagban, de mindig kitápaszkodtak ismét, a kocsis kiáltásai által bátorítva.

— Uram, — szólt végre emez, — félek hogy eltévedtünk; hisz lehetetlen felismerni, hol vagyunk.

Scherbane monológjából felriadva, körülnézett. Csak most vette észre a fékevesztett orkánt, az irtózatossá hó-kavargást.

— Igyekezzél valami szénaboglyához jutni, ott majd tüzet rakunk, ha lehet.

A kocsis töle-telhetőleg erőlködött, hogy a síkság végtelenjében valami emelkedettebb pontot találjon s végre csakugyan olyanféle alakzatot vélt látni, a mi szénaboglyához hasonlított. Scherbane átvette a gyeplőt és a kocsis nagynehezen kiszabadította a széna egy részét a hó alól, és hatalmas kötelet csavart

belőle, mit meggyújtott és keresni kezdte az utat. Mire azt hitte hogy ráakadt, meggyújtotta az egész boglyát és ismét lóra ült.

A szél azonnal a magasba ragadta a szikrákat, melyek remek tűzijáték gyanánt felrepültek és a hóval egybeolvadva tüzesőként hulltak vissza a földre. — Mind hiába. Az éj csak annál setétebbnek, a táj elhagyatottabbnak tetszett.

Egyszerre a két első ló egy mély árokba zuhant, mit a hó látszólag betöltött s eltakart. A kocsis káromkodott; vállig a hóban találta magát.

— Uram! — szólalt meg, — az egyik ló a lábát törte.

Scherbane leszállt és szinte az árokba ugrott és miután megvizsgálta a lovat, elővette revolverét és homlokon lőtte.

A másik állat ép maradt ugyan, de képtelen volt mozogni. Elvágták a gyeplőt és ott hagyták az árokban.

— Előre! — kiáltá Scherbane, ismét helyet foglalva a szánban. — Még van öt, — gondolá, — ez elég.

A vidék folyton egyhangúbb lett, a vihar nőtön nőtt. Olykor úgy tetszett mintha ágyúdörej hangzanék, majd meg jégeső zaja hallatszott. Azt lehetett volna hinni, hogy egy Sahara minden porondja kavarog a légben.

A kocsis félni kezdett. Scherbane nem is vette észre a veszélyt. A hófúvások folyvást oly erővel rohanták meg, hogy a lovak szügyig voltak a mozgó, vakító hóban. Egyszerre nagy ropogás: a kocsirúd eltörött. A kocsis kötél után keresgélt a ládában, hogy alahogy összetákolja az eltörött rúdat, de megdermedt újjai sehogy sem birtak engedelmeskedni akarátának. A lovak prüszköltek, reszkettek, gőzölögtek s az első megerőltetésre mindkettő elesett.

— Uram, — szólt a kocsis, — lehetetlen tovább mennünk az éjjel. Borítsuk fel a szánt, hogy megvédjük magunkat a szélről s meg ne fagyjunk.

Scherbane sajtátságosan nézett a beszélőre.

— Megfagyni? — ismétlé lassan, vontatottan.

Új eszme látszott megfogamzani agyában s bizonyos megnyugvás vett erőt rajta

A lovakat háttal állították a szélnek, oldalt fordították a szánt, s a bundás-takarót a hóra borítva, lefeküdtek. És lassan, észrevétlenül, leirhatatlanúl kellemes fáradság lepte el őket, a boszúvágy s a vele járó setét gondolatok megdermedtek és jéggé látszottak válni.

A kocsis egy kis pálinkát hozott magával; ezt megitták. A megszemjázott lovak a havat harapdálták és álom nehezült szemeikre.

Scherbane elgondolta, hogy minden gyötrelmé-

nek vége volna, ha itt, így váratlanul meghalna. Akkor mások meg nem halnának s csodálkozott, hogy előbb nem támadt e gondolata.

Halála nem szabaditaná-é fel mindkettőjüket a büntől és kínládástól? Mért volt fájdalma oly önző? Hogy nem jutott eszébe már előbb, visszavonólni és szabadon hagyni a helyet a nálánál vonzóbb férfi számára?

Mélységes, csodás béke szállt lelkére.

— Légy boldog, szegény gyermek, szólt halkan és mosolyogva, most is áldalak! És te szegény anyám, nyugodj meg, legalább nem lesz gyilkos fiad!

Gondolatai folyton derültebbek lettek. Már nem hallotta a hóvihar szörnyü tombolását. Jól esett látnia, a mint a hó mind sűrűbben halmozódott fel rajta, mintha be akarná takarni, mintha az utolsó kétségbeeséstől akarná óvni, mintha ártatlanságában és tisztaságában akarná megőrizni.

Aztán csodálatos álma lett. Látta, a mint Leonóra gyermekével keblén, anyja karjaiba veti magát és anyja a gyermeket szivére öleli és Scherbane-nak nevezi.

Aztán minden elmosódott, — nem látott, nem érzett többé semmit.

A hóvihar folyton fokozódott, embert, állatot eltemetve. Csakhamar mi sem látszott már az alvók

kis fekhelyéből csak a szán diszítése és nap felkeltekor az utolsó nyom is eltűnt.

* * *

A hóvihar három nap és három éjjel dühöngött szakadatlanúl; maga a meny hóvá vált; mintha Sibériából minden szél összesereglett volna, hogy a Fekete-tengert felkorbácsolja és a Dunát jéggé változtassa.

Távol, közel, fenn és lenn, mindenütt csak hó és oly sűrű, oly áthatatlan hó, hogy még a jövő napjai is tehetetleneknek látszottak annak felolvasztására. Az egyhangúan szürke égbolt összefolyt a fehér végtelennel; még Bukarest kapui előtt is tönkrementek az utasok fogataikkal együtt. A külvárosok házait eltemette a hó, alig látszott ki imitt-amott egy-egy kémény füstölgő teteje, és a farkasok egész a város belsejéig hatoltak. A paraszt szánok hosszú sora nagy nehézségekkel szállította a fát és nem egy büszke erdő utoljára érte a telet.

— Anyám, — szólt Linza, — gyász fenyeget bennünket, a szent kép recsegett.

A vihar csillapúltával Pulchéria asszony nyugtalankodni kezdett, hogy nem kapott hirt fiáról. Küldönczöt menesztett Boldeniba. De csak pár nappal később tért vissza az öreg jószágigazgató társaságában.

Lehajtott fővel, kucsmáját kezében tartva, lépett be úrnőjénél. Jeges léghört terjesztett maga körül, mert újból kemény fagy állt be.

— A fiam küldi? — kérde Pulchéria asszony élénken elébe sietve.

A kucsma reszketett az öreg ember kezében.

— Az igazat megvallva, ő nem küldött; magam jószántából jöttem.

— Akkor hát beteg?

— Bizony, félek, hogy nem igen jól van.

— Mi baja? Hivattak-é orvost? Mért nem jött elébb?

— Mert nem is sejtettük, hogy az úr eltalál jönni, főkép miután a nagyságos asszony elment.

Pulchéria asszony nagy szemei rémülten meredtek a beszélőre.

— Menyem elment, azt mondta, hogy elment? Mikor, hová?

— Azt hittük itt van az uraságnál; egyedül szánkán indult el.

— És ön? tudakozódott...?

— Nem, miután azt hittük ide jön.

A kucsma egyre jobban reszketett a ránczos kezekben.

— És akkor hát fiam, mikor megérkezett már nem találta?

— Nem, ő nem jött.

— Mit mond?

Az erős asszony dadogott s hirtelen belekapaszkodott egy zsölye hátába, különben elesett volna.

— A küldöncz által megtudtuk, hogy a hóvihar alatt kelt utra, akkor keresésére indultunk s éjjel-nappal kerestük fáklyákkal és kutyákkal és most megtaláltuk.

Pulchéria asszony tompán nyöszörgött és élettelenül összerogyott.

Az aggastyán ősz haját tépte. Letérdelt úrnője előtt, édes szavakkal szólitgatta, fejét térdére emelte s végre, látván hogy olyan mint a halott, elszaladt segílyt hívni. Zoéra akadt, ki kiáltásaira anyjához rohant és hiába fáradozott, hogy azt magához téríthesse.

Ugy tetszett, hogy ez aléltság halállá akar változni.

— Mit mondott neki? kérdezte Zoé egy izben, de nem nyert feleletet.

A zajra Linza is megjelent a komornákkal. Ezek mind sirtak; a küldöncz elmondta nekik a történetet.

Linza zokogva borult anyjára.

— Szedd össze magad! — kiáltott Zoé szigorúan.

Aztán körülnézve, látta, hogy mindenki sir.

— De hát miért sirtok? — kérdezé és reszketni kezdett.

— Scherbane, Scherbane meghalt! — zokogott Linza.

E névre az anya félnyitá szemeit és lassan körülhordozá tekintetét — de a mint az aggastyánra tévedt, újból ájulás környékezte, de mindent elkövettek, hogy elejét vegyék. A fáradozást siker koronázta.

Végre mélyen felsóhajtott s két nehéz könnycsepp pergett alá fehér arczán.

A béke és örök megnyugvás képe, feküdt Scherbane házának nagy termében, midőn anyja és nővérei mély gyászban megjelentek ott. A pap a koporsó lábánál térdelve imádkozott míg a magas viaszgyertyák vörösded, gyászos fényt vetettek a megdicsőültnek arczára.

Pulchéria asszony fia keblére vetette magát és hosszan, hosszan ott maradt, mintha saját életét akarta volna belé lehelni. Mikor nagysokára felegyenesedett, az öreg igazgató oda lépett hozzá és egy összehajtott papirost adott át:

— Ezt találtuk tárczájában, — szólta, — ezt pedig kezében; — s egy hatlövetű revolvert tett az asztalra.

Pulchéria asszony reszketve bontotta szét e lapot és ezt olvasá:

»Ne sirj, anyám. Nem maradhatok itt. Megtudtam nőm hűtlenségét. Azt túl nem élhetem. Te is tudtad és szent ajkaid az első hazugságra nyiltak. Áldalak, lelkem mélyéből áldalak anyám, önfeláldozásodért; mert neked köszönhetem rövid életü boldogságomat, a békét mit számomra megmentettél. Bocsásd meg, hogy kétségbeesésemben ennyit követeltem tőled. Elmegyek megölni szép fiatal feleségemet s aztán kioltom saját életem

Bocsáss meg anyám és imádkozzál elkárhozott lelkemért! ... «

Pulchéria asszony forró ajkai a kis lapra tapadtak, aztán keblébe rejté, annélkül, hogy tartalmát bárkivel közölte volna.

* * *

Két év múlt el.

Kocsi hajtatott Morineni udvarára. Az ablakokban kíváncsi fejek jelentek meg, mert a végzetes esemény után, a magány ütötte fel tanyáját a háztáj körül.

A kocsiban fiatal nő ült, halaványan, kimondhatatlanul szomorú szemekkel és térdein kis fiúcska ült, gyönyörű gyermek, nagy zöldesszürke szemekkel, fekete szemöldökkel és tömött barna fürtökkel. Kíváncsian nézett maga körül és mosolyogva, apró fehér fogacskáit mutogatva, kapkodott kövér kezecs-

kéivel a levegőben egy fehér galamb után, mely e perczben a kocsi felé röpült.

Inas közeledett a kocsihoz.

— Sabina asszony itthon van-é? — kérde az idegen.

Az inas furcsán nézegette; úgy rémlett neki, mintha ösmerné.

— Azt hiszem, igen; majd megnézem.

A hölgy egy szót irt egy papirlapra:

»Leonóra.«

— Adja át ezt, — szólt.

Hosszú idő múlt mig az inas visszatért. Gondosan betette maga után az ajtót és a kocsihoz lépve kimért hidegséggel mondá:

— Nincs idehaza.

Leonóra gyermeke homlokára nyomta ajkait. Majd odaszólt a kocsisnak:

— Előre! Jobbra, a fasoron végig!

Az inas a konyhába szaladt, elmondta a történeteket és csodálkozását fejezte ki, hogy az idegen Boldeni felé merte venni útját.

Leonóra a jószágigazgató házához vitette magát, kiszált, kifizette a kocsit és elküldte. Aztán belépett. Az aggastyán ijedten ugrott fel, midőn felismerte.

— Az Istenre kérem, — szólt Leonóra, — adjon egy kis tejet a gyermekemnek. Szomjan hal.

Aztán egy székre rogyott.

Az igazgató szó nélkül tejet hozott és nyugtalanúl, némán állt meg előtte.

— Pulhéria asszonyhoz akarok menni. Akar-e segítségemre lenni? szolt a fiatal asszony végre akadozva.

— A nagyságos asszonyt akarja látni?

— A fiatal asszonyok egyikéhez fordultam volna, ha hirét nem veszem, hogy mindkettő férjnél van, még pedig messze innen. Már csak anyósomhoz mehetek.

Az igazgató komoran rázta meg ősz fejét.

— Ez nagyon nehéz dolog!

— Jó, hát magam megyek!

És kétségbeesetten felkapva gyermekét, kirohant a forró, napos utra s a háznak tartott.

Egy ismeretlen inas fogadta. Megkérdezte tőle, megkérheti-e Pulhéria asszonyt, hogy egy perczre jöjjön a ház elé. Valaki várja az ajtó előtt, kinek sürgős beszéde van vele.

Pár percz mulva megjelent Pulhéria asszony. Még mindig egyenes volt a hatalmas alak, de haja galambószre vált és fekete, szigorú öltözetében zárda-főnöknőre hasonlított.

Leonóra térdre borult és feléje tartotta gyermekét:

— Az Isteni irgalomra kérem, — szólt, — oltalmazza gyermekemet! Ezt is el akarják venni tőlem, miután koldusnőt csináltak belőlem. Könyörgöm, vegye át gyermekemet, könyörüljön meg rajta!

— És én hozzám jössz? — kérde Pulhéria asszony mély komoly hangján.

— Tudom, nincs többé jogom ön előtt megjelenni, de mindenünnen elkergettek, mint egy nyomorult koldusnőt. Esdve kérem, könyörgök, oltalmazza meg a gyermeket!

— Kié a gyermek? — kérde Pulhéria asszony, fehér, komor arczczal.

Leonóra feje a gyermek fejére hanyatlott.

— »Ö« úgy örült rá! — suttogá, — s azt mondta, D a n lesz a neve.

Pulhéria asszony kivett kebléből valamit, a mi kis selyemkendőbe volt bevarrva; eltépte a kendőt és oda nyujtá Leonórának Scherbane utolsó levelét. A fiatal asszony égő szemei végig futottak rajta, aztán reszketve adta vissza.

— Oh, miért nem ölt meg! — kiáltá szenvedélyes kitöréssel. — Ezerszer jobb lett volna! megóvott volna a szégyentől, a nyomortól, a kintól! Oh Istenem, hisz leirhatatlan, mennyi durvaságot, mennyi megvevést és lealázást kelle túrnöm! Rosszabbúl bántak velem mint a legutolsó utczaí nő-személylyel. Pokolban

éltem. És most a gyermektől is meg akar fosztani és oly rosszá akarja tenni, minő ő maga. Oh anyám, vedd magadhoz a gyermeket és nevelj belőle olyan embert, minő a fiad volt! Nem érdemlem meg, hogy felneveljem! Korbácscsal üzess el küszöbödötől, a mint vele egykor fenyegettél és panasz nélkül fogom tűrni, — de vedd oltalmad alá a gyermeket! Csinálj férfit belőle és ne említsd előtte anyját soha. Hitesd el vele, hogy te vagy az anyja és jó, nemes lélek fog válni belőle, a milyen Scherbane volt — én pedig nyomtalanul fogok eltűnni.... Ne félj, soha sem jelenek meg többé előtted, én, a ki őt megöltem! Oh, anyám, vedd magadhoz fiamat!

Pulchéria asszony lassan lehajlott, kivette a gyermeket Leonóra karjaiból és őt magát is felemelve, kezet nyújtott neki:

— Gyere be, és maradj mellettem! — szólt hozzá.

És a parkban a csalogányok Isten jóságát ünnepezték csattogó énekükkel, és a fecskék vidám körben repdesték körül az áldott házat, melybe beköltözött a béke.....

Vége.

DRAGOMIRA.

D r a g o m i r a .

Krim-Gherai a tatárok fejedelme, fényes udvart tartott Baktchiseraiban. Soha annyi s oly remek keleti szőnyeget, oly mesés arany-munkákat, oly ragyogó drágaköveket nem láttak ott együtt. A lovak felszerelése kápráztató volt; a kengyelek és sarkantyúk színaranyból készültek, a takarókat gazdag himzés fődte és ha Krim-Gherai udvarával lóra szállt, a nap azt kérdé magától: nem-é egy második nap ez, mely a földön végig szágúld.

Kiséretében volt egy fiatal román, kit Krim-Gherai valamely kirándulása alkalmával, még gyermekkorában magával hozott Sutchavából.

Előkelő külsejü volt, sugár, magas mint egy fiatal fenyű-szál, fürtös haja érdekes keretbe foglalta nemes, szép fejét. De szemeinek kifejezése szomorú

volt; gyakran kérdezte: ki ő tulajdonképen? Azonban senki sem tudott felelni kérdésére.

Krim-Gherai egy szép nő karjaiból ragadta ki, miután a nőt leszúrta, mert kiabált; ő maga sem tudta, anyja vagy csupán dajkája volt-é áldozata.

Idegen volt, talált gyermek, pedig érezte, úgy rémlett neki, mintha nemes vér folyna ereiben.

Egy este a palota udvarán állt, arabs ménjéhez támaszkodva, mely időnként feléje fordítá okos fejét és azt vállához dörzsölte, jó barátságuk félreismerhetlen jelül.

Hosszú útról jött és várta bebocsáttatását Krim-Gheraihoz, hogy jelentést tehessen neki. Elábrándozva nézte a szökőkút vizét, mely ragyogón lövellte sugarát a magasba, a hold méla világításában.

A palota egyik felét setét árny borítá, másik felét ellenben, szinte napfényhez hasonló világossággal özönlé el a teli hold.

A fiatal ember közömbös tekintete révedezve siklott el a hosszú ablaksor arany-rácsozatán, mely mögött Krim-Gherai háreme rejtőzött. Legenda-szerű történetek fűződtek e helyhez, ott eltemetett és fogva tartott csodaszépségü hűrikről, kiknek száma egyre nőtt, annélkül, hogy a komor tartár vágya és szenvedélye csillapult vagy kielégítést talált volna.

A fiatal keresztény azonban irtózott e helytől, mely szomorúságát és honvágyát ismeretlen hazája után csak növelte.

Egyszerre megmozdúl az egyik arany-rács és kívülről a hold által, belülről pedig lámpafény által megvilágítva, az ablakban fátyol nélkül megjelen a legszebb fiatal leányarcz mit valaha látott életében.

Egész testében megremegett, elanyira, hogy hű lova előre hajtá fejét és prüszkölni kezdett, mintegy veszélyt sejtve, mely fiatal gazdáját fenyegeti.

A két fiatal lény elmerült egymás nézésébe, mintha szemeik mágnesek lettek volna, és tekinteteik összeforrtak volna.

E perczben léptek nesze hallszott a lépcsőkön, a rács bezárult és a fiatal embert a Khán elé szállították.

Következő este ismét a szökőkútnál találta magát s rögtön megjelenése után, a bájos visió újra mutatkozott. A harmadik estén előre hajolt, és halkán, de érthetően suttogá:

— Ha keresztény vagy, ments meg! Nevem Dragomira!

— Megmentelek, oly igazán, a minthogy keresztény vagyok és nevem Paron.

A jeleńség rögtön visszavonúlt és a rács bezárúlt.

Másnap Krim-Gherai és fényes kísérete ismét elindult újabb harczias expeditióra. Ragyogó gyémánt félhold ékíté drága szörme-kucsmáját és egyre tánczoltatta nemes arabs paripáját, mert tudta, hogy az arany-rácsos ablakok mögül, az asszonyok és rabnők szemei kísérik minden mozdulatát, de mindenek fölött a legszebb rabnő, Dragomira csillag-szemei, kit a maga számára nevelt gyermekkorától.

Szépségének hirtelen messze szárnyalt és nem egy ellensége azon törte fejét, mikép rabolja el tőle nemes zsákmányát.

A legiszonyúbb büntetésekkel fenyegették a fiatal lányt, ha fátyol nélkül mutatkozik: Talpa a kantchoukával fog ismeretséget kötni és a legsetétebb börtön temetendi el szépségét.

Most csakugyan az ő szemei is ott villogtak a rács mögött, de nem Krim-Gherait nézte, a kit utált.

Paront követte tekintete, Paront, ki ura mellett lovagolt s kit régen szívébe zárt a szép rabnő.

Az expeditió alig tartott három hétig és nehezen megrakodva mindennemű drága zsákmánnyal, a tatárok hazatértek.

Paron ezúttal különösen kitüntette magát me-

rész vitézsége által; megmentette Krim-Gherai életét, elhárítván róla a neki szánt yatagán-csapást és szét-hasítván ellenfele fejét.

A fejedelem a palota udvarán maga köré gyűjté hiveit és mindegyikét királyi bőkezűséggel jutalmazta meg.

Végre Paronhoz fordult.

— Hát te, fiam, ki nagy tetteket vittél véghez, kinek számára nincs eléggé magas jutalom — szólj! Tán valami különös kivánságod van, mit teljesíteni hatalmamban áll. Szólj bátran! A mit kérsz azt megadom, arra vedd fejedelmi szavamat.

Ekkor Paron megsarkantyúzta lovát; kezének egy mozdulatára a nemes állat térdre ereszkedik és Paron hangosan, hogy mindenki hallhatta, megszóllalt:

— Ha herczegséged valóban egy kivánságomat teljesíteni kegyeskednék, arra kérnélek, add hozzám feleségül Dragomirát, a keresztényt!

Halálcsend követte e szavakat.

Minden szem aggálylyal szegződött Krim-Gherai arczára, mely hirtelen lángba borult.

Fogcsikorgatva harapdálta hosszú bajusza végeit.

— Hát ösmered? — kérdé végre.

— Ki ne ismerné Dragomirát? — Azonban nem szépsége kedvéért kérem feleségül, hanem mert keresztény mint én.

Gherai hallgatott. Végre, hosszas tusa után, úgy látszott, legyőzte önmagát.

— Legyen! — kiáltá, — beváltom szavamat; még ma megüljük a nászt.

Dragomira minden szót hallott. Majd elhalványodva, majd lángba boruló arczczal, szédülve, reszketve, elalélva hallgatódzott.

Most, e szavak hallatára, térdre rogyott, hálát adva Istennek, hogy kimentette nyomorúságából s megengedé, hogy egy nemes keresztény hitestársa legyen.

Felszabadúl végre az undok vén asszony keze alól, ki felnevelte, megszabadúl az asszonyok üldöző féltékenységétől.

Egyedüli, tisztelt és becsült hitestársa lesz egy férfinak a kit szeret.

Hamarosan előkeritettek egy papot és csodálatos, költői diszben megjelent a menyasszony a boldogságtól ittas ifjú hős előtt, ki térdre szeretett volna borulni előtte, mint egy túlvilági jelenség előtt.

A vallási szertartás végeztével a fiatal párt ünnepélyesen a nászszobába kísérték, mit gazdagon fel-

ékesítettek a számukra indiai és persa sálokkal. Pompás keleti nyugágy várta őket; egy égő lámpa himbálózott a magasban, rózsás, magikus félvilágossággal árasztva el az illattal telített szobát, hová el nem hathatott kívülről semmi zaj.

Alig léptek be, Dragomira férje lábaihoz veté magát, átkarolta térdeit és szenvedélyes kitöréssel szólt:

— Szeretni foglak mint egy Istent! Imádni foglak mint egy szentet! Szolgálni foglak mint az uramat! Mert te megmentettél a gyalázattól, egy pogány érintésétől! Minden lehelletem, szívem minden dobbanása a tied lesz!

Az ifjú ziháló keblére vont. Apródonként leszedte róla a diszt, mely tőle elválasztotta és megittasodva szemlélte a világ legszebb szüzét, kit sajátjának, tulajdonának nevezhetett.

— Drágább vagy nekem életemnél! — ismétlé folyvást s midőn végre megnyugodtak kissé, elkezdék elbeszélni egymásnak az átszenvedett kinokat és visszaemlékezésük egyre messzebb hátranyúlt, egyre messzebb, míg azon időt elérték a midőn elraboltattak.

— Hát téged honnan raboltak el? — kérde végre Dragomira.

— Sutchaváról.

— Engem is! És még dajkám nevére is emlékszem: Tomasá-nak hitták.

— Az én dajkámnak is ez volt a neve! — kiáltá Paron csodálkozva.

— Kis fivérem is voltak, — folytatá Dragomira. — Az egyiket Bogdánnak hívták és a másik nyakcsigáján egy apró fekete jel volt, melyre rászoktam tenni újjamat, mondva »szeder!«

E perczben Paron felugrott, a falnak támaszkogott és arczát kezeibe temeté.

— Mi bajod? — kérdé Dragomira ijedten könyökére támaszkodva és rémülten szemlélve Paront.

De az letérdelt előtte, ölébe hajtá fejét és nyakára mutatva, kérdé:

— Mi ez?

Egy kétségbeesett sikoltással Dragomira hátraveté magát:

— Nem, nem, te nem lehetsz.....

— De igen, fivéred vagyok! — szólt Paron.

És keserves sirásra fakadt.

Hosszasan, minden úton-módon igyekeztek egymást meggyőzni róla, hogy nem testvérek. De a kérelhetlen tényekkel szemben, nem kételkedhettek benne.

Különböző egyének által raboltatván el, egy-

mástól elválasztattak, és sohasem hallották egymás hírét.

Ah, mily szomorú búcsúzás volt ez a hosszú éjszakán át az ifjú házaspár között!

Reggelre, bejelentették magokat Krim-Ghe-
rai-nál.

Ámúlva fogadta az ifjú párt, mely megtörten, szomorúan és némán állt előtte.

Miután kérdéseire elmondták neki végzetes felfedezéseket:

— Akkor hát meg kell halnotok? — kiáltá.

— Ez a mi egyedüli óhajításunk, mert az élet terhünkre vált.

— De keresztények vagytok, s ennélfogva keresztények ítéljenek fölöttetek.

Keresztény papokból és birákból zsinatot hit-
tak össze, mely elhatározta, hogy tudatlanságukban elkövetett vétkük nem érdemel halált; de a bűn azért bűn marad és vezeklésképen mindegyikök építsen kolostort a maga számára.

Megtörten tértek vissza hazájukba és Sutchava mellett kolostort alapítottak. Paron a magáét Dragomirának nevezte el.

És ott, a legmélyebb tisztelettől körülvéve, a környék védagyalaiként éltek, Paron mint prior, Dragomira mint fejedelemnő és halálos ágyán nem akarta elfogadni a szentséget senki kezétől, csak Paronétól.

Az pedig megcsókolta a haldokló halvány homlokát, míg hosszú fehér szakállá meg-megremegett. Alig is élte túl egy évvel egy órai hitestársát, és viszontlátták egymást ott, hol semmi emberi törvény nem tilthatja, hogy szeressék egymást.

Vége.

DOMENECH PABLO.

(EGY SZEMTANU ELBESZÉLÉSE UTÁN.)

Domenech Pablo.

Don Fernando de Ybarreta tábornok a santanderi országúton közeledett, hogy a Karlisták által ostromolt Bilboát felszabadítsa. Azonban Somorrostro erdős völgyében megakadt, mert San Pedro Abanto dombjai megannyian erődítve valának s a legyőzhetetlen akadályok egész sorozatát képezték.

Feladata lett volna az nap e positiókat bevenni; de száz ágyútorokból seregére tört a halál.

Don Fernando törzstisztjeivel egy majorban foglalt állást, melynek téglával befalazott ablakain csak keskeny rések valának hagyva. A golyók záporként érték a major homlokzatát, melyben megszámlálhatatlan lyukat ütöttek.

A csapatok elszánt bátorsággal rontottak neki

a sánczoknak, de oly tüzes fogadtatásban részesültek, hogy habozva megálltak.

— Sennores! — szólt a tábornok, — ez nem jól van így; a gyerekek tesznek a mit lehet, de túlságosan sok hull el; végre még elvesztik bátorságukat: szuszt kell adni nekik. Egy perczre én is el megyek velök amoda fel, s ha úgy tetszik, önök is elkisérhetnek.

Aztán egy fiatal francziához közeledve, ki a törzstisztikart követte:

— Ön, — szólt hozzá halkán francziául, — ön maradjon itt!

A vér mind az ifjú arczába szökött; habozva nézett a tábornokra.

— Jól van, jól! értjük, — viszonzá nevetve a tábornok. — Ön francia és spanyolok közt van! hiú két nemzet, az bizonyos. Hát jőjjön velünk, gyermek, ha nem tud okos lenni!

Lovára kapott, megsarkantyúzta és egy gyepel benőtt kis dombra vágtatott fel, mely az útkenyarálatot uralta.

Jó kinézésű, nemes külsejű ember volt, nagyon emberséges, igen szelid barna szemekkel, lekonyuló hosszú fehér bajuszzsal, körte-alakú szakállal, erősen rezes arcczal és komoly embonpoint-al, melyhez jól állt előkelő bravourja, mit egyszerűsége szinte hősiességgé emelt.

A C a z a d o r és hős csapatai bátran hatoltak előre egy bizonyos árokig, hol a halál sűrűn hullott mint a zápor nyáron; ott aztán, egyszerre megriadva, az emberek megfordultak és neki iramodva kerestek valami menedéket, sziklákat, fákat, akármit; a sziklák mögött pedig újból kompakt testté alakúlva, ismét neki mentek a veszélynek.

Valahányszor új szakasz vonúlt el mellette, a tábornok felemelkedett a kengyelben, lekapta képijét és lelkesülten kiáltá:

— Ah! Itt van Cordoba! Éljen Cordoba! — Itt meg Mendigorria, — éljen Mendigorria! — Meglátjuk, megakad-e a lányok szeme a cordobai legényeken! Előre Cordoba! Előre Mendigorria!

És a szegény ördögök felvillanyozva kiálták: Éljen a mi tábornokunk!

— Éljen Spanyolország! — felelte a tábornok.

Már kétezer ember esett el. És don Fernando még mindig nyugodtan szivarozott; egy óriás, remek szivart szítt, mit csak időnként vett ki ajkai közül, hogy gondos elővigyázattal fehér keztyüs kezének újjával lerázza róla a hamut — vagy hogy egy lelkesítő csata-kiáltást hallasson.

A többiek is szivaroztak, de idegesen, rendetlenül; egy-egy szivar legfeljebb öt perczig tartott;

mert fenn a dombon haláleső esett, golyó-zápor, mely alatt hamar kialudtak a szivarok.

A tábornok mellett állt kis trombitása, ki egyik kezét don Fernando csizmájára nyugtatva, a másikkal ezüst trombitáját tartva, folyvást kérdő tekintettel szemlélte urának arczát, hogy az első jelre valamely riadót fújjon. Egy golyó egyenesen homlokon találta. Sóhaj, egy hang nélkül a fűbe rogyott.

— *P o b r e i t o!* (Szegény kicsike!) szólt a tábornok. Emlékeztessenek ma este, uraim, hogy személyesen irjak a szegény fiú szüleinek. Becsületes emberek és szomszédaim.

E perczben érkeztek a »Havana«-ezred vadászai, don Vicente de la Cueva ezredes által vezetve. Alig vette őket észre a tábornok, még magasabbra emelkedett kengyelvasaiban és harsona hurra! kiáltásban tört ki, mely felvillanyozó hatást tett.

Don Vicente a hős bravúr oroszánaként szerepelt.

Nem régen történt, — don Vicente még kapitány volt, — hogy don Fernando seregében egy csapat a másik után »szint vallott«.

Egy nehéz és meleg nap után a kapitány azt hitte, hogy végre alhatik keveset, és végig vetette magát egy ágyon.

Egyszerre úgy tetszett neki, mintha neszt hal-

lana alatt. Mezitláb, éjjeli ruhában, vörös foulard-kendővel fején, lábújjhegyen leoson és megpillantja embereit, kik szép csendesen holmijukat csomagolják és rendbe szedik magukat, hogy a kapufélfától sem véve búcsút, odébb álljanak.

Néhány füstölgő fáklya világított a nemes foglalkozáshoz.

Don Vicente felkap egy zsámolyt, olyat vág vele a lázadók egyikének fejére, hogy az összeesik — aztán mennydörgős hangon parancsolja:

— *A l a s a r m a s!* (Fegyverre!)

Miután ijedt és félős tekintettel lopva tanakodtak egymással a katonák, engedelmeskednek és fegyvert fognak.

— Figyelem! Tisztelegj! parancsolja a kapitány és lassú léptekkel elhalad mellettük, tűzszemével lelkük fenekéig hatva, elannyira hogy a ficzkók reszkettek mint a nyárfalevél. — Mindnyájatokat, mondja, az igazságnak kellene kiszolgáltatnom; de tekintetbe véve visszatérésteget a rendhez, csak néhányat fogok megbüntetteni, találomra. Egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolcz, kilencz Tizedikszám, ki veled! . . . Tizenegy, tizenkettő . . . stb. . . . Ki veled, huszadik szám!

A férfiak halálsáppadtan, félholtan az ijedtségtől, szó nélkül engedelmeskedtek.

Majd mosoly vonúlt el a kapitány finom arczán.

— Elég, fiúk, (m u c h a c h o s), — mondá végre; — látom, hogy tulajdonképen ép oly jó gyerekek vagytok, mint bátor katonák. Mindnyájatoknak megbo csájtok. Feküdjetek le és aludjatok jól.

E naptól fogva emberei a szó szoros értelmében bálványozták.

Másnap reggel egy erődítvényt ostromolt csapatjaival, kik között ott vitézkedett a leütött is, kit személyesen gyógyított meg.

Kicsi, sovány létére, don Vicente soha sem ivott semmiféle szeszes italt s alig evett; kicsi lábai voltak, gyűrűket hordott minden újján, apró bajuszát feketére festette s hatalmas állkapczái nagy akarat-erőről tanuskodtak.

A tábornok tehát tudta, mért üdvözölte oly lelkesen a »Havana« vadászcsapatait. Mindazonáltal s daczára példabeszéddé vált bravúrjoknak, ők is meg-
hökkenetek a fatális árkon való átkelés előtt. A tisztek nagyobb része már elesett; a közlegénység habozva szemlélte e halálos útat, melyen át kelle esniök.

— Fiúk! Mi a patvarba lelt henneteket! — kiált egy fürge, jól megtermett fiatal ember, villogó barna szemekkel, kinek gyér göndör szakállá, két hegyes véggel ékiti az állát.

Ő az, Domenech Pablo, kinek legyőzhetetlen

bátorsága legendászerű hirre tett szert az egész táborban.

— Féltek, hogy meleg lesz oda fönn? Dehogy Hisz gyermekjáték az egész! Nézzétek!

És ezt mondva, lassu, kényelmes léptekkel halad előre, előveszi dohányszelenczéjét, cigarettet sodor magának, mit füle mögé tűz, egy másodikat sodor, ezt meggyújtja és füstölni kezd.

Aztán körülnéz. A többiek még mindig haboznak. Ekkor fegyverét vállára kapja és kezeit zsebeibe mélyesztve, szivarozva, csendesen lép folyvást előre, előre, mintha csak sétálgatna és amott fönn csak tréfából lövöldöznének borsóval s nem golyóval.

Villanyos mozgás fut végig a sorokon; megrendülnek s harsona hurrah! kiáltással a hős nyomában neki iramodnak.

A gyepes domb tetejéről a tábornok üvegen át figyelemmel kísérte a harc minden pházisát. Arcza kigyúl.

— Ki az, a ki most egyedül közeledik az ostromhoz? — kiáltja. — Valóban, szivarozik! Most a többiek is rágondolják magukat; neki mennek; rohamlépésben követik. Még sokan megmaradnak Hurrah! A redoute el van foglalva! A nap a mienk! Ide azzal az emberrel, ki magával ragadta őket!

Az adjutáns megsarkantyúzza lovát és visszatér Domenech Pablóval, ki egészen fekete a lőportól.

— Ime fiam, itt az érdemkereszt, vitézségedért!

Pablo igazi spanyol kecscesel hajtja meg magát; ép oly nyugodt magatartású az örömben, mint a golyózapor közepette volt.

— Boszorka-mester vagy, nemde, hogy így egymagad neki indulsz a redoutok ostromának?

— Úgy van, tábornokom!

A törzstisztek mosolyognak.

— Hogyan, valósággal sérthetetlennel tartod magad?

A tábornok jóságos arcját hamiskás kifejezés deríti fel. De a legnagyobb komolysággal Pablo elővont kebléből egy apró szent-képet.

— A noviam (menyasszony) adta, — szól csendesen; — a golyók nem bánthatnak.

Pablo hangja szelid és csengő; kissé gúnyoros kifejezés ül arcján; finom bajusza alatt keskeny, jól rajzolt ajkak, apró lábak és kezek. Mindenki jóindulatú érdeklődéssel szemlélte a jól megtermett, sugár és mégis erőteljes fiút.

— Jelentkezzél a nagy-keresztért, a San Fernandói babéros-keresztért, fiam! — mondá a tábornok atyai jóindulattal.

Most végre Pablo egészséges halaványságán

piros hullámban vonúl át a nemes vér; szemei felragyognak, orrczimpái meg-megremegnek s szinte át-látszóknak tetszenek, melle kifeszül, mig ajkai összeszorúlnak.

San Fernando nagy-keresztje!

Előbb bizonyítékot kell szerezni, hogy a kitüntetésre kijelölt méltó reá. Mikor az megjelen, a bíróság ügyvédet nevez, ki a követelő jogai ellen lép fel, mire a főnökök személyesen megjelennek és a hős tettről bizonytságot tesznek. Ezt a keresztet nem szokás láthatólag viselni, de az egyenruha bel-sejébe varratik, hogy folyton viseltessék.

Pár nappal később Domenech egy bajtársa mellett állt, ki lábai közt tartva egy dobot, azon levelet irt, mit amaz tollba mondott neki. Előre hajolva, nehéz kézzel, ügyetlenül végezte feladatát. Ez nagy gond volt Domenech életében, és az egész sereg vele bánkódott, hogy nem tudván irni-olvasni, tudatlansága miatt nem lehetett soha tiszt.

A levél így hangzott:

»Édes Paquitám!

»Remélem jó egészségben vagy és minden ügy megy a hogy kívánod. Én megkaptam a San Fernando nagy-keresztjét. Hogy mért, azt nem tudom. A tábornok azt kérte tőlem, védve vagyok-é a golyók

ellen. Akkor megmutattam neki a szentképet, mit Te adtál nekem. Remélem, négy hét múlva már hazaküldenek s ha addig el nem feledtél, menyegzőt csapunk.

»Üdvözöllek,

»Hived

Domenech Pablo.«

Még igen távol volt a Pablo által kitűzött időpont, midőn a kommandáns magához hívatta.

— Az ezred orvosa magánszolgájának akar, fiam, mert ügyes és lelkiismeretes vagy, — szólt hozzá a parancsnok.

— Uram, könyörgöm, kiméljen meg ettől! Nem szolgálhatok. Nemes családból származunk és saját ölfidjeinknek urai vagyunk, melyek apáról fiúra szálltak mindig. Nem lehetek szolga. Nem veszi be a természetem.

— De Domenech! Te, a legrendesebb katona, az ezred legengedelmesebb embere, ma, először lázadó akarsz lenni. De hát gondold meg, hogy csak úgy a király szolgálata ez, mint az enyém.

Pablo ajkait egymásra szoritá és nagyon elhalványodott.

— Legyen parancsnok úr! Minthogy ön kívánja, engedelmeskedni fogok! — mondá halkán és különösen szomorú tekintettel.

Este megjelent az ezredorvosnál és sapkáját hosszasan forgatva kezei közt, akadozva szólt :

— Igérem, hogy hűséges szolgája leszek, de... egy nagy kérésem volna

— Hát szólj fiam, mi az ?

Az ezred-orvos, don Ramon Etchefaster, kitűnő sebész és bask eredetű volt. Magas, hatalmas, kissé túlhizott alakján az egyenruha feszesen állt. Erősen szinezett arczczal, fehér, keményszálú bajusszal, világosszürke szemekkel megáldva, szívesen tréfálódzott a korcsmai szépekkal. Különben indulatoss volt ugyan, de jó.

— Szeretek dolgozni és sohasem fogom sokalni a munkát, bármennyi legyen, — folytatá Pablo lassan, bizonyos habozással hangjában. — Meg fog szidni, káromkodni fog ha tetszik, össze fog szamarazni Csak egyre kérem — ne emelje rám kezét ne nyúljon hozzám! Mert ha megtörténnék, semmiről sem állok jót!

— De hát hogy is juthatna eszembe téged megütni? Számítok rád és mindig jól fogok bánni veled.

— Csak figyelmeztetni akartam. Az ember soh'sem tudja mi történhetik — s ez olyan dolog, mit el nem viselhetnék. Nemde, meg fog emlékezni róla?

— Hogyne, hogyne, fiam. De nem félek semmi-

től. Tudom, bizni lehet benned: no hát, bennem is megbizhatsz, mondhatom.

Pablo igen komoly arczczal hagyta el a szobát és lelkiismeretesen, gondosan hozzáfogott szolgálatahoz. De arczának vidám kifejezése eltűnt, ajkairól nem hangzottak többé a vidám csevegések. Ruganyos járásából elveszett a büszkeség, a könnyedség.

Teljes változáson ment át.

— Hát Domenech mit csinál? — kérdezte a parancsnok.

— Oh, olyan hozzám akár a jó anya! — felelte a sebész. — Semmire sincs gondom többé; Domenech gondolkozik helyettem, gazdasszonykodik, vigyázz, akár egy jó anya! túri hogy szidjam, bosszantsam, s csendes marad. Éber, nem pletyka, szóval: valóságos gyöngy.

— Nem-a, de hős! — viszonzá a parancsnok a meggyőződés hangján.

Pablónak folyvást azon járt az esze, mikép szerezzé meg urának mindamaz apró kellemetességeket, kényelmeket, melyekről a tábori életben le kell rendesen mondani. S mikor a mozgó-kórházból haza jött, lehangoltan, idegesen, a szörnyü munkásság után, mely alatt nem egy erőteljes fiatal ember adta ki hős lelkét kezei alatt; vagy egy-egy családapa

örökre nyomorékon hagyta el ügyes műtéteinek színhelyét, — bizony don Ramon nem ritkán igen kelemetlen volt, és izgatottsága indulatos kitörésekben, türelmetlen kifakadásokban keresett enyhülést.

De Pablót azért soha sem hagyta cserben sem szelidsége, sem nyugalma.

Egy napon az ezredorvos elindúlva, így szólt :

— Ma este Domenech, hét órakor itthon leszek. Legyen gondod rá, hogy vacsorám készen legyen. Nehéz műtétet kell végeznem és fáradt leszek.

Ezzel don Ramon felöltötte egyenruháját, sietősen begombolta és elment.

Pablo a legnagyobb gonddal hozzáfogott az esteli készítéséhez. Beafsteaket párolt burgonyával. Pontban hét órára minden készen volt és étvágygerjesztő illat tölté el a szobát.

De az orvos nem jött.

Elbúsúlva a késedelmen, Pablo befödi az étkeket, hogy ki ne hüljenek. Eszébe jut, hogy jobb lesz mindent ellökni és újra főzéshez fogni; de ura minden perczen hazajöhet, éhesen, türelmetlenül, idegesen. Jobb lesz, ha rossz ételt talál mint semmit, az ilyen fárasztó napi munka után.

Szegény Pablo majd leült az ajtó küszöbére, majd visszatért a szobába. Az égen sötét fellegek tornyosultak, erős viharnek előjelei mutatkoztak és

egyszerre beállt az est. Végre, a kétes setétségben feltünt don Ramon hatalmas alakja és azzal a szakadozott járással, mely indulatos hangulataiban sajátja volt, hirtelen belépett, sapkáját egy zúgba dobta, és a ház egyetlen székére rogyva, eltolta magától a gyertyákat és közelébb vonta az étkeket.

Pablo figyelmezteté urát, hogy az eledel rossz lesz, hogy már régen készen várja jöttét. Don Ramon azonban mit sem látszott hallani a mondottakból, egyre töltögette magának a bort, dühösen kikelt a segédek ellen, kik valamennyien szamarak, — a katonák ellen, kik gézengúzok, az ostoba Vörös Kereszt ellen, mely nem tud ápolónót nevelni, a hasznavehetetlen kötőszerek ellen, melyek egy fabaktát nem érnek.

Aztán egyszerre elhallgatott és enni kezdett.

De az oly nagy szeretettel előkészített esteli meg volt romolva. A hús kemény lett, a burgonya hideg.

— Ronda eledel! Kutyának való, nem embernek! — dörmögött az orvos több izben. Aztán kiköpte a szájában lévő falatott, dühösen földhöz vágta a tálakat és arczúl csapta Pablót.

Ez kirohant a szobából, ki az éjbe, a zivatarba. Az orvos ott állt mozdulatlanul, — hirtelen kijózanodva. Eszébe jutott Pablo kérelme; szégyenérzet

fogta el, és megdöbbenve szemlélte a földön heverő cserép dirib-darabokat.

Az ablakhoz lépett, mit a megeredt zápor verdesett. Elővette óráját és látta, hogy másfél órával elkésett. — Kimondhatatlan aggály és nyugtalanság vett erőt rajta, és szive olyan lett mint a kő.

Várt, leste Domenech visszatértét.

A gyertyák lángját egyre lobogtatta a rosszúl csukódó ablakon át betóduló légvonat — de semmi nesz.

Don Ramon hosszasan járt fel s alá a szűk kis helyiségben — mind hasztalan.

— Nyomorúlt egy nap! — gondolá magában. A rosszúl sikerült nehéz műtétek, s hozzá még ez a magalázás!

Eszébe jutott gyakori hevessége Pablóval szemben, ki azonban soha sem mutatott neheztelést. Minden hasonló jelenet, nagyitva, kiélesítve vonúlt el izgatott elméje előtt. No bizony, csak jóvá teszi valahogy a számos igazságtalanságot! Szép gyűrűt vesz a *novia* számára; segédkezni fog az új pár felszerelésében, megtesz a mit tehet, s kiengeszteli Pablót.

De hiába állt meg időnkint hallgatódzva — semmi nesz sem hallatszott. Csak az esőt hallotta, a mint dühvel koppantott az ablakokon, — léptek zajának nyoma sem volt.

Belefáradva a hiábavaló várakozásba, végre ágyára veté magát és eloltotta a gyertyákat. De álom soká nem jött a szemére, mert valahányszor szunnya- dozni kezdett, Domenech közelgő lépteit vélte hallani és felriadva, dobogó szivvel hallgatódzott, hogy egye- bet se halljon, mint a zápor és szél zúgását s a ziva- taros éj nyugtalanító neszt. Nagysokára a kimerült- ség legyőzván lelkének és idegeinek izgatottságát s a szenvedélyes vágyat, hibáját jóvá tehetni, nehéz, nyug- talan álomba merült.

Ezalatt Pablo mint az örült kódorgott künn a szabadban. Időnként, ha a vakító villámok fényénél az útfélen egy Krisztus-képet pillantott meg, leterdelt és imádkozni próbált. Azonban az imádság nem tudta felküzdeni magát ajkáig. Mindig csak egy és ugyanazon szó jött ajkára. »Bosszú!« Bosszút állni az emberen, ki őt, a kevély, a szabad, a nemes Pablót, őt, az ártatlan, türelmes Pablót arczúl merte ütni!

Aztán eszébe ötlött, hogy a keresztény vallás türelmet parancsol, hogy ő maga is meghal ha bosszút áll ellenfelén.

— És az én szép kis novíám, az én szegény kedvesem! — nyögte kétségbeesetten. Megfognak majd, lelőnek mint egy kutyát, mint egy közönséges gonosztevőt, még keresztény sirt sem adnak szentelt földben!

El-elmondogatta ezeket magában, de megütött arca égett, és a zápor le nem mosta róla az ütés égető jelét, nem hűsítette a megőrjítő, megszégyenítő érzést.

A nedves fűbe vetette magát és beleharapott. Oda verdeste fejét a kereszt lábához ; de ereiben csak nem enyhült a tűz, mintha olvasztott vas folyt volna bennök vér helyett. Azt hitte feje, melle nyomban meghasadnak. Olykor kitétotta száját, attól tartva, hogy megfűl és ökleivel verdeste mellét, csakhogy lélekzetet vehessen.

— Pedig figyelmeztettem ! És nem gondolt velem ! Nem vette számba szavaimat. És miért ? Mert valamely sebesült tán a kezei közt halt meg ? Mintha egyre nem menne, akár egygyel több vagy egygyel kevesebb hal meg, akár a harczmezőn, akár a kés alatt, akár

Nem fejezte be szavait, mert az utóbbi gondolatnál szívdobbanása elállt.

Aztán elgondolta, mily becsületes volt teljes életében, feddhetetlen, jó — és rövid pár óra múlva nem lesz többé a régi — soha többé a régi

De hát ez az ütleget, ez az arczúlcsapás, nem-é degradálta már is a régi Pablót ? Sülyedhet-é ember mélyebbre ennél ?

Összeborzadt. Oly gyűlölet fogta el don Ramon

irányában, hogy rá akart volna rohanni és nyomban megfojtani ágyában

— De nem, gondolá, nem így, nem így

Egy kőre ült, míg a viz át meg át járta öltönyét, és idegesen kezdte tépegetni szakállát, mintha csak ki akarta volna tépni szálanként. — A bátrak érdekkeresztjét hordta mellén, a legfőbb kitüntetésre volt kiszemelve és egy nyomorúttal gyávánák tetteére készült!

De don Ramon cselekedete még gyávább volt mert Pablo védtelenül állt előtte és ő megbecstele nitette!

Ökleit szemeire szorítá; úgy érzé, mintha vér folyna szemeiből köny helyet. El perczben a parancsnokot is gyűlölte, ki őt, a büszkét ily megaláztatásra kényszeríté, szolgát csinálva egy szabad katonából.

Ah, pedig szenvedélyesen szerette az ő jó parancsnokát. Érte, az ő kedvéért cselekedte hős-tetteit; az ő dicsérete kedvéért tagadta meg magát s fogadta el az alacsony foglalkozást; az ő kedvéért mindent megtett — tűzbe ment volna érte!

— Ah! don Vicente! don Vicente! — szólt hangosan. — És mégis szeretlek, mert hős vagy, Ah! don Vicente, miért követelted ezt tőlem! És ha ezt megteszem, don Vicente, meg fogsz lövetni és nagyon szomorú leszesz utána.

És nagy forróság lepte meg s torkából szemibe tolútlak az égető könyek, mig szenvedélyes zokogás reszketteté meg egész testét. Lábával toppantott, fogait hallhatóan összeharapta, felállt és mint az örült futott odább a setét, zivataros éjben.

Egy vadregényes hegy-torkolatba tévedt és ott megállva, egy sziklához támaszkodott ; nagy tért, nagy távolságot szeretett volna tenni don Ramon és maga közé, hogy meg ne tehesse azt, a mit megtenni kénytelen.

Ah, semmi sem moshatja le szégyenét, csak a vér. Pedig ölni annyit tesz mint saját életét kockára tenni. Életét? De hát mit bánja ő már most életét? Tovább élhet-é még így megalázva, megbecstelenítve?

Ekkor kis menyasszonyának képe merült fel izgatott képzelme előtt.

Hogy fogja siratni ha haláláról értesül. — De hát hogy is merné valaha még megcsókolni? És idegesen, eszeveszetten végig húzta nedves öltöny-újját az arczán, hogy letörölje róla — a mi letörölhetetlen.

De az ég vize le nem moshatja a becsteleniséget.

Az eső félelmetes robajjal töltötte el a szűk hegyszakadékat ; rohanó patakok képződtek s végig

folyva a sziklákön, lenn habzó, tajtékzó folyamhá
nőttek meg.

Pablo hallotta a lármát és érezte a hideg esőt, mely nyakcsigáján végig folyt. De a setétség oly nagy volt, hogy kezét sem vehette ki szemei előtt. Tehetetlen bánatában, a sziklát melyhez támaszkodott kezdte ütni összeszorított öklével és eltűnődött a sorson, a kérlelhetlen végzetén, mely ép oly hideg és kemény irányában, mint az érzéketlen szikla! Jó, legyen, de ő is hideg és kemény lesz és kérlelhetlen mint a sorsa.

Létezett-é még fájdalom és szenvedés az ő számára? Ő már csak egyről tudott, abban volt minden: »Bosszú!« — és a csengő hegyeszenes fenyegető hangokban felelt vad kiáltására, mintha megőrizte volna a tetejéről elsütött ágyúk dörgő morájának visszhangját, melyek szinte a bosszú dalát zengték volt.

Végre hidegen, halványan szürkülni kezdett és a setétség nagynehezen eloszlott, helyet adva nehéz ködöknek.

Pablo ég felé emelte szemeit. Szája ize keserű volt, szemeiben vad szomorúság lappangott. A Nemezis szólt belőlük, ki a bünterhelt földre száll, hogy etiporja azokat, kik biztonságban vélik magokat. .

Keresni kezdte a fészületet, mely előtt az 'éjjel oly hosszasan térdelt és nem találván rá, egy másik

elé térdelt, melyen hervadt, víztől csurgó koszorú csüngött. Lelki-kinjában felfohászkodott a tőrés szent symbolumához :

— Édes Jézusom! — szólt elfojtott hangon, bocsáss meg a bűnösnek a ki megütött és a másik bűnösnek, ki a szégyent nem bírta elviselni!

E perczben szétváltak a nehéz fellegek és magasan fenn hibor szint öltöttek, mint sugárglóriában fürdő hegyek

Ragyogón kelt a nap.

Vasárnapi diszszemle tartatik. A csapatok sorban állanak. Don Fernando tábornok és fényes törzstisztársasága ügetve közelednek pompás ménjeiken. Az esőtől felfrissült illalos füvek a taposó lovak patkói alól üditő illattal töltik el a léget. A szétbomló fellegek, mint lassú ágyúfüst emelkednek a szürke égboltozat felé. A fákról még csepereg az eső és az átázott talajból piczi szökőkútak tűnnek elő a lovak gyors járása alatt.

A tábornok ragyogó jó kedvében szemléli csapatait, jobbra balra köszönetet és oda-kiált :

— Jó reggelt, fiaim !

A mire ezer torokból fakad a lelkesült válasz :

— Éljen a tábornok !

Tetszetős elégedettséggel szemléli embereit, észreveszi Paplót is, és csodálkozva látja, mily sértéten néz és mily szomorú, de egy perczczel később

már elfeledte. Aztán következnek a parancsnokok, az adjutánsok, az orvosok

Pablo sorában áll és tiszteleg. Senki nem veszi észre mily éhes, mohó tekintettel nézi don Vicentét; ez azonban meglepetten jegyzi meg, hogy Pablo egyenruháján nem látja fényleni az érdemkeresztet de nem látja, hogy azon a helyen, a hol eddig csüggött, a legény szive örületesen dobog

Most megjelen don Ramon Ekkor Pablo halott-halavány lesz, három lépést tesz előre, felkapja fegyverét, célóz és lő — és don Ramon, sziven találva, feléje fordítja szemeit, ajkai megnyílnak, aztán lehanyatlik lováról, annélkül hogy egy hangot hallatott volna.

Most Pablo a földre veti fegyverét, keresztbefonja karjait, fejét kebelére hajtja és nyugodtan várja, hogy letartóztassák.

Mindenki azt kérdi magától, megörült-é Domenech, vagy mi? és izgalommal várja a véres dráma megoldását

Ugyanazon nap délutánján összeült a katonai-törvényszék és Domenech megjelent előtte.

— Szántszándékkal ölted meg don Ramont?

— Szántszándékkal.

— Mit vétett neked?

— Arczúl ütött.

Az urak összenéztek.

— [És te mit vétettél, hogy ilyképen megnyitott?

— Semmit.

— Semmiért arczúl ütött?

— Semmiért, esküszöm.

— De az lehetetlen! Hogy történt, beszélj! Pablo nyugodtan, egyszerűen előadta az esetet, úgy a mint megtörtént.

A törvényszék enyhítő körülményeket keresett.

— Tudtad, hogy fegyvered töltve van?

— Sajátkezüleg töltöttem meg.

— És feltett szándékom volt don Ramont lelőni?

— Határozott szándékom volt.

— És nem gondoltad meg, hogy ezért meg kell halnod?

— Tudtam, hogy meghalok.

Csak ajkainak alig észrevehető reszketése árulta el felindulását.

A tiszték hoszan tanakodtak; de a törvény kérlelhetlen.

— Domench Pablo, holnap napfelkeltekor golyó általi halálra vagy ítélve.

Arczának idegei még meg se rándultak. Nagyra

nyilt szemekkel mozdulatlanúl hallgatta halálítéletének felolvasását.

Az utolsó éjjelt csaknem teljesen a pappal tölté és érdemkeresztjét, valamint a kis szent-képet is átadta neki, hogy azok *noviajának* kézbesíttessenek.

A szent-képecskére mutatva, szomorú mosolylyal mondá:

— Csak a golyók ellen tudott megvédeni, de nem az ütlegek ellen!

A táborban, csoportonként, a tűz körül, nem volt szó másról csak a hallatlan esetről. Némelyek szenvedélyesen kifakadtak, mások dicsérettel hőstettnek nevezték, ki hangosan, ki halkán vitatkozott a tárgy fölött, a saját természete szerint; — s mire pitymallott, minden szív elszorúlt.

A nap kék égben, fellegetlen tiszta reggelre ébredt.

Somorrostro fölött zöldellő kis dombtetőn, félig romba dőlt régi sirkert látható, a honnan két erdős lejtő között Biscaya tengeröblére nyílik a kilátás. Tölgyfa- és hársfa-koszorútól befoglalva, a távolból előcsillámlik a tenger kékes végtelenje. Ott, hol a virágok szőnyeggel nem vonták be, a talaj vörvörös.

A sirkert omladékos fala, melyet gazdag re-

dőzettel vont be a finom moha és a virágos folyondárok egész tömkelege, rószaszint öltött a felkelő nap csodafényében. A százados fák sugdosva hajták össze fenséges koronáikat, mintha a nagyszerű látvány előtt hajolnának meg, holott csak a tengeri szellő játszott koronáikkal.

Majd egy korán ébredt madárka küldte fel üde hangját az illatterhes reggeli légbe.

Ekkor a talaj megdobbant rythmikus, határozott léptek alatt; elborúltan hangzott fel a távolból fáradt kézzel előidézett dobpergés, és a végtelen térségen szétáradva, a csapatok lassan közeledtek, élükön a fényes huszár-ezred: P a v i a y P r i n c e s s a, majd a Lucana dzsidások, aztán a tüzérség, mely tisztán arragóniaikból állott, bátor, vállas emberek, vas inakkal és szikrázó fekete szemekkel.

Aztán jöttek a H a v a n a ezred vadászai; azokból kilencz embert kiválasztottak, kik azonnal állást foglaltak a temető szomszédságában.

Ott voltak mind, egyenes sorokban, szinte mozdulatlanul. Egy-egy felhangzó rövid parancsolatot kivéve, néma csend uralkodott. A csend oly mély volt hogy a habok zaját hallani vélte az ember, a mint partot érve, tajtékzóan összetörtek — vagy pedig a saját szive aggályos dobbanását hallotta?

Csaknem suttogva adott parancsot don Vicente,

hogy a kilencz vadászt kiválaszszak. Vonásai olyan yira átváltoztak a huszonnégy óra alatt, hogy a bőr szinte a csontokhoz látszott tapadni.

Ekkor villanyos áramlat futott végig a sorokon ; minden szem a papra szegődött, ki teljes egyházi diszben, lassan, lehajtott fővel ment fel a sietősen, durván összetákolt kis oltár lépcsőin.

A Megváltó képe, mintegy ragyogóan leválni látszott a keresztről és az események szemléletébe merülni és két viaszgyertya égett szomorúan . . . nem árasztva világosságot a nap sugárzó fényességében.

Majd elővezették Pablót összekötött kezekkel.

Járása szabad, tartása büszke, szeme élénk és bátor volt. Az oltár előtt letérdelve, meghallgatta a misét és ájtatos magábaszállással vette fel a szent áldozatot.

Most felállt, tekintetét körüljártatá és szeme mintegy utolsó végbúcsút mondott az erdős magaslatoknak, a kék végtelennek oda fönn és a messze távol tündöklő tengernek

Egy tiszt hozzá lépett, kérdést téve, nem volna-e talán valami kívánsága ? Csak szóljon bátran.

— De igen, van, — szolt élénken. — Kezet fogna-e velem don Vicente, a parancsnok ?

— Hogyne, még pedig örömmel !

A parancsnok elé vezették; de akkor Pablo karjait mozgatva intett, hogy azok kötve vannak.

Don Vicente egy jelére, a zsineget feloldották és Pablo kezei felszabadultak.

Aztán ünnepélyesen és ez életben utoljára a parancsnok és a hős közkatona erélyesen kezet fogtak egymással. A parancsnok arcán végig omlottak a könnyek, Pablo arcza csaknem derült volt.

Minden habozás nélkül Domenech a falra nézett és még egyszer don Vicente felé fordúlva :

— A h o r a ? (most?) kérdé nyugodt hangon.

Don Vicente igenlőleg hajtá le fejét.

Pablo biztos léptekkel haladt a vadászok felé, mindegyiknek még külön intett kezével és elbúcsúzott tőlük. A derék fiúk megannyian sirtak.

Aztán csendesen a falnak támaszkodva és még egyszer, egy hosszú pillantással szemlélve a napot, ő maga csengő hangon parancsolá :

— F u e g o !

Ugyanazon perczen eldördültek a lövések és az ifjú a földre rogyott . . .

Kevesen voltak, kiknek szemei ezúttal szárazak maradtak, és jó ideig tartott, míg a Somorrostrói dombtetőn egybegyűlt vitéz seregnek sikerült hidegvérét legalább látszólag visszanyerni.

Vége a tábornok, összeszedvén magát, hango-

san kiadta a parancsot, hogy a csapatok a holttest mellett elvonúlva, távozhatnak.

— Ah, hát ez is szükséges? — kérdé félénken a fiatal francia.

— Igen, gyermekem, ennek meg kell lennie a fegyelem érdekében. De amoda lenn, a kápolnában, ki van terítve don Ramon holtteste. Valamennyi tisztem el fog vonulni mellette, hogy soha el ne feledjék: hogy nem szabad megsértenünk azt, kinek elégteltelt nem adhatunk.

Vége.

Az ATHENAEUM kiadásában megjelent

Budapesten, (Ferencziek-tere 3. szám)

s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

WOHL STEPHANIE

HÁTRAHAGYOTT IRATAI.

KÉT KÖTET.

A szerző arczképével.

8-adrét, I—XIII. és 505 lap. — **Ára 3 forint.**

Tartalom: I. kötet. Szerző arczképe. — Emléklap. — Római töredékek. — Nápolyi töredékek. — Uton-utfélen. — Az öngyilkosságról. — Tarka lapok. — II. kötet: Tarka lapok. — Kritikai lapok. — Függelék: *Emlények:* Gróf Zichy Géza, Justh Zsigmond, és Hevesi Lajostól.

A korán elhunyt nagy tehetségű író nő hátrahagyott műveit, nővére, Wohl Janka rendezte sajtó alá, a mint megható előszavában mondja: »a letarolt mező elszórt virágait, a kiapadt forrás utolsó cseppjeit« nyujtva a díszes két kötetben. E munka mintegy hűségese tükre Wohl Stephanie mély, sokoldalú és magasröptű szellemének. Komoly tanulmányok, színporkázó eszprít-vel írt társadalmi rajzok, drámai színezetű beszélykéek, nagyérdékű utivázlatok kaleidoskopszerűen váltakoznak benne. Megtaláljuk itt is a mély kedélyt, a férfias szellemet, a nagy vonásokat, melyek az író nő legnagyobb szabású művének, az »Aranyszücs« című regénynek, Európaszerte osztatlan elismerést és barátokat szereztek. Az olvasó e nagyérdékű vonzó olvasmányban minden oldalról megismeri az író nő egyéni és művészi lényét és meggyőződhetik róla, mennyit vesztett az irodalom e magas miveltségű és teremtő erejének tán épen tetőpontjára jutott ritka tevékenységű munkása által.

A második kötetet gróf Zichy Géza, Justh Zsigmond és Hevesi Lajos gyönyörű emléklapjai fejezik be. A munkát szerző sikerült arczképe díszíti.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

